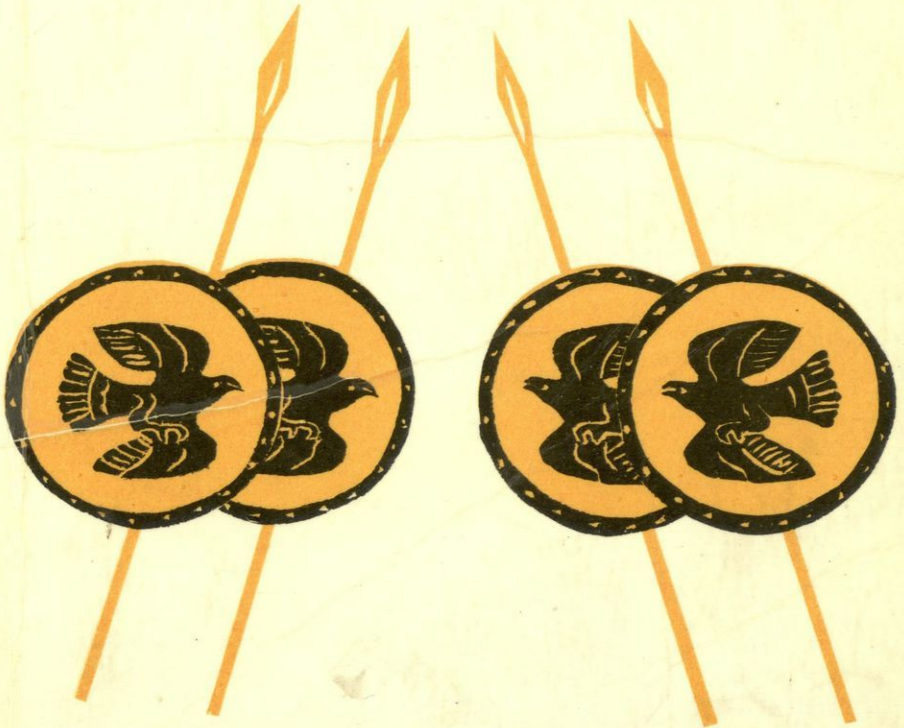

ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗ

ΕΚΛΟΓΕΣ

Α΄ Β΄ και Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

7,00
06

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗ

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Εκδόσεις 1996

Μέ απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυκείου τυπώνονται ἀπό τόν Ὄργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καί μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΕΥΤΡΑΦΗ

(ΕΚΚΛΟΤΕΣ)

Τό βιβλίο αυτό πρέπει νά φυλαχτεῖ γιά τίς Β' καί
Γ' τάξεις, στίς ὁποῖες ἐπίσης θά χρησιμοποιηθεῖ.

Με ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Κυβερνητικῆς Ἑπιμελητικῆς τοῦ βιβλίου
Ἡ εἰσαγωγή, οἱ περιλήψεις καί οἱ ἐρμηνευτικές σημειώσεις μετα-
γλωττίστηκαν ἀπό τόν ἐπ. Γυμνασιάρχη - τ. αἰρ. Ἐκπαιδ. Σύμβουλο
Χαράλ. Φ. Περδικάρη.

ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

46104

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗ

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Α', Β' καί Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΣΥΝΔΙΔΑΚΤΟΡ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1978

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΕΥΤΕΡΑ

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Α. Β. ΚΑΙ Γ. ΛΥΚΕΙΩΝ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Ο ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

1. Βίος. Ὁ Θουκυδίδης γεννήθηκε στό Δῆμο Ἀλιμούντα (κοντά στό σημερινό Ἄλιμο, πύό πέρα από τό Π. Φάληρο) τῆς Ἀττικῆς ἀνάμεσα στά 460-455 π.Χ. Ὁ πατέρας του Ὀλορος ἦταν ἀπόγονος ἄλλου Ὀλόρου, βασιλιᾶ τῶν Θρακῶν, συγγενῆς τοῦ μαραθωνομάχου Μιλτιάδη καί τῶν Πεισιστρατιδῶν. Στήν καταγωγή του αὐτή χρωστοῦσε τή μεγάλη του περιουσία καί τά μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ πού εἶχε στή Θρακική τοποθεσία τῆς Σκαπτῆς ὕλης.

Ὁ Θουκυδίδης, ἐπειδή καταγόταν ἀπό πλοῦσια καί εὐγενή οἰκογένεια, ἐξασφάλισε φροντισμένη καί τέλεια ἀνατροφή καί μόρφωση. Διδάσκαλοί του ἦταν ὁ φιλόσοφος Ἀναξαγόρας καί ὁ ρήτορας Ἀντιφώντας, ὅπως καί οἱ σύγχρονοι σοφιστές Πρωταγόρας, Πρόδικος, Γοργίας καί ἄλλοι· ὅλοι αὐτοί πού συγκεντρώθηκαν στήν Ἀθήνα, κέντρο τότε τοῦ πνευματικοῦ κόσμου καί τό Πανεπιστήμιο ὅλης τῆς Ἑλλάδας, ἄσκησαν μεγάλη ἐπίδραση πάνω στό πνεῦμα του.

Κατά τό λοιμύ πού ἔπεσε στήν Ἀθήνα τό δεύτερο χρόνο τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀπ' τόν ὁποῖο πέθανε καί ὁ Περικλῆς, ἀρρώστησε καί ὁ Θουκυδίδης, ἀλλά σώθηκε· καί τό 424 ὡς στρατηγός καί ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων στάλθηκε στά παράλια τῆς Θράκης.

Ἐκεῖ πῆρε διαταγή νά βοηθήσει τήν Ἀμφίπολη πού τήν ἀπειλοῦσε ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγός Βρασίδας, ἀλλά ἀργοπόρησε καί ἔτσι δέν κατόρθωσε νά ἐμποδίσει τήν κατάληψή της ἀπό τοὺς ἀντιπάλους. Γι' αὐτό τό λόγο καταδικάστηκε ἀπό τοὺς Ἀθηναίους σέ θάνατο γιά προδοσία καί, γιά νά ἀποφύγει τήν τιμωρία, καταδίκασε τόν ἑαυτό του σέ ἐκούσια ἐξορία εἴκοσι χρόνια, διαμένοντας ὅλα αὐτά τά χρόνια τόν πύό πολύ καιρό στά κτήματά του στή Σκαπτῆ ὕλη.

Σ' ὅλα αὐτά τά χρόνια ἀσχολήθηκε μέ τή μελέτη τῶν γεγονότων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, πολλές φορές ἐπισκέπτονταν τοὺς

τόπους πού διαδραματίστηκαν αὐτά τὰ γεγονότα καί συγκέντρωνε μέ πολλή ἐπιμέλεια καί ἀκρίβεια τήν ὕλη τῆς ἱστορίας του.

Ὅταν καταλύθηκε ἡ ἀρχή τῶν τριάκοντα τυράννων τό 403 π.Χ., ξαναγύρισε στήν πατρίδα του μέ ψήφισμα τοῦ δήμου, ἀλλά γρήγορα ἔφυγε πάλι, ἴσως ἐξαιτίας τῆς γενικῆς καταπτώσεως πού ἐπικρατοῦσε τότε. Τό 396 διαμένοντας στή Σκαπτή Ὑλη πέθανε ξαφνικά, ὅπως ὑποδηλώνει ἡ ἀπότομη διακοπή τοῦ ἔργου του. Στήν Ἀθήνα ὑπῆρχε τό μνήμα του κοντά στά Κιμώνεια μνήματα μέ τήν ἐπιγραφή «Θουκυδίδης Ὀλόρου Ἀλιμούντιος».

2. Ἔργο. Ὁ Θουκυδίδης συνέγραψε τήν ἱστορία τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀλλά δέν συμπλήρωσε τή συγγραφή του, ἐπειδή πέθανε αἰφνίδια. Ἡ ἱστορία του τελειώνει στά 411 π.Χ., τή συνεχιζει δέ ὁ Ξενοφῶν στά Ἑλληνικά του.

Ὅλη ἡ συγγραφή διαίρεθηκε ἀπό τοὺς Ἀλεξανδρινούς σέ ὀκτώ βιβλία. Στό πρῶτο, πού χρησιμεύει καί ὡς προοίμιο (κεφ. 1 - 23), συγκρίνοντας τόν Πελοποννησιακό πόλεμο πρός τοὺς προηγούμενους, προσπαθεῖ νά ἀποδείξει, ὅτι ὁ Πελοποννησιακός εἶναι πιό ἀξιόλογος ἀπ' ὅλους, ἀκόμα καί ἀπό τόν Τρωϊκό καί τόν Περσικό· στό ὑπόλοιπο μέρος τοῦ πρώτου βιβλίου περιγράφει τὰ φανερά καί τὰ πραγματικά αἷτια τοῦ πολέμου.

Ἀπό τό δεύτερο βιβλίο ἀρχίζει ἡ ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων πού, προχωρώντας μέχρι τό 20ῶ κεφάλαιο τοῦ πέμπτου βιβλίου, καλύπτουν τό πρῶτο δεκάχρονο τμήμα τοῦ πολέμου, τόν Ἀρχιδάμειο Πόλεμο (431 - 421). Τό ὑπόλοιπο τοῦ πέμπτου βιβλίου μᾶς διηγεῖται τὰ συμβάντα κατά τήν ὑποπτη εἰρήνη τοῦ Νικία καί μέχρι τήν ἐκστρατεία τῶν Ἀθηναίων ἐναντίον τῆς Σικελίας. Στό ἕκτο καί ἔβδομο περιγράφεται ἡ ἐκστρατεία στή Σικελία καί ἡ πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων (415 - 412). Τό ὄγδοο βιβλίο περιέχει ἕνα μέρος τοῦ Δεκελεικοῦ πολέμου μέχρι τό 411 π.Χ.

Στή συγγραφή του ξεχωρίζουν: 1) τὰ καθαρῶς ἱστορικά μέρη· στή διήγησή τους ἀκολουθεῖ ὁ Θουκυδίδης αὐστηρή χρονολογική διαίρεση σέ «θέρη», κατά τὰ ὁποῖα γίνονται οἱ ἐκστρατείες καί οἱ μάχες, καί σέ «χειμῶνες», κατά τοὺς ὁποῖους γίνονται προετοιμασίες καί διαπραγματεύσεις· 2) οἱ δημηγορίες, ἀγορεύσεις δηλ. πολιτικῶν ἢ στρατιωτικῶν ἀνδρῶν, πού ἀπαγγέλθηκαν σέ διάφορες συναθροίσεις·

ἀπ' αὐτές μεταδόθηκαν μόνον ὅσες ἦταν ἀναγκαῖες γιὰ νά φωτιστοῦν τά ἱστοροῦμενα γεγονότα. Στίς δημηγορίες ὁ συγγραφεύς μέ θαυμαστή δεξιότητα ζωγραφίζει μέ συντομία τίς εἰκόνες ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ὅπως τοῦ Θεμιστοκλή, τοῦ Περικλῆ, τοῦ Νικία κλπ., προσαρμόζοντας ἀρμονικότατα ὅλες τίς πράξεις καί τούς στοχασμούς πρός τόν χαρακτήρα τῶν προσώπων. Εἶναι δέ τόση ἡ ἐπιτυχία τῆς προσαρμογῆς καί μέ τόση πειστικότητα ὁ ἱστορικός δικαιολογεῖ τίς διαθέσεις καί τίς γνώμες τῶν ρητόρων, ὥστε ὁ ἀναγνώστης πιστεύει, ὅτι τά πρόσωπα πού ἀγορεύουν ἦταν ἀδύνατο νά ὑποστηρίξουν μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία τίς ἀπόψεις τους.

Πρέπει νά σημειωθεῖ, ὅτι οἱ δημηγορίες δέν εἶναι «κατά λέξιν» ἀπόδοση τῶν λόγων τῶν ὁμιλητῶν, ἀλλά διατυπώθηκαν ἀπό τόν ἱστορικό ἔτσι πού νά πλησιάζουν πρός ὅσα εἰπώθηκαν ἀπό τούς ὁμιλητές.

3. Λεκτικόν. Ὁ Θουκυδίδης συνέγραψε τήν ἱστορία του στήν ἀρχαία ἀττική διάλεκτο, πού εἶχε διαμορφωθεῖ σέ ὄργανο λογοτεχνικό ἀπό τούς ποιητές Αἰσχύλο καί Σοφοκλή γιὰ τήν ποίηση καί ὄχι γιὰ τόν πεζό λόγο, πού τότε ἄρχιζε νά δημιουργεῖται. Πρῶτος δέ αὐτός μέ πολλή δεξιότητα καί δύναμη διέπλασε τήν ἄφθονη γλωσσική ὕλη τῆς ἀττικῆς διαλέκτου. Ἔτσι μεταχειρίζεται ὄχι μόνο πάρα πολλές ποιητικές λέξεις, π.χ. **κλέος, ἀχθηδών, θάμβος, ἀκραϊφνῆς** κλπ., ἀλλά καί δημιουργεῖ ὅμοιες ποιητικές λέξεις, ὅπως **ἀποδημητής, κινδυνευτής, αὐτοβοεῖ, ξένισις, ἐπιβόημα** κ.λπ., ἄλλες λέξεις αὐτός κυρίως χρησιμοποιοεῖ, ὅπως οἱ: **ξύν, ἐτοιμος, ὁμοῖος, αἰεῖ, τροπαῖον** ἀντί τῶν **σύν, ἔτοιμος, ὁμοιος, αἰεῖ, τρώπαιον**. Ἐκτός ἀπό αὐτά, ἡ χρήση καί παραγωγή νέων ρημάτων ἀπό ὀνόματα, ἡ συχνή χρήση τῆς γενικῆς τοῦ ἀπαρεμφάτου, γιὰ νά δηλωθεῖ αἰτία, ἡ χρήση τῶν οὐδετέρων τῶν ἐπιθέτων καί τῶν μετοχῶν μαζί μέ τό ἄρθρο, ὅπως τό **δεδιός, τό θαρσοῦν, τό σῶφρον, καί** ἄλλα ὅμοια στή θέση τῶν οὐσιαστικῶν, ὁ **φόβος, τό θάρσος, ἡ σωφροσύνη**, ἀποτελοῦν χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ ὅτι ἡ ἀρχαία ἀττική διάλεκτος πού χρησιμοποιοεῖ ἦταν ἀκόμη ἀκατέργαστη. Γι' αὐτό καί ὁ λόγος του σέ πολλά σημεῖα εἶναι τραχύς, ἀνώμαλος καί δυσνόητος. Σ' αὐτό συνετέλεσε καί ἡ σύνταξη τοῦ Θουκυδίδου, πού κλίνει πιά πολύ στήν ποίηση καί στέκεται ἀνάμεσα στή χαλαρότερη σύνταξη τῶν Ἰώνων καί τήν ἔντεχνη σύνταξη τῶν νεώτερων ἀττικῶν συγγραφέων, τοῦ Πλάτωνος καί τοῦ Ξενοφῶντος.

II. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟ ΠΟΛΕΜΟ

Ἀμέσως μετά τό ἔνδοξο τέλος τῶν μεγάλων καί φοβερῶν ἀγῶνων ἐναντίον τῶν Περσῶν, οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν νά διχονοοῦν· τά πρῶτα δέ ἐπικίνδυνα συμπτώματα διχόνοιας φάνηκαν ἀνάμεσα στούς Ἀθηναίους καί τούς Σπαρτιάτες.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερα ἀπό τή μάχη τῶν Πλαταιῶν, γύρισαν στήν πόλη τους, τήν ἔχτισαν ξανά πού ἔταν ἐρειπωμένη καί, ὅπως τούς συμβούλευσε ὁ Θεμιστοκλῆς, ἄρχισαν νά χτιζοῦν ὀλόγυρά της ἰσχυρό τεῖχος. Οἱ Σπαρτιάτες ἐβλεπαν μέ ὑποψία αὐτή τήν ἐνίσχυση τῶν Ἀθηναίων καί ὕστερα ἀπό παρακίνηση τῶν Κορινθίων καί Αἰγινήτων, πού μέ φόβο καί φθόνο παρακολουθοῦσαν τήν αὔξηση τῆς δυνάμεως τους στή θάλασσα, ζήτησαν νά ἀποτρέψουν τούς Ἀθηναίους ἀπ' τήν ἐκτέλεση τοῦ σχεδίου τους, μέ τήν πρόφαση ὅτι ἡ ὀχύρωση τῶν Ἀθηνῶν μποροῦσε νά σταθεῖ καταστρεπτική σέ περίπτωση νέας ἐπιδρομῆς τῶν Περσῶν.

Ἡ ἐπέμβαση ὁμως τῶν Σπαρτιατῶν ματαιώθηκε μέ τή διπλωματική ἱκανότητα τοῦ Θεμιστοκλῆ, αὐτοῦ τοῦ μεγαλεπήβολου πολιτικοῦ, πού κυβερνοῦσε τότε τίς τύχες τῆς πόλεως. Ὑστερα ἀπό συμβουλή του οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέλαβαν ἀμέσως καί τή συμπλήρωση τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Πειραιᾶ, πού ἐμελλε νά γίνει ἀκρόπολη τῆς ναυτικῆς τους δυνάμεως. Ἡ Σπάρτη ἀναγκάστηκε νά δεχτεῖ τό συντελεσμένο γεγονός καί νά κρύψει τήν ὀργή της. Ἐνῶ δέ ἡ Ἀθήνα μ' αὐτό τόν τρόπο ἐξασφάλιζε ἀπόλυτη ἀνεξαρτησία ἀπέναντι τῆς Σπαρτιατικῆς δυνάμεως, πού ὡς τότε εἶχε τόν πρῶτο λόγο στήν Ἑλλάδα, ἀκολούθησαν κι ἄλλα γεγονότα, τά ὁποῖα τήν ἀνέβασαν στήν πρώτη θέση ἀνάμεσα στίς Ἑλληνικές πολιτεῖες.

Πάνω στό πεδίο τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν ὅλοι οἱ Ἕλληνες, πού ἀγωνίστηκαν μαζί ἐναντίον τῶν βαρβάρων, ἀποφάσισαν νά ἐξακολουθήσουν τόν ἀγῶνα ἐναντίον τους. Γιά τό σκοπό αὐτό σχηματίστηκε συμμαχικός στόλος ἀπό 100 πλοῖα γιά νά διώξει τούς βαρβάρους ἀπό τίς Ἑλληνικές θάλασσες καί νά ἐλευθερώσει τούς Ἕλληνες τῶν νησιῶν καί τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τό σχέδιο ἀπέβλεπε στό νά προστεθοῦν στή

συμμαχία μετά τήν ἀπελευθέρωσή τους τά νησιά τοῦ Αἰγαίου καί οἱ ἑλληνικές πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας καί νά ἐνισχύσουν τόν ἐθνικό ἀγώνα μέ πολεμικά πλοῖα, πολεμιστές καί χρήματα.

Μέ τήν ἐναρξή τοῦ ἀγώνα μέ ἀρχηγό τό Σπαρτιάτη Πausανία οἱ σύμμαχοι ἐδιώξαν τούς Πέρσες ἀπό τήν Κύπρο καί ἔπειτα πῆραν τό Βυζάντιο. Ἀργότερα, ὅταν ὁ Πausανίας ἀνακλήθηκε ἐπειδή κατηγορήθηκε γιά προδοσία, οἱ σύμμαχοι ἀναγνώρισαν τούς Ἀθηναίους ὡς ἡγεμόνες. Οἱ Πελοποννήσιοι τότε ἀποσύρθηκαν ἀπό τόν ἀγώνα, ἀλλά καί οἱ ἐμπορικοί πληθυσμοί τῶν νησιῶν καί τῶν παραλίων ὕστερα ἀπό τίς πρώτες νίκες (ἀποκνοῦντες τās συνεχεῖς στρατείας), συμφώνησαν μέ τούς Ἀθηναίους νά δίνουν κάθε χρόνο χρήματα, τόν ἀγώνα δέ νά ἀναλάβουν μόνο οἱ Ἀθηναῖοι. Τό χρηματικό ποσό πού ἀναλογούσε σέ κάθε ἓνα ἀπό τούς συμμάχους τό καθόρισε ὁ Ἀριστείδης μέ τόση ἐντιμότητα καί δικαιοσύνη, ὥστε ἀγόγγυστα οἱ σύμμαχοι δέχτηκαν τή φορολογία. Τό κοινό ταμεῖο, πού ἦταν κάτω ἀπό τήν προστασία τοῦ Ἀπόλλωνα, εἶχε ἔδρα τή Δῆλο, τό διαχειρίζονταν δέ οἱ ταμίαι πού τούς ἐκλέγανε οἱ Ἀθηναῖοι καί ἐλέγονταν « Ἑ λ λ η ν ο τ α μ ί α ι ».

Ἀπό δω κι ἔπειτα ὁ ἐπιθετικός πόλεμος διεξάγεται κυρίως ἀπό τίς ἀθηναϊκές δυνάμεις, ἡ δέ δόξα τῶν μεγάλων νικῶν ἀνήκει στούς Ἀθηναίους καί στό στρατηγό τους Κίμωνα, τό γιό τοῦ μαραθωνομάχου Μιλτιάδη.

Στήν ἀρχή ὁ Κίμων μαζί μέ τόν Ἀριστείδη, ἔπειτα δέ μόνος, κατέλαβε μέ σύντομη δράση τήν Ἡϊόνα κοντά στίς ἐκβολές τοῦ Στρυμόνα, κατέστρεψε τό κρησφύγετο τῶν πειρατῶν Δολόπων στή Σκύρο καί καθάρισε τό Αἰγαῖο ἀπ' αὐτούς, κατέστρεψε σέ ναυμαχία στίς ἐκβολές τοῦ Εὐρυμέδοντα τῆς Παμφυλίας τό 465 π.Χ. τόν Περσικό στόλο καί ἐξασφάλισε ἐντελῶς τήν ἐξουσία τῶν Ἀθηναίων στή θάλασσα.

Ὅμως ἡ διαρκής ἐμπόλεμη κατάσταση καί ἡ αὐστηρή ἀπαίτηση τῶν Ἀθηναίων νά γίνονται σεβαστοί οἱ ὄροι καί οἱ ὑποχρεώσεις τῆς συμμαχίας ἄρχισαν ὕστερα ἀπό λίγο χρόνο νά δημιουργοῦν δυσἀρεσκείες καί προστριβές τῶν συμμάχων πρός αὐτούς, μέ ἀποτέλεσμα οἱ συμμαχικές πόλεις, ἡ μιά μετά τήν ἄλλη, νά μεταπέσουν στήν τάξη ὑποτελῶν. Τή θαυμαστή αὐξηση τῆς Ἀθηναϊκῆς δυνάμεως ἐβλεπε μέ φθονερό μάτι ἡ Σπάρτη, ἀλλά εἰδικές περιστάσεις καί ἡ ἀδρανῆς πολιτική της τήν ἐμπόδιζαν νά ἐπέμβει ἔγκαιρα. Τίς ὑποπτες σχέσεις ἀνάμεσα στίς δύο πολιτεῖες ἐρέθισε ἀκόμη πιό πολύ τό γεγονός ὅτι οἱ

Σπαρτιάτες έδωξαν τήν Ἀθηναϊκή δύναμη πού στάλθηκε γιά νά βοηθήσει τούς Σπαρτιάτες στήν εκπόρθηση τῆς Ἰθώμης.

Μέ ἐνέργειες τοῦ Κίμωνα συμφωνήθηκε τό 449 π.Χ. πεντάχρονη ἀνακωχή μέ τούς Σπαρτιάτες, ἀλλά μετά τό θάνατό του οἱ Ἀθηναῖοι μέ τήν προκλητική τους στάση προκάλεσαν γρήγορη ρήξη μαζί τους. Ἐνῶ δέ νικήθηκαν ἀπό τούς ἐνωμένους Βοιωτούς στήν Κορώνεια, μέ ἐνέργειες τῆς Σπάρτης ἀποστάτησαν τά Μέγαρα καί ἡ Εὐβοια, στρατός δέ τῶν Πελοποννησίων ἔφτασε στήν Ἐλευσίνα. Ἔτσι ὁ Πελοποννησιακός πόλεμος ἦταν πιά πολύ κοντά, ὅμως μέ ἐνέργειες τοῦ Περικλῆ συμφωνήθηκαν τό 445 π.Χ. μετά τήν ἄλωση τῆς Εὐβοίας σπονδές γιά τριάντα χρόνια, σύμφωνα δέ μ' αὐτές οἱ Ἀθηναῖοι ἄφησαν ὅλες τίς κτήσεις τους στήν Πελοπόννησο καί συμφώνησαν νά ἐνταχθοῦν οἱ Μεγαρεῖς στή συμμαχία τῆς Σπάρτης.

Οἱ Τριαντάχρονοι σπονδές δέν μπορούσαν νά κρατήσουν γιά πολύ. Οἱ Σπαρτιάτες ἔβλεπαν μέ φθόνο καί ζηλοτυπία τήν αὐξηση τῆς Ἀθηναϊκῆς δυνάμεως καί φοβόνταν γιά τήν ἀκραιότητα τοῦ κράτους των. Ζητοῦσαν λοιπόν κατάλληλη στιγμή νά περιορίσουν τήν Ἀθηναϊκή δύναμη. Ἐπειτα ἡ συμμαχία τῶν Ἀθηναίων εἶχε μεταβληθεῖ σέ αὐθαίρετη δεσποτεία, γι' αὐτό καί ἀκούονταν πολλά παράπονα ἐναντίον τους. Ἐνῶ λοιπόν τέτοια ἦταν ἡ κατάσταση τῶν πραγμάτων, μικρή ἀφορμή χρειαζόταν γιά νά ἀνάψει τή φλόγα τοῦ πολέμου. Αὐτή τήν ἔδωσε ἡ ἀνάμειξη τῶν Ἀθηναίων στόν πόλεμο μεταξύ Κορινθίων καί Κερκυραίων ἐξαιτίας τῆς Ἐπιδάμου καί ἡ πολιορκία τῆς Ποτειδαιας πού ἀποστάτησε ἀπό τήν ἀθηναϊκή συμμαχία.

Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες ἄρχισε ὁ μέγας Πελοποννησιακός πόλεμος, πού μοίρασε τήν Ἑλλάδα σέ δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα καί, ἀφοῦ τήν ἐξάντλησε ὕλικά καί ἠθικά, τήν ὀδήγησε στήν καταστροφή καί τόν ὄλεθρο.

Δυό ἐπεισόδια αὐτοῦ τοῦ πολέμου, πού ἀφοροῦν τήν Πλάταια καί τή Λέσβο, παραθέτονται πῶς κάτω ὅπως τά ἱστορεῖ ὁ συγγραφέας. Ἐπίσης παραθέτονται καί οἱ σχετικές πρός τά ἐπεισόδια δημηγορίες τῶν Πλαταιέων, τῶν Θηβαίων, τοῦ Κλέωνα, τοῦ Διοδότου καί, τέλος, ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλῆ.

ΜΕΡΟΣ Α΄
ΚΕΙΜΕΝΟ

Επισημαίνεται ότι η παρούσα έκθεση αφορά στην κατάσταση των εργαζομένων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975.

Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην έκθεση, μπορεί να γίνει ο παρακάτω πίνακας:

Πίνακας 1: Κατάσταση των εργαζομένων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την εξέλιξη των εργαζομένων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975.

Ο αριθμός των εργαζομένων στην Ελλάδα αυξήθηκε σημαντικά κατά την περίοδο 1970-1975.

ΜΕΡΟΣ Α

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η κατάσταση των εργαζομένων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975 χαρακτηρίστηκε από σημαντικές αλλαγές.

Ο αριθμός των εργαζομένων στην Ελλάδα αυξήθηκε σημαντικά κατά την περίοδο 1970-1975.

Οι εργαζομένοι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975 αντιμετώπισαν σημαντικές δυσκολίες.

Οι εργαζομένοι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975 αντιμετώπισαν σημαντικές δυσκολίες.

Οι εργαζομένοι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975 αντιμετώπισαν σημαντικές δυσκολίες.

Οι εργαζομένοι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975 αντιμετώπισαν σημαντικές δυσκολίες.

Οι εργαζομένοι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975 αντιμετώπισαν σημαντικές δυσκολίες.

Οι εργαζομένοι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975 αντιμετώπισαν σημαντικές δυσκολίες.

Οι εργαζομένοι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975 αντιμετώπισαν σημαντικές δυσκολίες.

Οι εργαζομένοι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1970-1975 αντιμετώπισαν σημαντικές δυσκολίες.

ΠΛΑΤΑΪΚΑ

ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΘΗΒΑΙΩΝ ΣΤΙΣ ΠΛΑΤΑΙΕΣ

(B, 1-6)

1. Ἀρχεται δὲ ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων καὶ τῶν ἐκατέροις ζυμμάχων, ἐν ᾧ οὔτε ἐπεμείγνυντο ἔτι ἀκηρυκτὶ παρ' ἀλλήλους καταστάντες τε ζυνεχῶς ἐπολέμουν· γέγραπται δὲ ἐξῆς ὡς ἕκαστα ἐγίγνετο κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα.

2. Τέσσαρα καὶ δέκα μὲν ἔτη ἐνέμειναν αἱ τριακοντούταις σπονδαί, αἱ ἐγένοντο μετ' Εὐβοίας ἄλωσιν· τῷ δὲ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει, ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἀργεῖ τότε πενήτηκοντα δυοῖν δέοντα ἔτη ἱερωμένης καὶ Αἰνησίου ἐφόρου ἐν Σπάρτῃ καὶ Πυθοδώρου ἔτι τέσσαρας μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίους, μετὰ τὴν ἐν Ποτιδαίᾳ μάχην· μὴνὶ ἕκτῳ καὶ δεκάτῳ, ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγω πλείους τριακοσίων — ἠγούντο δὲ αὐτῶν βοιωταρχοῦντες Πυθάγγελός τε ὁ Φυλείδου καὶ Διέμπορος ὁ Ὀνητόριδου — ἐσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον ξὺν ὄπλῳ εἰς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, οὐσαν Ἀθηναίων ζυμμαχίδα· χεπήγάγοντο δὲ καὶ ἀνέωξάν τὰς πύλας Πλαταιῶν ἄνδρες, Ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, βουλόμενοι ἰδίας ἐνεκα δυνάμεως ἄνδρας τε τῶν πολιτῶν τοὺς σφίσις ὑπεναντίους διαφθεῖραι καὶ τὴν πόλιν Θηβαίοις προσποιῆσαι· ἔπραξαν δὲ ταῦτα δι' Εὐρυμάχου τοῦ Λεοντιάδου, ἄνδρὸς Θηβαίων δυνατωτάτου· προιδόντες γὰρ οἱ Θηβαῖοι ὅτι ἔσοιτο ὁ πόλεμος, ἐβούλοντο τὴν Πλάταιαν αἰεὶ σφίσι διάφορον οὐσαν ἔτι ἐν εἰρήνῃ τε καὶ τοῦ πολέμου μήπω φανεροῦ καθεστῶτος προκαταλαβεῖν· ἤ καὶ ῥᾶον ἔλαθον ἐσελθόντες, φυλακῆς

οὐ προκαθεστηκυίας. θέμενοι δὲ ἐς τὴν ἀγορὰν τὰ ὄπλα τοῖς μὲν ἐπαγαγομένοις οὐκ ἐπέειθοντο, ὥστε εὐθύς ἔργου ἔχεσθαι καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν, γνώμην δ' ἐποιοῦντο κηρύγματος τε χρῆσασθαι ἐπιτηδεῖοις καὶ ἐς ξύμβασιν μᾶλλον καὶ φιλίαν τὴν πόλιν ἀγαγεῖν — καὶ ἀνεῖπεν ὁ κήρυξ, εἴ τις βούλεται κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Βοιωτῶν ξυμμαχεῖν, τίθεσθαι παρ' αὐτοῦς τὰ ὄπλα — νομίζοντες σφίσι ῥαδίως τούτω τῷ τρόπῳ προσχωρήσειν τὴν πόλιν. X

3. Οἱ δὲ Πλαταιῆς, ὡς ἤσθοντο ἔνδον τε ὄντας τοὺς Θηβαίους καὶ ἑξαπιναίως κατειλημμένην τὴν πόλιν, καταδείσαντες καὶ νομίσαντες πολλῶ πλείους ἐσεληλυθέναι — οὐ γὰρ ἑώρων ἐν τῇ νυκτὶ — πρὸς ξύμβασιν ἐχώρησαν καὶ τοὺς λόγους δεξάμενοι ἡσύχαζον, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον. πράσσοντες δὲ πῶς ταῦτα κατενόησαν οὐ πολλοὺς τοὺς Θηβαίους ὄντας καὶ ἐνόμισαν ἐπιθέμενοι ῥαδίως κρατήσιν· τῷ γὰρ πλήθει τῶν Πλαταιῶν οὐ βουλομένῳ ἦν τῶν Ἀθηναίων ἀφίστασθαι. ἐδόκει οὖν ἐπιχειρητέα εἶναι καὶ ξυελέγοντο διορύσσοντες τοὺς κοινούς τοίχους παρ' ἀλλήλους, ὅπως μὴ διὰ τῶν ὁδῶν φανεροὶ ὦσιν ἰόντες, ἀμάξας τε ἄνευ τῶν ὑποζυγίων ἐς τὰς ὁδοὺς καθίστασαν, ἵνα ἀντὶ τείχους ἦ, καὶ τᾶλλα ἐξήρτυον, ἧ ἕκαστον ἐφαίνετο πρὸς τὰ παρόντα ξύμφορον ἔσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν ἐτοῖμα ἦν, φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπ' αὐτούς, ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὔσι προσφέροιντο καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται, ἀλλ' ἐν νυκτὶ φοβερώτεροι ὄντες ἤσσοις ὦσι τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν, προσέβαλόν τε εὐθύς καὶ ἐς χειῖρας ἦσαν κατὰ τάχος.

4. Οἱ δ' ὡς ἔγνωσαν ἐξηπατημένοι, ξυνεστρέφοντό τε ἐν

σφίσιν αὐτοῖς καὶ τὰς προσβολάς, ἧ προσπίπτοιεν, ἀπεωθοῦντο. καὶ δις μὲν ἢ τρίς ἀπεκρούσαντο, ἔπειτα πολλῶ θορύβῳ αὐτῶν τε προσβαλόντων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκιῶν κραυγῇ τε καὶ ὀλολυγῇ χρωμένων λίθοις τε καὶ κεράμφ βαλλόντων, καὶ ὑετοῦ ἅμα διὰ νυκτὸς πολλοῦ ἐπιγενομένου, ἐφοβήθησαν καὶ τραπόμενοι ἔφευγον διὰ τῆς πόλεως, ἄπειροι μὲν ὄντες οἱ πλείους ἐν σκότῳ καὶ πληῶ τῶν διόδων, ἧ χρῆ σωθῆναι — καὶ γὰρ τελευτῶντος τοῦ μηνὸς τὰ γιγνόμενα ἦν —, ἐμπείρους δὲ ἔχοντες τοὺς διώκοντας τοῦ μὴ ἐκφεύγειν, ὥστε διεφθείροντο πολλοί. τῶν δὲ Πλαταιῶν τις τὰς πύλας, ἧ ἐσῆλθον καὶ αἴπερ ἦσαν μόναι ἀνεωγμέναί, ἐκλήσε συρακιῶ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρησάμενος ἐς τὸν μοχλόν, ὥστε μηδὲ ταύτη ἔξοδον ἔτι εἶναι. Χιδιωκόμενοι δὲ κατὰ τὴν πόλιν οἱ μὲν τινες αὐτῶν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάντες ἔρριψαν ἐς τὸ ἔξω σφᾶς αὐτοὺς καὶ διεφθάρησαν οἱ πλείους, οἱ δὲ κατὰ πύλας ἐρήμους, γυναικὸς δούσης πέλεκυν, λαθόντες καὶ διακόψαντες τὸν μοχλόν ἐξῆλθον οὐ πολλοὶ — αἴσθησις γὰρ ταχῆα ἐπεγένετο —, ἄλλοι δὲ ἄλλῃ τῆς πόλεως σποράδες ἀπώλλυντο. τὸ δὲ πλεῖστον καὶ ὅσον μάλιστα ἦν ξυνεστραμμένον ἐσπίπτουσι ἐς οἴκημα μέγα, ὃ ἦν τοῦ τείχους καὶ αἱ πλησίον θύραι ἀνεωγμέναί ἔτυχον αὐτοῦ, οἰόμενοι πύλας τὰς θύρας τοῦ οἴκηματος εἶναι καὶ ἀντικρυς διόδον ἐς τὸ ἔξω. ὀρῶντες δὲ αὐτοὺς οἱ Πλαταιῆς ἀπειλημμένους ἐβουλεύοντο εἶτε κατακαύσωσιν, ὥσπερ ἔχουσι, ἐμπρήσαντες τὸ οἴκημα, εἶτε τι ἄλλο χρήσωνται. τέλος δὲ οὗτοι τε καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν Θηβαίων περιῆσαν κατὰ τὴν πόλιν πλανώμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Πλαταιεῦσι παραδοῦναι σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὰ ὄπλα χρήσασθαι, ὃ τι ἂν βούλωνται. οἱ μὲν δὴ ἐν τῇ Πλαταίᾳ οὕτως ἐπεπράγεσαν. X

X 5. Οἱ δ' ἄλλοι Θηβαῖοι, οὓς ἔδει ἔτι τῆς νυκτὸς παραγενέ-

σθαι πανστρατιᾷ, εἴ τι ἄρα μὴ προχωροίη τοῖς ἐσεληλυθόσι, τῆς ἀγγελίας ἅμα καθ' ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγενημένων ἐπεβοήθουν. ἀπέχει δὲ ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γενόμενον τῆς νυκτὸς ἐποίησε βραδύτερον αὐτοὺς ἐλθεῖν· ὁ γὰρ Ἀσωπὸς ποταμὸς ἐρρῦή μέγας καὶ οὐ ῥαδίως διαβατὸς ἦν. πορευόμενοι τε ἐν ὑετῷ καὶ τὸν ποταμὸν μόλις διαβάντες ὕστερον παρεγένοντο, ἤδη τῶν ἀνδρῶν τῶν μὲν διεφθαρμένων, τῶν δὲ ζώντων ἔχομένων. ὡς δ' ἦσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγενημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν — ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ κατασκευή, οἷα ἀπροσδοκίητος τοῦ κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου — ἐβούλοντο γὰρ σφίσιν, εἴ τινα λάβοιεν, ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἦν ἄρα τύχασί τινες ἔζωγρημένοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα διανοοῦντο· οἱ δὲ Πλαταιῆς ἔτι διαβουλευομένων αὐτῶν ὑποτοπήσαντες τοιοῦτόν τι ἔσεσθαι καὶ δεισάντες περὶ τοῖς ἔξω κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους, λέγοντες, ὅτι οὔτε τὰ πεποιημένα ὅσια δράσειαν ἐν σπονδαῖς σφῶν πειραθέντες καταλαβεῖν τὴν πόλιν, (τά τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν) εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τοὺς ἀνδρας ἀποκτενεῖν, οὓς ἔχουσι ζῶντας· ἀναχωρησάντων δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς ἀποδώσειν αὐτοῖς τοὺς ἀνδρας.

6. Θηβαῖοι μὲν ταῦτα λέγουσι καὶ ἐπομόσαι φασὶν αὐτοὺς Πλαταιῆς δ' οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἀνδρας εὐθὺς ὑποσχέσθαι ἀποδώσειν, ἀλλὰ λόγων πρῶτον γενομένων, ἦν τι ξυμβαίνοισι καὶ ἐπομόσαι οὐ φασιν. ἐκ δ' οὖν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι οὐδὲν ἀδικήσαντες· οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῆς χώρας κατὰ τάχος ἐσεκομίσαντο, ἀπέκτειναν τοὺς ἀνδρας εὐθὺς. ἦσαν δὲ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν οἱ ληφθέντες, καὶ Εὐρύμαχος εἷς αὐτῶν ἦν, πρὸς δὲν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες. τοῦτο δὲ

ποιήσαντες ἕς τε τὰς Ἀθήνας ἄγγελον ἔπεμπον καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν τοῖς Θηβαίοις, τὰ τε ἐν τῇ πόλει καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα, ἧ ἔδοκει αὐτοῖς. Χτοῖς δ' Ἀθηναίοις ἠγγέλθη εὐθὺς τὰ περὶ τῶν Πλαταιῶν γεγενημένα, καὶ Βοιωτῶν τε παραχρῆμα ξυνέλαβον ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἕς τὴν Πλάταιαν ἔπεμψαν κήρυκα, κελεύοντες εἰπεῖν μηδὲν νεώτερον ποιεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν, οὓς ἔχουσι Θηβαίωι, πρὶν ἂν τι καὶ αὐτοὶ βουλευσῶσι περὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἠγγέλθη αὐτοῖς ὅτι τεθνηκότες εἶεν· ἅμα γὰρ τῇ ἐσόδῳ γιγνομένη τῶν Θηβαίων ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐξῆι, ὁ δὲ δεύτερος ἄρτι νενικημένων τε καὶ ξυνειλημμένων, καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ἤδεσαν. οὕτω δὴ οὐκ εἰδότες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστελλον· ὁ δὲ κήρυξ ἀφικόμενος ἤϊρε τοὺς ἄνδρας διεφθαρμένους. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες ἕς Πλάταιαν σῖτόν τε ἐσῆγαγον καὶ φρουροὺς ἐγκατέλιπον, τῶν τε ἀνθρώπων τοὺς ἀχρειοτάτους ξὺν γυναῖξί καὶ παισὶν ἐξεκόμισαν. ✕

Περίληψη τῶν κεφαλαίων 7-70

Ἐπειτα ἀπὸ ὅσα ἐγίναν στὶς Πλαταιεὺς καὶ τῆ φανερῆ πιά λύση τῶν συνθηκῶν, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐτοιμάζονται γιὰ τὸν πόλεμο. Καί, ἀφοῦ ἔκαμαν τίς προετοιμασίες τοὺς καὶ βολιδοσκοπήσαν καὶ οἱ δύο καὶ τίς διαθέσεις τῶν συμμάχων τοὺς, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τὸ θέρος τοῦ πρώτου χρόνου τοῦ πολέμου (431) ἔκαμαν εἰσβολή στήν Ἀττική, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πού εἶχαν στό μεταξύ συγκεντρωθεῖ στήν πόλη ἀφήνοντας τὴν ὑπαιθρο, ἀκολουθώντας συμβουλή τοῦ Περικλή, δέν τοὺς ἀντιμετώπισαν σέ μάχη ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη. Γι' αὐτό τὸ λόγο οἱ Πελοποννήσιοι, ἀφοῦ λεηλάτησαν μερικὸς δήμους τῆς Ἀττικῆς, γύρισαν στήν πατρίδα τοὺς.

Τὸν ἐρχόμενο χρόνο (430) κάνουν γιὰ δεύτερη φορά εἰσβολή, ἀλλὰ γρήγορα ἀναγκάζονται νά γυρίσουν πίσω, ἐπειδὴ φοβήθηκαν τὸν καταστρεπτικὸ λοίμω πού ἔπεσε τότε στήν Ἀθήνα. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ φόβο τῆς ἀρρώστιας τὸν τρίτο χρόνο τοῦ πολέμου (429) δέν κάνουν πιά εἰσβολή στήν Ἀττική, ἀλλὰ ἐκστρατεῦν ἐναντίον τῶν Πλαταιῶν, πόλεως συμμαχικῆς τῶν Ἀθηναίων.

ΠΛΑΤΑΙΕΩΝ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ

(B, 71 - 78)

71. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρουσ οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ζύμμαχοι ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλον, ἐστράτευσαν δὲ ἐπὶ Πλάταιαν· ἠγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς· καὶ καθίσας τὸν στρατὸν ἐμελλε δηῶσειν τὴν γῆν· οἱ δὲ Πλαταιῆς εὐθύς πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν ἔλεγον τοιάδε· « Ἀρχίδαμε καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε οὐδ' ἄξια οὔτε ὑμῶν οὔτε πατέρων, ὧν ἐστε, ἐς γῆν τὴν Πλαταιῶν στρατεύοντες. Πausanías γὰρ ὁ Κλεομβρότου, Λακεδαιμόνιος, ἐλευθέρωσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Μήδων μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης, ἣ παρ' ἡμῖν ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ Πλαταιῶν ἀγορᾷ ἱερὰ Διὶ ἐλευθερίῳ καὶ ζυγκαλέσας πάντας τοὺς ζυμμάχους ἀπεδίδου Πλαταιεῦσι γῆν καὶ πόλιν τὴν σφετέραν ἔχοντας αὐτονόμους οἰκεῖν, στρατεῦσαί τε μηδένα ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ· εἰ δὲ μή, ἀμύνειν τοὺς παρόντας ζυμμάχους κατὰ δύναμιν. τάδε μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς κινδύνοις γενομένης, ὑμεῖς δὲ τάναντία δρᾶτε· μετὰ γὰρ Θηβαίων τῶν ἡμῖν ἐχθίστων ἐπὶ δουλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἤκετε· μάρτυρας δὲ θεοὺς τοὺς τε ὀρκίους τότε γενομένους ποιούμενοι καὶ τοὺς ὑμετέρους πατρώους καὶ ἡμετέρους ἐγγχωρίους, λέγομεν ὑμῖν γῆν τὴν Πλαταιίδα μὴ ἀδικεῖν μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὄρκους, εἴαν δὲ οἰκεῖν αὐτονόμους καθάπερ Πausanías ἐδικαίωσεν ».

72. Τοσαῦτα εἰπόντων τῶν Πλαταιῶν Ἀρχίδαμος ὑπολαβὼν εἶπε· « Δίκαια λέγετε, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἣν ποιῆτε ὁμοῖα τοῖς λόγοις. καθάπερ γὰρ Πausanías ὑμῖν παρέδωκεν, αὐτοὶ τε αὐτονομεῖσθε καὶ τοὺς ἄλλους ζυνελευθεροῦτε, ὅσοι

μετασχόντες τῶν τότε κινδύνων ὑμῖν τε ξυνώμοσαν καὶ εἰσι
 νῦν ὑπ' Ἀθηναίους, παρασκευὴ δὲ τοσῆδε καὶ πόλεμος γε-
 γένηται αὐτῶν ἕνεκα καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθερώσεως· ἥς μά-
 λιστα μὲν μετασχόντες καὶ αὐτοὶ ἐμμείνατε τοῖς ὄρκιοις· εἰ δὲ
 μή, ἅπερ καὶ πρότερον ἤδη προυκαλεσάμεθα, ἡσυχίαν ἄγετε
 νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, καὶ ἔστε μηδὲ μεθ' ἑτέρων, δέ-
 χεσθε δὲ ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέμῳ δὲ μηδετέρους· καὶ
 τάδε ἡμῖν ἀρκέσει». ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοσαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ
 Πλαταιῶν πρέσβεις ἀκούσαντες ταῦτα ἐσῆλθον ἐς τὴν πόλιν
 καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινῶσαντες ἀπεκρίναντο αὐτῷ ὅτι
 ἀδύνατα σφίσι εἶη ποιεῖν, ἃ προκαλεῖται, ἄνευ Ἀθηναίων.—
 παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες παρ' ἐκείνοις εἶεν.— δεδιέναι
 δὲ καὶ περὶ τῆ πάσῃ πόλει μὴ ἐκείνων ἀποχωρησάντων Ἀθη-
 ναῖοι ἐλθόντες σφίσι οὐκ ἐπιτρέπωσιν, ἢ Θηβαῖοι, ὡς ἔνορ-
 κοι ὄντες κατὰ τὸ ἀμφοτέρους δέχεσθαι, αὐθις σφῶν τὴν πό-
 λιν πειράσωσι καταλαβεῖν· ὁ δὲ θαρσύνων αὐτοὺς πρὸς ταῦτα
 ἔφη· «Ἵμεῖς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας ἡμῖν παράδοτε τοῖς Λα-
 κεδαιμονίοις καὶ γῆς ὄρους ἀποδείξατε καὶ δένδρα ἀριθμῶ τὰ
 ὑμέτερα καὶ ἄλλο, εἴ τι δυνατὸν ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν· αὐτοὶ δὲ
 μεταχωρήσατε ὅποι βούλεσθε, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ἦ· ἐπειδὰν δὲ
 παρέλθῃ, ἀποδώσομεν ὑμῖν, ἃ ἂν παραλάβωμεν. μέχρι δὲ τοῦ-
 δε ἕξομεν παρακαταθήκην, ἐργαζόμενοι καὶ φορὰν φέροντες,
 ἢ ἂν ὑμῖν μέλλῃ ἰκανὴ ἔσεσθαι».

73. Οἱ δ' ἀκούσαντες ἐσῆλθον αὐθις ἐς τὴν πόλιν καὶ
 βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλήθους ἔλεξαν ὅτι βούλονται, ἃ προ-
 καλεῖται, Ἀθηναίοις κοινῶσαι πρῶτον καί, ἣν πείθωσιν αὐ-
 τοὺς, ποιεῖν ταῦτα. μέχρι δὲ τούτου σπείσασθαι σφίσι ἐκέ-
 λευον καὶ τὴν γῆν μὴ δηοῦν· ὁ δὲ ἡμέρας τε ἐσπείσατο, ἐν αἷς
 εἰκὸς ἦν κομισθῆναι, καὶ τὴν γῆν οὐκ ἔτεμνε· ἐλθόντες δὲ οἱ
 Πλαταιῆς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους καὶ βουλευσάμενοι

μετ' αὐτῶν πάλιν ἤλθον ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοι-
 ἄδε· « οὐτ' ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ, ὧ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἀφ' οὗ
 ξύμμαχοι ἐγενόμεθα, Ἀθηναῖοί φασι ἐν οὐδενὶ ὑμᾶς προέ-
 σθαι ἀδικουμένους οὔτε νῦν περιόψεσθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ
 δύναμιν· ἐπισκῆπτουσὶν τε ὑμῖν πρὸς τῶν ὄρκων, οὓς οἱ πατέ-
 ρες ὤμοσαν, μηδὲν νεωτερίζειν περὶ τὴν ξυμμαχίαν ».

74. Τοιαῦτα τῶν πρέσβειων ἀπαγγειλάντων οἱ Πλαταιῆς
 ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδιδόναι, ἀλλ' ἀνεχεσθαι καὶ
 γῆν τεμνομένην, εἰ δεῖ, ὄρωντας καὶ ἄλλο πάσχοντας, ὅ τι ἂν
 συμβαίῃ· ἐξελεῖν τε μηδένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπο-
 κρίνασθαι ὅτι ἀδύνατα σφίσι ποιεῖν ἔστιν, ἃ Λακεδαιμόνιοι
 προκαλοῦνται. ὡς δὲ ἀπεκρίναντο, ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν
 ἐς ἐπιμαρτυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχωρίων Ἀρχίδα-
 μος ὁ βασιλεὺς κατέστη λέγων ὧδε· « Θεοὶ ὅσοι γῆν τὴν Πλα-
 ταιίδα ἔχετε καὶ ἥρωες, ξυμίστορες ἔστε ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν
 ἀδίκα, ἐκλιπόντων δὲ τῶνδε προτέρων τὸ ξυνώμοτον, ἐπὶ
 γῆν τήνδε ἤλθομεν, ἐν ἧ οἱ πατέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑμῖν Μή-
 δων ἐκράτησαν καὶ παρέσχετε αὐτὴν εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι
 τοῖς Ἕλλησιν, οὔτε νῦν, ἣν τι ποιῶμεν, ἀδικήσομεν· προκα-
 λεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα οὐ τυγχάνομεν· ξυγγνώμονες
 δὲ ἔστε τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑπάρχουσι προτέ-
 ροις, τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως ».

75. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας καθίστη ἐς πόλεμον τὸν στρα-
 τὸν. καὶ πρῶτον μὲν περιεσταύρωσαν αὐτοὺς τοῖς δένδροισιν,
 ἃ ἔκοψαν, τοῦ μηδένα ἐπεξιέναι, ἔπειτα χῶμα ἔχουν πρὸς τὴν
 πόλιν, ἐλπίζοντες ταχίστην τὴν αἴρεσιν ἔσεσθαι αὐτῶν στρα-
 τεύματος τοσούτου ἐργαζομένου. ξύλα μὲν οὖν τέμνοντες ἐκ
 τοῦ Κιθαιρώνος παρῳκοδόμου ἐκατέρωθεν, φορμηδὸν ἀντὶ
 τοίχων τιθέντες, ὅπως μὴ διαχέοιτο ἐπὶ πολὺ τὸ χῶμα. ἐφό-

ρούν δὲ ὕλην ἐς αὐτὸ καὶ λίθους καὶ γῆν καὶ εἴ τι ἄλλο ἀνύ-
 τειν μέλλοι ἐπιβαλλόμενον. ἡμέρας δὲ ἔχουν ἑβδομήκοντα καὶ
 νύκτας ξυνεχῶς, διηρημένοι κατ' ἀναπαύλας, ὥστε τοὺς μὲν
 φέρειν, τοὺς δὲ ὕπνον τε καὶ σῆτον αἰρεῖσθαι. Λακεδαιμονίων
 τε οἱ ξυναγοὶ ἐκάστης πόλεως ξυνεφεστῶτες ἠνάγκαζον ἐς
 τὸ ἔργον. οἱ δὲ Πλαταιῆς ὀρώντες τὸ χῶμα αἰρόμενον, ξύλινον
 τεῖχος ξυθέντες καὶ ἐπιστήσαντες τῷ ἑαυτῶν τείχει, ἧ προσ-
 εχοῦτο, ἐσφοδόμουν ἐς αὐτὸ πλίνθους ἐκ τῶν ἐγγύς οἰκιῶν
 καθαιροῦντες. ξύνδεσμος δ' ἦν αὐτοῖς τὰ ξύλα, τοῦ μὴ ὑψη-
 λὸν γιγνόμενον ἀσθενὲς εἶναι τὸ οἰκοδόμημα, καὶ προκαλύμ-
 ματα εἶχε δέρρεις καὶ διφθέρας, ὥστε τοὺς ἐργαζομένους καὶ
 τὰ ξύλα μῆτε πυρφόροις οἰστοῖς βάλλεσθαι ἐν ἀσφαλείᾳ τε
 εἶναι. ἤρετο δὲ τὸ ὕψος τοῦ τείχους μέγα καὶ τὸ χῶμα οὐ
 σχολαίτερον ἀντανῆει αὐτῷ. καὶ οἱ Πλαταιῆς τοιόνδε τι ἐπι-
 νοοῦσι· διελόντες τοῦ τείχους, ἧ προσέπιπτε τὸ χῶμα, ἐσεφό-
 ρουν τὴν γῆν. X

X 76. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι αἰσθόμενοι ἐν ταρσοῖς καλάμου
 πηλὸν ἐνεῖλλοντες ἐσεβάλλον ἐς τὸ διηρημένον, ὅπως μὴ δια-
 χεόμενον, ὥσπερ ἡ γῆ, φοροῦτο. οἱ δὲ ταύτη ἀποκλήρομαι
 τοῦτο μὲν ἐπέσχον, ὑπόνομον δὲ ἐκ τῆς πόλεως ὀρύξαντες καὶ
 ξυντεκμηράμενοι ὑπὸ τὸ χῶμα ὑφείλικον αὔθις παρὰ σφᾶς τὸν
 χοῦν καὶ ἐλάνθανον ἐπὶ πολὺ τοὺς ἔξω, ὥστε ἐπιβάλλοντας
 ἦσσαν ἀνύτειν ὑπαγομένου αὐτοῖς κάτωθεν τοῦ χώματος καὶ
 ἰζάνοντος αἰεὶ ἐπὶ τὸ κενούμενον. δεδιότες δὲ μὴ οὐδ' οὕτω
 δύνωνται ὀλίγοι ^{καὶ} πρὸς πολλοὺς ἀντέχειν, προσεπεξῆῃρον τὸδε·
 τὸ μὲν μέγα οἰκοδόμημα ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι τὸ κατὰ τὸ
 χῶμα, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν αὐτοῦ ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ βραχέος
 τείχους ἐκ τοῦ ἐντὸς μνηοειδὲς ἐς τὴν πόλιν ἐσφοδόμουν,
 ὅπως, εἰ τὸ μέγα τεῖχος ἀλίσκοιτο, τοῦτ' ἀντέχοι, καὶ δέοι
 τοὺς ἐναντίους αὔθις πρὸς αὐτὸ χοῦν, καὶ προχωροῦντας ἔσω

διπλάσιόν τε πόνον ἔχειν καὶ ἐν ἀμφιβόλῳ μᾶλλον γίγνεσθαι. ἅμα δὲ τῇ χώσει καὶ μηχανὰς προσῆγον οἱ Πελοποννήσιοι τῇ πόλει, μίαν μὲν, ἣ τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος κατὰ τὸ χῶμα προσαχθεῖσα ἐπὶ μέγα τε κατέσεισε καὶ τοὺς Πλαταιᾶς ἐφόβησεν, ἄλλας δὲ ἄλλη τοῦ τείχους, ὡς βρόχους τε περιβάλλοντες ἀνέκλων οἱ Πλαταιῆς, καὶ δοκοὺς μεγάλας ἀρτήσαντες ἀλύσει μακραιῖς σιδηραῖς ἀπὸ τῆς τομῆς ἐκατέρωθεν ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων καὶ ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τοῦ τείχους ἀνεκλύσαντες ἐγκαρσίας, ὅποτε προσπεσεῖσθαι πῃ μέλλοι ἡ μηχανή, ἀφίεσαν τὴν δοκὸν χαλαραῖς ταῖς ἀλύσει καὶ οὐ διὰ χειρὸς ἔχοντες, ἡ δὲ ῥύμη ἐμπίπτουσα ἀπεκαύλιζε τὸ προὔχον τῆς ἐμβολῆς.

Χ 77. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι, ὡς αἱ τε μηχαναὶ οὐδὲν ὠφέλουν καὶ τῷ χώματι τὸ ἀντιτειχισμὰ ἐγίγνετο, νομίσαντες ἄπορον εἶναι ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἐλεῖν τὴν πόλιν πρὸς τὴν περιτείχισιν παρεσκευάζοντο, πρότερον δὲ πυρὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πειρᾶσαι, εἰ δύναιτο, πνεύματος γενομένου ἐπιφλέξει τὴν πόλιν οὐσαν οὐ μεγάλην· πᾶσαν γὰρ δὴ ἰδέαν ἐπενόουν, εἰ πως σφίσιν ἄνευ δαπάνης καὶ πολιορκίας προσαχθείη. φοροῦντες δὲ ὕλης φακέλους παρέβαλλον ἀπὸ τοῦ χώματος εἰς τὸ μεταξὺ πρῶτον τοῦ τείχους καὶ τῆς προσχώσεως, ταχὺ δὲ πλήρους γενομένου διὰ πολυχειρίαν ἐπιπαρένησαν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως, ὅσον ἐδύναντο ἀπὸ τοῦ μετεώρου πλεῖστον ἐπισχεῖν, ἐμβαλόντες δὲ πῦρ ζὺν θείῳ καὶ πίσση ἤψαν τὴν ὕλην. καὶ ἐγένετο φλόξ τοσαύτη, ὅσην οὐδεὶς πω ἔς γε ἐκείνον τὸν χρόνον χειροποίητον εἶδεν· ἤδη γὰρ ἐν ὄρεσιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὐτὴν ἀπὸ ταῦτομάτου πῦρ καὶ φλόγα ἀπ' αὐτοῦ ἀνῆκε. τοῦτο δὲ μέγα τε ἦν καὶ τοὺς Πλαταιᾶς τᾶλλα διαφυγόντας ἐλαχίστου ἐδέησε διαφθεῖραι· ἐντὸς γὰρ πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι, πνεῦ-

μά τε εἰ ἐπεγένετο αὐτῇ ἐπίφορον, ὅπερ καὶ ἤλπιζον οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἂν διέφυγον. νῦν δὲ καὶ τότε λέγεται ξυμβῆναι, ὕδωρ ἐξ οὐρανοῦ πολὺ καὶ βροντὰς γενομένας σβέσαι τὴν φλόγα καὶ οὕτω παυθῆναι τὸν κίνδυνον.

78. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ καὶ τούτου διήμαρτον μέρος μὲν τι καταλιπόντες τοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ πλεόν ἀφέντες περιτείχιζον τὴν πόλιν κύκλῳ διελόμενοι κατὰ πόλεις τὸ χωρίον τάφος δὲ ἐντός τε ἦν καὶ ἔξωθεν, ἐξ ἧς ἐπλινθεύσαντο. καὶ ἐπειδὴ πᾶν ἐξείργαστο περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολάς, καταλιπόντες φυλακὰς τοῦ ἡμίσεος τείχους — τὸ δὲ ἡμισυ Βοιωτοὶ ἐφύλασσαν — ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. Πλαταιῆς δὲ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ πλῆθος τὸ ἀχρεῖον τῶν ἀνθρώπων πρότερον ἐκκεκομισμένοι ἦσαν ἐς τὰς Ἀθήνας, αὐτοὶ δὲ ἐπολιορκοῦντο ἐγκαταλειμμένοι τετρακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ ὀγδοήκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα καὶ ἑκατὸν σιτοποιοί. τοσοῦτοὶ ἦσαν οἱ ξύμπαντες, ὅτε ἐς τὴν πολιορκίαν καθίσταντο, καὶ ἄλλος οὐδεὶς ἦν ἐν τῷ τείχει οὔτε δοῦλος οὔτ' ἐλεύθερος. τοιαύτη μὲν ἡ Πλαταιῶν πολιορκία κατεσκευάσθη.

ΠΛΑΤΑΙΕΩΝ ΕΞΟΔΟΣ

(Γ, 20 - 24)

20. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Πλαταιῆς — ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ Βοιωτῶν — ἐπειδὴ τῷ τε σίτῳ ἐπιλείποντι ἐπιέζοντο καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων οὐδεμία ἐλπίς ἦν τῆμωρίας οὐδὲ ἄλλη σωτηρία ἐφαίνετο, ἐπιβουλευουσιν αὐτοὶ τε καὶ Ἀθηναῖοι ἐξυπολιορκοῦμενοι πρῶτον μὲν πάντες ἐξελθεῖν καὶ υπερβῆναι τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ἦν δύνωνται βιάσασθαι, ἐσηγησαμένων τὴν πείραν

αὐτοῖς Θεαινέτου τε τοῦ Τολμίδου, ἀνδρὸς μάντεως, καὶ Εὐ-
 πομπίδου τοῦ Δαιμάχου, ὃς καὶ ἐστρατήγει· ἔπειτα οἱ μὲν
 ἡμίσεις ἀπάνησαν πῶς τὸν κίνδυνον μέγαν ἠγησάμενοι, ἐς
 δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ εἴκοσι μάλιστα ἐνέμειναν τῇ ἐξόδῳ
 ἐθελονταὶ τρόπῳ τοιῶδες κλιμακας ἐποίησαντο ἴσας τῷ τείχει
 τῶν πολεμιῶν· ξυνεμετρήσαντο δὲ ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίν-
 θων, ἧ ἔτυχε πρὸς σφᾶς οὐκ ἐξαηλιμμένον τὸ τεῖχος αὐτῶν.
 ἠριθμοῦντο δὲ πολλοὶ ἅμα τὰς ἐπιβολὰς καὶ ἔμελλον οἱ μὲν
 τινες ἀμαρτήσεσθαι, οἱ δὲ πλείους τεύξεσθαι τοῦ ἀληθοῦς λο-
 γισμοῦ, ἄλλως τε καὶ πολλακίς ἀριθμοῦντες καὶ ἅμα οὐ
 πολὺ ἀπέχοντες, ἀλλὰ ῥαδίως καθορωμένου ἐς ὃ ἐβούλοντο
 τοῦ τείχους. τὴν μὲν οὖν ξυμμέτροσιν τῶν κλιμάκων οὕτως
 ἔλαβον ἐκ τοῦ πάχους τῆς πλίνθου εἰκάσαντες τὸ μετρο-
 νημημένα ὠκοδόμητο, καὶ ἦν ξυνεχῆ ὥστε ἐν φαίνεσθαι τεί-

21. | Τὸ δὲ τεῖχος ἦν τῶν Πελοποννησίων τοιόνδε τῇ οἰ-
 κοδομήσει· εἶχε μὲν δύο τοὺς περιβόλους, πρὸς τε Πλαταιῶν
 καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἀπ' Ἀθηνῶν ἐπίοι, διεῖχον δὲ οἱ περί-
 βολοὶ ἑκαταίδεκα πόδας μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων, τὸ οὖν μετα-
 ξὺ τοῦτο, οἱ ἑκαταίδεκα πόδες, τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανε-
 νημημένα ὠκοδόμητο, καὶ ἦν ξυνεχῆ ὥστε ἐν φαίνεσθαι τεί-
 χος παχὺ ἐπάλξεις ἔχον ἀμφοτέρωθεν, διὰ δέκα δὲ ἐπάλξεων
 πύργοι ἦσαν μεγάλοι καὶ ἰσοπλατεῖς τῷ τείχει, διήκοντες ἐς
 τε τὸ ἔσω μέτωπον αὐτοῦ καὶ οἱ αὐτοὶ καὶ τὸ ἔξω, ὥστε πά-
 ροδον μὴ εἶναι παρὰ πύργον, ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διῆσαν.
 τὰς οὖν νύκτας, ὁπότε χειμῶν εἶη νοτερός, τὰς μὲν ἐπάλξεις
 ἀπέλειπον, ἐκ δὲ τῶν πύργων, ὄντων δι' ὀλίγου καὶ ἄνωθεν
 στεγανῶν, τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο, τὸ μὲν οὖν τεῖχος, ὃ πε-
 ριεφρουροῦντο οἱ Πλαταιῆς, τοιοῦτον ἦν.

22. | Οἱ δέ, ἐπειδὴ παρεσκευάστο αὐτοῖς, τηρήσαντες νύ-
 κτα χειμέριον ὕδατι καὶ ἀνέμῳ καὶ ἅμ' ἀσέλγηνον ἐξῆσαν. ἡ-

γοῦντο δὲ οἷπερ καὶ τῆς πείρας αἰτίοι ἦσαν, καὶ πρῶτον μὲν
 τὴν τάφρον διέβησαν, ἣ περιεῖχεν αὐτούς, ἔπειτα προσέμει-
 ζαν τῷ τείχει τῶν πολεμίων λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνά τὸ
 σκοτεινὸν μὲν οὐ προϊδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ τῷ ἐκ τοῦ
 προσιέναι αὐτοὺς ἀντιπαταγῶντος τοῦ ἀνέμου οὐ κατακουσάν-
 των· ἅμα δὲ καὶ διέχοντες πολὺ ἦσαν, ὅπως τὰ ὄπλα μὴ κρου-
 ὄμενα πρὸς ἀλλήλα αἰσθησιν παρέχοι, ἦσαν δὲ εὐσταλεῖς τε
 τῇ ὀπλίσει καὶ τὸν ἀριστερὸν μόνον πόδα ὑποδεδεμένοι ἀσφα-
 λείας ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλόν. κατὰ οὖν μεταπύργιον προσ-
 ἔμισγον πρὸς τὰς ἐπάλξεις, εἰδότες ὅτι ἐρῆμοὶ εἰσι, πρῶτον
 μὲν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες καὶ προσέθεσαν· ἔπειτα ψιλῶς
 δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον, ὧν ἡγεῖτο Ἀμ-
 μέας ὁ Κοροῖβου καὶ πρῶτος ἀνέβη, μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ ἐπό-
 μενοι, ἕξ ἐφ' ἑκάτερον τῶν πύργων, ἀνέβαινον· ἔπειτα ψιλῶς
 ἄλλοι μετὰ τούτους ξὺν δορατίοις ἐχώρουν, οἷς ἕτεροι κατό-
 πιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον, ὅπως ἐκεῖνοι ῥᾶον προσβαίνοιεν, καὶ
 ἔμελλον δῶσειν, ὁπότε πρὸς τοῖς πολεμίοις εἴελ· ὡς δὲ ἄνω
 πλείους ἐγένοντο, ἦσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες· κατέ-
 βαλε γάρ τις τῶν Πλαταιῶν ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ τῶν ἐπ-
 ἀλξεω γερραμίδα, ἣ πεσοῦσα δοῦπον ἐποίησε, καὶ αὐτίκα βοή-
 ῆν, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος ὤρμησεν· οὐ γὰρ ἦδει
 ὅ τι ἦν τὸ δεινὸν σκοτεινῆς νυκτὸς καὶ χειμῶνος ὄντος καὶ
 ἅμα οἱ ἐν τῇ πόλει τῶν Πλαταιῶν ὑπολειμμένοι ἐξελθόν-
 τες προσέβαλλον τῷ τείχει τῶν Πελοποννησίων ἐκ τοῦμπαλιν
 ἢ οἱ ἄνδρες αὐτῶν ὑπερέβαινον, ὅπως ἦμισα πρὸς αὐτοὺς τὸν
 νοῦν ἔχοιεν. ἐθορυβοῦντο μὲν οὖν κατὰ χώραν μένοντες, βοη-
 θεῖν δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς, ἀλλ' ἐν ἀπόρρῳ
 ἦσαν εἰκάσαι τὸ γιννόμενον. καὶ οἱ τριακῶσιοι αὐτῶν, οἷς ἐ-
 τέτακτο παραβοηθεῖν, εἴ τι δέοι, ἐχώρουν ἔξω τοῦ τείχους
 πρὸς τὴν βοήν. φρυκτοὶ τε ἦροντο ἐς τὰς Θηβας πολέμιοι.
 παρανῆσχον δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς ἀπὸ τοῦ τεί-

χους φρυκτούς πολλοὺς πρότερον παρεσκευασμένους ἐς αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολεμίοις ἦ καὶ μὴ βοηθοῖεν, ἄλλο τι νομίσαντες τὸ γιγνόμενον εἶναι ἢ τὸ ὄν, πρὶν σφῶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐξιόντες διαφύγοιεν καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο.

23. Οἱ δ' ὑπερβαίνοντες τῶν Πλαταιῶν ἐν τούτῳ, ὡς οἱ πρῶτοι αὐτῶν ἀνεβεβήκεσαν καὶ τοῦ πύργου ἑκατέρου τοὺς φύλακας διαφθείραντες ἐκεκρατήκεσαν, τὰς τε διόδους τῶν πύργων ἐνστάντες αὐτοὶ ἐφύλασσον μηδένα δι' αὐτῶν ἐπιβοηθεῖν, καὶ κλίμακας προσθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς πύργοις καὶ ἐπαναβιβάσαντες ἄνδρας πλείους, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τοὺς ἐπιβοηθοῦντας καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν εἶργον βάλλοντες, οἱ δ' ἐν τούτῳ οἱ πλείους πολλὰς προσθέντες κλίμακας ἅμα καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες διὰ τοῦ μεταπυργίου ὑπερέβαινον. ὁ δὲ διακομιζόμενος αἰεὶ ἴστατο ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς τάφρου καὶ ἐντεῦθεν ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον, εἴ τις παραβοηθῶν παρὰ τὸ χεῖλος κωλυτῆς γίγνοιτο τῆς διαβάσεως. ἐπεὶ δὲ πάντες διεπεπεραιώοντο, οἱ ἀπὸ τῶν πύργων χαλεπῶς οἱ τελευταῖοι καταβαίνοντες ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον, καὶ ἐν τούτῳ οἱ τριακόσιοι αὐτοῖς ἐπεφέροντο λαμπάδας ἔχοντες. οἱ μὲν οὖν Πλαταιῆς ἐκείνους ἐώρων μᾶλλον ἐκ τοῦ σκότους ἐστῶτες ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς τάφρου, καὶ ἐτόξευόν τε καὶ ἐσηκόντιζον ἐς τὰ γυμνά, αὐτοὶ δὲ ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄντες ἦσσαν διὰ τὰς λαμπάδας καθεωρῶντο, ὥστε φθάνουσι τῶν Πλαταιῶν καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως κρυσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ ὥστ' ἐπελθεῖν, ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὕδατῶδης μᾶλλον καὶ ἡ νύξ τοιοῦτω ἀνέμῳ ὑπονιφομένη πολὺ τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκει, ὃ μόλις ὑπερέχοντες ἐπεραιώθησαν. ἐγένετο δὲ καὶ ἡ διάφευξις αὐτοῖς μᾶλλον διὰ τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος.

24. Ὀρμήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς τάφρου οἱ Πλαταιῆς ἐχώρουσαν ἀθροίην τὴν ἐς Θήβας φέρουσαν ὁδὸν ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρῶν, νομίζοντες ἡμιστ' ἂν σφᾶς ταύτην αὐτοὺς ὑποτοπῆσαι τραπέσθαι τὴν ἐς τοὺς πολεμίους. καὶ ἅμα ἐώρων τοὺς Πελοποννησίους τὴν πρὸς Κιθαιρῶνα καὶ Δρυὸς κεφαλὰς τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν μετὰ λαμπάδων διώκοντας. καὶ ἐπὶ μὲν ἕξ ἢ ἑπτὰ σταδίου οἱ Πλαταιῆς τὴν ἐπὶ τῶν Θηβῶν ἐχώρησαν, ἔπειθ' ὑποστρέψαντες ἦσαν τὴν πρὸς τὸ ὄρος φέρουσαν ὁδὸν ἐς Ἐρύθρας καὶ Ὑσιάς, καὶ λαβόμενοι τῶν ὁρῶν διαφεύγουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἄνδρες δώδεκα καὶ διακόσιοι ἀπὸ πλειόνων. εἰσὶ γὰρ τινες αὐτῶν, οἳ ἀπετράποντο ἐς τὴν πόλιν πρὶν ὑπερβαίνειν, εἷς δ' ἐπὶ τῇ ἕξω τάφρῳ τοξότης ἐλήφθη. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι κατὰ χώραν ἐγένοντο τῆς βοηθείας παυσάμενοι· οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς τῶν μὲν γεγενημένων εἰδότες οὐδέν, τῶν δὲ ἀποτραπομένων σφίσιν ἀπαγγειλάντων ὡς οὐδεὶς περίεστι, κήρυκα ἐκπέμψαντες, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς, μαθόντες δὲ τὸ ἀληθές ἐπαύσαντο. οἱ μὲν δὴ τῶν Πλαταιῶν ἄνδρες οὕτως ὑπερβάντες ἐσώθησαν.

ΠΛΑΤΑΙΕΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

(Γ, 52)

52. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ Πλαταιῆς οὐκέτι ἔχοντες σῆτον οὐδὲ δυνάμενοι πολιορκεῖσθαι ξυνέβησαν τοῖς Πελοποννησίοις τοιῶδε τρόπῳ. προσέβαλον αὐτῶν τῷ τείχει, οἱ δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀμύνεσθαι. γνοὺς δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν βία μὲν οὐκ ἐβούλετο ἐλεῖν — εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκ Λακεδαίμονος, ὅπως, εἰ σπονδαὶ γίγνοιτό ποτε πρὸς Ἀθηναίους καὶ ξυγχοροῖεν ὅσα πολέμῳ χωρία ἔχουσιν ἑκάτεροι ἀποδίδοσθαι, μὴ

ανάδοτος εἶη ἢ Πλάταια ὡς αὐτῶν ἐκόντων προσχωρησάντων — προσπέμπει δὲ αὐτοῖς κήρυκα λέγοντα, εἰ βούλονται παραδοῦναι τὴν πόλιν ἐκόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι, τοὺς τε ἀδίκους κολάσειν, παρὰ δίκην δὲ οὐδένα. τοσαῦτα μὲν ὁ κήρυξ εἶπεν· οἱ δὲ — ἦσαν γὰρ ἤδη ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ — παρέδοσαν τὴν πόλιν· καὶ τοὺς Πλαταιαῖς ἔτρεφον οἱ Πελοποννήσιοι ἡμέρας τινάς, ἐν ὅσῳ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος δικασταί, πέντε ἄνδρες, ἀφίκοντο. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν κατηγορία μὲν οὐδεμία προυτέθη, ἠρώτων δὲ αὐτοὺς ἐπικαλεσάμενοι τοσοῦτον μόνον, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι ἀγαθὸν εἰργασμένοι εἰσίν· οἱ δ' ἔλεγον αἰτησάμενοι μακρότερα εἰπεῖν καὶ προτάξαντες σφῶν αὐτῶν Ἀστύμαχόν τε τὸν Ἀσωπολάου καὶ Λάκωνα τὸν Ἀειμνήστου, πρόξενον ὄντα Λακεδαιμονίων· καὶ ἐπελθόντες ἔλεγον τοιάδε.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΠΛΑΤΑΙΕΩΝ

(Γ, 53 - 59)

53. «Τὴν μὲν παράδοσιν τῆς πόλεως, ὧ Λακεδαιμόνιοι, πιστεύσαντες ὑμῖν ἐποίησάμεθα, οὐ τοιάνδε δίκην οἴομενοι ὑφέξειν, νομιμωτέραν δὲ τινα ἔσεσθαι, καὶ ἐν δικασταῖς οὐκ ἐν ἄλλοις δεξάμενοι, ὥσπερ καὶ ἐσμέν, γενέσθαι ἢ ὑμῖν, ἡγούμενοι τὸ ἴσον μάλιστ' ἂν φέρεσθαι. νῦν δὲ φοβούμεθα, μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν. τὸν τε γὰρ ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων εἶναι εἰκότως ὑποπτεύομεν καὶ ὑμᾶς μὴ οὐ κοινοὶ ἀποβῆτε, τεχμαιρόμενοι προκατηγορίας τε ἡμῶν οὐ προγεγενημένης, ἢ χρῆ ἀντειπεῖν, ἀλλ' αὐτοὶ λόγον ἡτησάμεθα, τό τε ἐπερώτημα βραχὺ ὄν, ὧ τὰ μὲν ἀληθῆ ἀποκρίνασθαι ἐναντία γίγνεται, τὰ δὲ ψευδῆ ἔλεγχον ἔχει. πανταχόθεν δὲ ἄποροι καθεστῶτες ἀναγκαζόμεθα καὶ ἀσφαλέστερον δοκεῖ εἶναι

εἰπόντας τι κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ὁ μὴ ῥηθεὶς λόγος τοῖς ᾧδ' ἔχουσι αἰτίαν ἂν παράσχοι ὡς, εἰ ἐλέχθη, σωτήριος ἂν ᾖν. χαλεπῶς δὲ ἔχει ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πειθῶ. ἀγνώτες μὲν γὰρ ὄντες ἀλλήλων ἐπεσενεγκάμενοι μαρτύρια ὧν ἀπειροὶ ἦτε, ὠφελούμεθ' ἂν. νῦν δὲ πρὸς εἰδόμενα πάντα λελεξέσεται, καὶ δέδιμεν οὐχὶ μὴ προκαταγνόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἥσους εἶναι τῶν ὑμετέρων ἐγκλημα αὐτὸ ποιῆτε, ἀλλὰ μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν καθιστώμεθα».

54. « Παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια πρὸς τε τὰ Θηβαίων διάφορα καὶ ἐς ὑμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, τῶν εὖ δεδραμένων ὑπόμνησιν ποιησόμεθα καὶ πείθειν πειρασόμεθα. φαιμέν γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχύ, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ζυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν, εἰ μὲν ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὖ παθόντας, φίλους δὲ νομίζοντας αὐτοὺς ἀμαρτάνειν μᾶλλον τοὺς ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας. τὰ δ' ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ πρὸς τὸν Μῆδον ἀγαθοὶ γεγενήμεθα, τὴν μὲν οὐ λύσαντες νῦν πρότεροι, τῷ δὲ ξυνεπιθέμενοι τότε ἐς ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος μόνοι Βοιωτῶν· καὶ γὰρ ἠπειρώταί τε ὄντες ἐναυμαχήσαμεν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, μάχη τε τῇ ἐν τῇ ἡμετέρα γῆ γενομένη παρεγενόμεθα ὑμῖν τε καὶ Πausανία· εἴ τέ τι ἄλλο κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο ἐπικίνδυνον τοῖς Ἑλλησι, πάντων παρὰ δύναμιν μετέσχομεν. καὶ ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰδίᾳ, ὅτεπερ δὴ μέγιστος φόβος περιέστη τὴν Σπάρτην μετὰ τὸν σεισμὸν τῶν ἐς Ἰθάμην Εἰλώτων ἀποστάντων, τὸ τρίτον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξεπέμψαμεν ἐς ἐπικουρίαν· ὧν οὐκ εἰκὸς ἀμνημονεῖν ».

55. « Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ καὶ μέγιστα τοιοῦτοι ἠξιώσαμεν εἶναι, πολέμιοι δὲ ἐγενόμεθα ὕστερον· ὑμεῖς δὲ αἴτιοι· δεομένων γὰρ ζυμμαχίας, ὅτε Θηβαῖοι ἡμᾶς ἐβιάσαντο, ὑμεῖς ἀπε-

ώσασθε καὶ πρὸς Ἀθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι, ὡς ἐγγυὺς ὄντας, ὑμῶν δὲ μακράν ἀποικούντων. ἐν μέντοι τῷ πολέμῳ οὐδὲν ἐκπρεπέστερον ὑπὸ ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε οὔτε ἐμελλήσατε. εἰ δ' ἀποστῆναι Ἀθηναίων οὐκ ἠθελήσαμεν ὑμῶν κελυσάντων, οὐκ ἠδικοῦμεν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβοήθουν ἡμῖν ἐναντία Θηβαίοις, ὅτε ὑμεῖς ἀπωκνεῖτε, καὶ προδοῦναι αὐτοὺς οὐκέτι ἦν καλόν, ἄλλως τε καὶ οὓς εὖ παθῶν τις καὶ αὐτὸς δεόμενος προσηγάγετο ζυμμάχους καὶ πολιτείας μετέλαβεν, ἰέναι δὲ ἐς τὰ παραγγελλόμενα εἰκὸς ἦν προθύμως. ἃ δὲ ἐκάτεροι ἐξηγεῖσθε τοῖς ζυμμάχοις, οὐχ οἱ ἐπόμενοι αἴτιοι, εἴ τι μὴ καλῶς ἐδράτο, ἀλλ' οἱ ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα ».

56. « Θηβαῖοι δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἡμᾶς ἠδίκησαν, τὸ δὲ τελευταῖον αὐτοὶ ζύνιστε, δι' ὅπερ καὶ τάδε πάσχομεν· πόλιν γὰρ αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν καταλαμβάνοντας ἐν σπονδαῖς καὶ προσέτι ἱερομηνία ὀρθῶς τε ἐτιμωρησάμεθα κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα, τὸν ἐπιόντα πολεμιον ὅσιον εἶναι ἀμύνεσθαι, καὶ νῦν οὐκ ἂν εἰκότως δι' αὐτοὺς βλαπτοίμεθα. εἰ γὰρ τῷ αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ τὸ δίκαιον λήψεσθε, τοῦ μὲν ὀρθοῦ φανεῖσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ζυμφέρον μᾶλλον θεραπεύοντες. καίτοι, εἰ νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι, πολὺ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἑλληγες μᾶλλον τότε, ὅτε ἐν μεῖζονι κινδύνῳ ἦτε. νῦν μὲν γὰρ ἐτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε δεινοί, ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερεν ὁ βάρβαρος, οἶδε μετ' αὐτοῦ ἦσαν. καὶ δίκαιον ἡμῶν τῆς νῦν ἁμαρτίας, εἰ ἄρα ἡμάρτηταί τι, ἀντιθεῖναι τὴν τότε προθυμίαν, καὶ μείζω τε πρὸς ἐλάσσω εὐρήσετε καὶ ἐν καιροῖς, οἷς σπάνιον ἦν τῶν Ἑλλήνων τινὰ ἀρετὴν τῇ Ξέρξου δυνάμει ἀντιτάξασθαι, ἐπηγοῦντό τε μᾶλλον οἱ μὴ τὰ ζύμφορα πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῖς ἀσφαλεῖα πράσσοντες, ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ βέλτιστα. ὦν

ἡμεῖς γενόμενοι καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δέδιμεν μὴ διαφθαρῶμεν, Ἀθηναίους ἐλόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. καίτοι χρῆ ταῦτά περὶ τῶν αὐτῶν ὁμοίως φαίνεσθαι γιγνώσκοντας καὶ τὸ ξυμφέρον μὴ ἄλλο τι νομίσαι, ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς ὅταν αἰεὶ βέβαιον τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχωσι καὶ τὸ παραυτίκα που ὑμῖν ὠφέλιμον καθιστῆται».

57. «Προσκέψασθέ τε ὅτι νῦν μὲν παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθίας νομίζεσθε· εἰ δὲ περὶ ἡμῶν γνῶσεσθε μὴ τὰ εἰκότα — οὐ γὰρ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην τήνδε, ἐπαινούμενοι δὲ περὶ οὐδ' ἡμῶν μεμπτῶν —, ὁρᾶτε, ὅπως μὴ οὐκ ἀποδέξωνται ἀνδρῶν ἀγαθῶν πέρι αὐτοὺς ἀμείνους ὄντας ἀπρεπές τι ἐπιγνώμην, οὐδὲ πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοινοῖς σκῦλα ἀπὸ ἡμῶν τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνατεθῆναι. δεινὸν δὲ δόξει εἶναι Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆσαι καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράψαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν, ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πανοικησία διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ξυμφορᾶς προκεχωρήκαμεν, ὅτινες Μήδων τε κρατησάντων ἀπωλλύμεθα καὶ νῦν ἐν ὑμῖν τοῖς πρὶν φιλτάτοις Θηβαίων ἠσώμεθα καὶ δύο ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ὑπέστημεν, τότε μὲν τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῶ διαφθαρήναι, νῦν δὲ θανάτου δίκην κρίνεσθαι. καὶ περιεώσμεθα ἐκ πάντων Πλαταιῆς, οἱ παρὰ δύναμιν πρόθυμοι ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἐρῆμοι καὶ ἀτιμώρητοι· καὶ οὔτε τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδεὶς, ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἢ μόνη ἐλπίς, δέδιμεν, μὴ οὐ βέβαιοι ᾗτε».

58. «Καίτοι ἀξιοῦμεν γε καὶ θεῶν ἕνεκα τῶν ξυμμαχικῶν ποτε γενομένων καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας καμ-

φθῆναι ὑμᾶς καὶ μεταγνῶναι, εἴ τι ὑπὸ Θηβαίων ἐπέισθητε, τὴν τε δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι αὐτοὺς μὴ κτείνειν, οὐς μὴ ὑμῖν πρέπει, σῶφρονά τε ἀντὶ αἰσχυρᾶς κομίσασθαι χάριν, καὶ μὴ ἡδονὴν δόντας ἄλλοις κακίαν αὐτοὺς ἀντιλαβεῖν· βραχὺ γὰρ τὸ τὰ ἡμέτερα σώματα διαφθεῖραι, ἐπίπονον δὲ τὴν δύσκειαν αὐτοῦ ἀφανίσει. οὐκ ἐχθροὺς γὰρ ἡμᾶς εἰκότως τιμωρήσεσθε, ἀλλ' εὖνους, κατ' ἀνάγκην πολεμήσαντας. ὥστε καὶ τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιοῦντες ὅσια ἂν δικάζοιτε καὶ προνοοῦντες ὅτι ἐκόντας τε ἐλάβετε καὶ χεῖρας προῖσχομένους — ὁ δὲ νόμος τοῖς Ἑλλησι μὴ κτείνειν τούτους—, ἐτι δὲ καὶ εὐεργέτας γεγενημένους διὰ παντός. ἀποβλέψατε γὰρ ἐς πατέρων τῶν ὑμετέρων θήκας, οὐς ἀποθανόντας ὑπὸ Μήδων καὶ ταφέντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐτιμῶμεν κατὰ ἔτος ἕκαστον δημοσίᾳ ἐστήμασί τε καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, ὅσα τε ἡ γῆ ἡμῶν ἀνεδίδου ὥραϊα, πάντων ἀπαρχὰς ἐπιφέροντες, εὖνοι μὲν ἐκ φιλίας χώρας, ξύμμαχοι δὲ ὁμαίχοις ποτὲ γενομένοις. ὧν ὑμεῖς τούναντίον ἂν δράσαίτε μὴ ὀρθῶς γνόντες. σκέψασθέ τε· Παισιανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς νομίζων ἐν γῆ τε φίλιᾳ τιθέναι καὶ παρ' ἀνδράσι τοιούτοις· ὑμεῖς δὲ εἰ κτενεῖτε ἡμᾶς καὶ χώραν τὴν Πλαταιίδα Θηβαΐδα ποιήσετε, τί ἄλλο ἢ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς αὐθένταις πατέρας τοὺς ὑμετέρους καὶ συγγενεῖς ἀτίμους γερῶν, ὧν νῦν ἴσχουσι, καταλείψετε; πρὸς δὲ καὶ γῆν, ἐν ἣ ἡλευθέρωθησαν οἱ Ἕλληνες, δουλώσετε, ἱερά τε θεῶν, οἷς εὐξάμενοι Μήδων ἐκράτησαν, ἐρημοῦτε καὶ θυσίας τὰς πατρίους τῶν ἐσαμένων καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε ».

59. « Οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τάδε οὔτε ἐς τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα καὶ ἐς τοὺς προγόνους ἀμαρτάνειν οὔτε ἡμᾶς τοὺς εὐεργέτας ἀλλοτρίας ἕνεκα ἐχθρας μὴ αὐτοὺς ἀδικηθέντας διαφθεῖραι, φείσασθαι δὲ καὶ

ἐπικλασθῆναι τῇ γνώμῃ οἴκτω σόφρονι λαβόντας, μὴ ὦν πει-
 σόμεθα μόνον δεινότητα κατανοοῦντας, ἀλλ' οἷοί τε ἂν ὄντες
 πάθοιμεν καὶ ὡς ἀστάθμητον τὸ τῆς ξυμφορᾶς, ᾧτινί ποτ'
 ἂν καὶ ἀναξίω ξυμπέσοι. ἡμεῖς τε, ὡς πρόπον ἡμῖν καὶ ὡς ἡ
 χρεία προάγει, αἰτούμεθα ὑμᾶς, θεοὺς τοὺς ὀμοβωμίους καὶ
 κοινούς τῶν Ἑλλήνων ἐπιβούμενοι, πείσαι τάδε, προφερό-
 μενοί θ' ὄρκους, οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὤμοσαν, μὴ ἀμνημονεῖν
 ἰκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρώων τάφων, καὶ ἐπικαλού-
 μεθα τοὺς κεκμηκότας μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις μηδὲ τοῖς
 ἐχθίστοις φίλτατοι ὄντες παραδοθῆναι, ἡμέρας τε ἀναμιμνή-
 σκομεν ἐκείνης, ἧ τὰ λαμπρότατα μετ' αὐτῶν πράξαντες,
 νῦν ἐν τῇδε τὰ δεινότατα κινδυνεύομεν παθεῖν· ὅπερ δὲ ἀναγ-
 καῖόν τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, λόγου τελευτᾶν,
 διότι καὶ τοῦ βίου ὁ κίνδυνος ἐγγὺς μετ' αὐτοῦ, παυόμενοι
 λέγομεν ἤδη ὅτι οὐ Θηβαίοις παρέδομεν τὴν πόλιν — εἰλόμε-
 θα γὰρ ἂν πρό γε τούτου τῷ αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ, λιμῷ τελευ-
 τῆσαι —, ὑμῖν δὲ πιστεύσαντες προσήλθομεν — καὶ δίκαιον, εἰ
 μὴ πείθομεν, ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας τὸν ξυντυχόντα κίν-
 δυνον ἔᾶσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλέσθαι —, ἐπισκήπτομέν τε ἅμα
 μὴ, Πλαταιῆς ὄντες, οἱ προθυμότετοι περὶ τοὺς Ἑλληνας
 γενόμενοι, Θηβαίοις τοῖς ἡμῖν ἐχθίστοις ἐκ τῶν ὑμετέρων
 χειρῶν καὶ τῆς ὑμετέρας πίστεως, ἰκέται ὄντες, ὧ Λακεδαι-
 μόνιοι, παραδοθῆναι, γενέσθαι δὲ σωτῆρας ἡμῶν καὶ μὴ
 τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἐλευθεροῦντας ἡμᾶς διολέσαι ».

60. Τοιαῦτα μὲν οἱ Πλαταιῆς εἶπον· οἱ δὲ Θηβαῖοι δεῖ-
 σαντες πρὸς τὸν λόγον αὐτῶν μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοί τι ἐνδῶ-
 σι, προσελθόντες ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βούλεσθαι εἰπεῖν, ἐπειδὴ
 καὶ ἐκείνοις παρὰ γνώμην τὴν αὐτῶν μακρότερος λόγος ἐδό-
 θη τῆς πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίσεως. ὡς δ' ἐκέλευσαν, ἔ-
 λεγον τοιάδε.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΘΗΒΑΙΩΝ

(Γ, 61 - 67)

61. «Τοὺς μὲν λόγους οὐκ ἂν ἤτησάμεθα εἰπεῖν, εἰ καὶ οὗτοι βραχέως τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρίναντο καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι κατηγορίαν ἐποιήσαντο καὶ περὶ αὐτῶν ἔξω τῶν προκειμένων καὶ ἅμα οὐδὲ ἤτιαμένων πολλήν τὴν ἀπολογίαν καὶ ἔπαινον, ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὰ ἀντιπεῖν δεῖ, τῶν δὲ ἔλεγχον ποιήσασθαι, ἵνα μῆτε ἡ ἡμετέρα αὐτοὺς κακία ὠφελῆ μῆτε ἡ τούτων δόξα, τὸ δ' ἀληθὲς περὶ ἀμφοτέρων ἀκούσαντες κρίνητε.

Ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς διάφοροι ἐγενόμεθα τὸ πρῶτον, ὅτι ἡμῶν κτισάντων Πλάταιαν ὕστερον τῆς ἄλλης Βοιωτίας καὶ ἄλλα χωρία μετ' αὐτῆς, ἃ ζυμμείκτους ἀνθρώπους ἐξέλασαντες ἔσχομεν, οὐκ ἤξιουν οὗτοι, ὥσπερ ἐτάχθη τὸ πρῶτον, ἡγεμονεύεσθαι ὑφ' ἡμῶν, ἔξω δὲ τῶν ἄλλων Βοιωτῶν παραβαίνοντες τὰ πάτρια, ἐπειδὴ προσηναγάζοντο, προσεχώρησαν πρὸς Ἀθηναίους καὶ μετ' αὐτῶν πολλὰ ἡμᾶς ἐβλαπτον ἀνθ' ὧν καὶ ἀντέπασχον».

62. «Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ βάρβαρος ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, φασὶ μόνου Βοιωτῶν οὐ μηδίσαι, καὶ τούτῳ μάλιστα αὐτοὶ τε ἀγάλλονται καὶ ἡμᾶς λοιδοροῦσιν. ἡμεῖς δὲ μηδίσαι μὲν αὐτοὺς οὐ φαμέν, διότι οὐδ' Ἀθηναίους, τῇ μέντοι αὐτῇ ιδέα ὕστερον ἰόντων Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας μόνους αὐ Βοιωτῶν ἀττικίσαι. καίτοι σκέψασθε ἐν οἷῳ εἶδει ἑκάτεροι ἡμῶν τοῦτο ἐπραξάν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἡ πόλις τότε ἐτύγχανεν οὔτε κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα οὔτε κατὰ δημοκρατίαν· ὕπερ δὲ ἐστὶ νόμοις μὲν καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτῳ δὲ τυράννου, δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε

τὰ πράγματα. καὶ οὗτοι ἰδίας δυνάμεις ἐλπίσαντες ἔτι μᾶλλον σήσειν, εἰ τὰ τοῦ Μήδου κρατήσῃ, κατέχοντες ἰσχύϊ τὸ πλῆθος ἐπηγάγοντο αὐτόν· καὶ ἡ ξύμπασα πόλις οὐκ αὐτοκράτωρ οὕσα ἑαυτῆς τοῦτ' ἐπραξεν, οὐδ' ἄξιον αὐτῇ ὄνειδίσαι, ὧν μὴ μετὰ νόμων ἤμαρτεν· ἐπειδὴ γοῦν ὁ τε Μῆδος ἀπῆλθε καὶ τοὺς νόμους ἔλαβε, σκέψασθαι χρῆ, Ἀθηναίων ὕστερον ἐπιόντων τὴν τε ἄλλην Ἑλλάδα καὶ τὴν ἡμετέραν χώραν πειρωμένων ὑφ' αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ κατὰ στάσιν ἡδὴ ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλά, εἰ μαχόμενοι ἐν Κορωνείᾳ καὶ νικήσαντες αὐτοὺς ἠλευθερώσαμεν τὴν Βοιωτίαν καὶ τοὺς ἄλλους νῦν προθύμως ξυνελευθεροῦμεν, ἵππους τε παρέχοντες καὶ παρασκευήν, ὅσῃν οὐκ ἄλλοι τῶν ξυμμάχων. καὶ τὰ μὲν ἐς τὸν μηδισμόν τοσαῦτα ἀπολογούμεθα».

63. «Ὡς δὲ ὑμεῖς μᾶλλον τε ἠδίκηκατε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀξιώτεροί ἐστε πάσης ζημίας, πειρασόμεθα ἀποφαίνειν· ἐγένεσθε ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ, ὡς φατέ, Ἀθηναίων ξύμμαχοι καὶ πολῖται. οὐκοῦν χρῆν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις, ὑπάρχον γε ὑμῖν, εἴ τι καὶ ἄκοντες προσήγεσθε ὑπ' Ἀθηναίων, τῆς τῶν Λακεδαιμονίων τῶνδε ἡδὴ ἐπὶ τῷ Μῆδῳ ξυμμαχίας γεγενημένης, ἣν αὐτοὶ μάλιστα προβάλλεσθε· ἰκανὴ γὰρ ἦν ἡμᾶς τε ὑμῶν ἀποτρέπειν καί, τὸ μέγιστον, ἀδεῶς παρέχειν βουλευέσθαι. ἀλλ' ἐχόντες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἔτι εἴλεσθε μᾶλλον τὰ Ἀθηναίων, καὶ λέγετε ὡς αἰσχρὸν ἦν προδοῦναι τοὺς εὐεργέτας· πολὺ δέ γε αἰσχρὸν καὶ ἀδικώτερον τοὺς πάντας Ἕλληνας καταπροδοῦναι, οἷς ξυνωμόσατε, ἢ Ἀθηναίους μόνους, τοὺς μὲν καταδουλομένους τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ ἐλευθεροῦντας. καὶ οὐκ ἴσῃν αὐτοῖς τὴν χάριν ἀνταπέδοτε οὐδὲ αἰσχύνῃς ἀπῆλλαγμένην· ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀδικούμενοι αὐτοὺς, ὡς φατέ, ἐπηγάγεσθε, τοῖς δὲ ἀδικούσιν ἄλλους ξυνεργοὶ κα-

τέστητε. καίτοι τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι αἰσχρὸν μᾶλλον ἢ τὰς μετὰ δικαιοσύνης μὲν ὀφειληθείσας, ἐς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδόμενας ».

64. « Δῆλόν τε ἐποιήσατε οὐδὲ τότε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα μόνου οὐ μηδίσαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι, ὑμεῖς δὲ τοῖς μὲν ταῦτά βουλόμενοι ποιεῖν, τοῖς δὲ τάναντία. καὶ νῦν ἀξιούτε, ἀφ' ὧν δι' ἑτέρους ἐγένεσθε ἀγαθοί, ἀπὸ τούτων ὠφελείσθαι. ἀλλ' οὐκ εἰκόσ' ὥσπερ δὲ Ἀθηναίους εἴλεσθε, τούτοις ξυναγωνίζεσθε, καὶ μὴ προφέρετε τὴν τότε γενομένην ξυνωμοσίαν ὡς χρὴ ἀπ' αὐτῆς νῦν σφύζεσθαι. ἀπελίπετε γὰρ αὐτὴν καὶ παραβάντες ξυγκατεδουλοῦσθε μᾶλλον Αἰγινήτας καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ξυνομοσάντων ἢ διεκωλύετε, καὶ ταῦτα οὔτε ἄκοντες ἔχοντές τε τοὺς νόμους, οὔσπερ μέχρι τοῦ δεῦρο, καὶ οὐδενὸς ὑμᾶς βιασαμένου, ὥσπερ ἡμᾶς. τὴν τελευταίαν τε πρὶν περιτειχίζεσθαι πρόκλησιν ἐς ἡσυχίαν ἡμῶν, ὥστε μηδετέροις ἀμύνειν, οὐκ ἐδέχεσθε. τίνες ἂν οὖν ὑμῶν δικαιοτέρον πᾶσι τοῖς Ἑλλησι μισοῖντο, οἵτινες ἐπὶ τῶ ἐκείνων κακῶ ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε ; καὶ ἃ μὲν ποτε χρηστοὶ ἐγένεσθε, ὡς φατέ, οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε, ἃ δὲ ἡ φύσις αἰεὶ ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη ἐς τὸ ἀληθές· μετὰ γὰρ Ἀθηναίων ἀδικὸν ὁδὸν ἰόντων ἐχωρήσατε. τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν ἡμέτερόν τε ἀκούσιον μηδισμόν καὶ τὸν ὑμέτερον ἐκούσιον ἀττικισμόν τοιαῦτα ἀποφαίνομεν ».

65. « Ἄ δὲ τελευταῖά φατε ἀδικηθῆναι — παρανόμως γὰρ ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐν σπονδαῖς καὶ ἱερομηνίᾳ ἐπὶ τὴν ὑμέτεραν πόλιν —, οὐ νομίζομεν οὐδ' ἐν τούτοις ὑμῶν μᾶλλον ἀμαρτεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ πρὸς τε τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐμαχόμεθα καὶ τὴν γῆν ἐδηοῦμεν ὡς πολέμιοι, ἀδικοῦμεν. εἰ δὲ ἄνδρες

ὕμῶν οἱ πρῶτοι καὶ χρήμασι καὶ γένοι, βουλόμενοι τῆς μὲν ἔξω ξυμμαχίας ὑμᾶς παῦσαι, ἐς δὲ τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια καταστῆσαι, ἐπεκαλέσαντο ἐκόντες, τί ἀδικούμεν ; οἱ γὰρ ἄγοντες παρανομοῦσι μᾶλλον τῶν ἐπομένων. ἀλλ' οὐτ' ἐκεῖνοι, ὡς ἡμεῖς κρίνομεν, οὔτε ἡμεῖς· πολῖται δὲ ὄντες ὡσπερ ὑμεῖς καὶ πλείω παραβαλλόμενοι, τὸ ἑαυτῶν τεῖχος ἀνοίξαντες καὶ ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν φιλίως, οὐ πολεμίως κομίσαντες ἐβούλοντο τοὺς τε ὑμῶν χεῖρους μηκέτι μᾶλλον γενέσθαι, τοὺς τε ἀμείνους τὰ ἄξια ἔχειν, σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης καὶ τῶν σωμάτων τὴν πόλιν οὐκ ἄλλοτριοῦντες, ἀλλ' ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦντες, ἐχθροὺς οὐδενὶ καθιστάντες, ἅπανσι δ' ὁμοίως ἐνσπόνδους ».

66. « Τεκμήριον δὲ ὡς οὐ πολεμίως ἐπράσσομεν· οὔτε γὰρ ἡδίκησαμεν οὐδένα, προείπομέν τε τὸν βουλόμενον κατὰ τὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια πολιτεύειν ἰέναι πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὑμεῖς ἄσμενοι χωρήσαντες καὶ ξύμβασιν ποιησάμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχάζετε, ὕστερον δὲ κατανοήσαντες ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμέν τι ἀνεπιεικέστερον πράξαι οὐ μετὰ τοῦ πλήθους ὑμῶν ἐσελθόντες, τὰ μὲν ὁμοῖα οὐκ ἀνταπέδοτε ἡμῖν, μήτε νεωτερίσαι ἔργῳ λόγῳις τε πείθειν ὥστε ἐξελθεῖν, ἐπιθέμενοι δὲ παρὰ τὴν ξύμβασιν, οὓς μὲν ἐν χερσίν ἀπεκτείνετε οὐχ ὁμοίως ἀλγοῦμεν — κατὰ νόμον γὰρ δὴ τινα ἔπασχον —, οὓς δὲ χεῖρας προἰσχομένους καὶ ζωγρήσαντες ὑποσχομένοί τε ἡμῖν μὴ κτενεῖν ὕστερον παρανόμως διεφθείρατε, πῶς οὐ δεινὰ εἴργασθε ; καὶ ταῦτα τρεῖς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ πράξαντες, τὴν τε λυθεῖσαν ὁμολογίαν καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸν ὕστερον θάνατον καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἡμῖν μὴ κτενεῖν ψευθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἦν τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑμῖν μὴ ἀδικῶμεν, ὅμως φατὲ ἡμᾶς παρανομησαι καὶ αὐτοὶ ἀξιοῦτε μὴ

ἀντιδοῦναι δίκην. οὐκ, ἦν γε οὗτοι τὰ ὀρθὰ γιγνώσκωσι· πάντων δὲ αὐτῶν ἕνεκα κολασθήσεσθε».

67. «Καὶ ταῦτα, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τούτου ἕνεκα ἐπεξήληθομεν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδῆτε δικαίως αὐτῶν καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἔτι ὀσιώτερον τιμωρημένοι. καὶ μὴ παλαιὰς ἀρετὰς, εἴ τις ἄρα καὶ ἐγένετο, ἀκούοντες ἐπικλασθήτε, ἄς χρή τοῖς μὲν ἀδικουμένοις ἐπικούρους εἶναι, τοῖς δὲ αἰσχρὸν τι δρῶσι διπλάσιος ζημίας, ὅτι οὐκ ἐκ προσηκόντων ἀμαρτάνουσι, μηδὲ ὀλοφυρμῶ καὶ οἴκτῳ ὠφελείσθων, πατέρων τε τάφους τῶν ὑμετέρων ἐπιβώμενοι καὶ τὴν σφετέραν ἐρημίαν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀνταποφαίνομεν πολλῶν δεινότερα παθοῦσαν τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν ἡμῶν διεφθαρμένην, ὧν πατέρες οἱ μὲν πρὸς ὑμᾶς τὴν Βοιωτίαν ἄγοντες ἀπέθανον ἐν Κορωνείᾳ, οἱ δὲ πρεσβῦται λελειμμένοι κατ' οἰκίας ἐρῆμοι πολλῶν δικαιοτέραν ὑμῶν ἱκετείαν ποιοῦνται τούσδε τιμωρήσασθαι. οἴκτου τε ἀξιώτεροι τυγχάνειν οἱ ἀπρεπές τι πάσχοντες τῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ δικαίως, ὥσπερ οἶδε, τὰ ἐναντία ἐπίχαρτοι εἶναι. καὶ τὴν νῦν ἐρημίαν δι' ἑαυτοὺς ἔχουσι· τοὺς γὰρ ἀμείνους ξυμμάχους ἐχόντες ἀπέωσαντο. παρενόμησάν τε οὐ προπαθόντες ὑφ' ἡμῶν, μίσει δὲ πλέον ἢ δίκη κρίναντες καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσῃν τιμωρίαν· ἔννομα γὰρ πείσονται καὶ οὐχὶ ἐκ μάχης χειρὰς προῖσχύμενοι, ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ἀπὸ ξυμβάσεως ἐς δίκην σφᾶς αὐτοὺς παραδόντες· ἀμύνατε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῶ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι καὶ ἡμῖν ἄνομα παθοῦσιν, ἀνταπόδοτε χάριν δικαίαν, ὧν πρόθυμοι γεγενήμεθα, καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν, ποιήσατε δὲ τοῖς Ἑλλησι παράδειγμα οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες ἀλλ' ἔργων, ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων βραχεῖα ἢ ἀπαγγελία

ἀρκεῖ, ἀμαρτανομένων δὲ λόγοι ἔπεσι κοσμηθέντες προκα-
λύμματα γίνονται. ἀλλ' ἦν οἱ ἡγεμόνες, ὥσπερ νῦν ὑμεῖς,
κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ζύμπαντας διαγνώμας ποιήσησθε,
ἥσσόν τις ἐπ' ἀδίκους ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσει».

ΠΛΑΤΑΙΕΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ

(Γ, 68)

68. Τοιαῦτα δὲ οἱ Θηβαῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι δι-
κασταὶ νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα σφίσις ὀρθῶς ἔξειν, εἴ τι
ἐν τῷ πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸν πεπόνθασι, διότι τὸν τε ἄλ-
λον χρόνον ἠξίουσαν δῆθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Παισα-
νίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν καὶ ὅτε ὕστερον ἂ
πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινούς εἶναι κατ'
ἐκείνας, οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει
ἔκσπονδοὶ ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι, αὐθις τὸ αὐτὸ
ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες, εἴ τι Λακεδαιμο-
νίους καὶ τοὺς ζυμμάχους ἀγαθὸν ἐν τῷ πολέμῳ δεδρακότες
εἰσὶν, ὅποτε μὴ φαῖεν, ἀπάγοντες ἀπέκτεινον καὶ ἐξαίρετον
ἐποίησαντο οὐδένα. διέφθειραν δὲ Πλαταιῶν μὲν αὐτῶν οὐκ
ἐλάσσους διακοσίων, Ἀθηναίων δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν, οἳ ζυν-
επολιορκοῦντο· γυναῖκας δὲ ἠνδραπόδισαν. τὴν δὲ πόλιν ἐνι-
αυτὸν μὲν τινα Θηβαῖοι Μεγαρέων ἀνδράσι κατὰ στάσιν ἐκ-
πεπτωκόσι καὶ ὅσοι τὰ σφέτερα φρονοῦντες Πλαταιῶν περι-
ῆσαν ἔδοσαν ἐνοικεῖν· ὕστερον δὲ καθελόντες αὐτὴν ἐς ἔδαφος
πᾶσαν ἐκ τῶν θεμελίων ὠκοδόμησαν πρὸς τῷ Ἡραίῳ κατα-
γώγιον διακοσίων ποδῶν, πανταχῆ κύκλω οἰκήματα ἔχον κά-
τωθεν καὶ ἄνωθεν, καὶ ὄροφαῖς καὶ θυρώμασι τοῖς τῶν Πλα-
ταιῶν ἐχρήσαντο, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ ἦν ἐν τῷ τείχει ἐπιπλα-
χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλίνας κατασκευάσαντες ἀνέθεσαν τῇ Ἡ-

ρα καὶ νεῶν ἑκατόμπεδον λίθινον ῥυοδόμησαν αὐτῇ. τὴν δὲ γῆν δημοσιώσαντες ἀπεμίσθωσαν ἐπὶ δέκα ἔτη, καὶ ἐνέμοντο Θηβαῖοι. σχεδὸν δέ τι καὶ τὸ ξύμπαν περὶ Πλαταιῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτως ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο Θηβαίων ἕνεκα, νομίζοντες ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἄρτι τότε καθιστάμενον ὠφελίμους εἶναι. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πλάταιαν ἔτει τρίτῳ καὶ ἐνενηχοστῷ, ἐπειδὴ Ἀθηναίων ξύμμαχοι ἐγένοντο, οὕτως ἐτελεύτησεν.

ΛΕΣΒΙΑΚΑ

ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ

(Γ, 1—18)

1. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι ἐστράτευσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν — ἠγεῖτο δὲ αὐτῶν Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεὺς —, καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδήρουν τὴν γῆν· καὶ προσβολαί, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐγίνοντο τῶν Ἀθηναίων ἰππέων, ὅπη παρείκοι, καὶ τὸν πλεῖστον ὄμιλον τῶν ψιλῶν εἶργον τὸ μὴ προεξιόντας τῶν ὅπλων τὰ ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν. ἐμμεΐναντες δὲ χρόνον, οὗ εἶχον τὰ σιτία, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

2. Μετὰ δὲ τὴν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων εὐθὺς Λέσβος πλὴν Μηθύμνης ἀπέστη ἀπὸ Ἀθηναίων, βουλευθέντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ πολέμου — ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ προσεδέξαντο —, ἀναγκασθέντες δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀπόστασιν πρότερον ἢ διανοοῦντο ποιήσασθαι. τῶν τε γὰρ λιμένων τὴν χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι, τοξότας τε καὶ σῖτον, καὶ ἅ μεταπεμπόμενοι ἦσαν. Τενέδιοι γὰρ ὄντες αὐτοῖς διάφοροι καὶ Μηθυμναῖοι καὶ αὐτῶν Μυτιληναίων ἰδία ἄνδρες κατὰ στάσιν, πρόξενοι Ἀθηναίων, μηνυταὶ γίνονται τοῖς Ἀθηναίοις ὅτι ξυνοικίζουσι τε τὴν Λέσβον ἐς τὴν Μυτιλήνην βία καὶ τὴν παρασκευὴν ἅπασαν μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ξυγγενῶν ὄντων ἐπὶ ἀποστάσει ἐπέιγονται· καὶ εἰ μὴ τις προκαταλήψεται ἤδη, στερήσεσθαι αὐτοὺς Λέσβου.

3. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι — ἦσαν γὰρ τεταλαιπωρημένοι ὑπὸ τῆς νόσου καὶ τοῦ πολέμου ἄρτι καθισταμένοι καὶ ἀκμάζοντος — μέγα μὲν ἔργον ἠγοῦντο εἶναι Λέσβον προσπολεμώσασθαι, ναυτικὸν ἔχουσαν καὶ δύναμιν ἀκέραιον, καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ πρῶτον τὰς κατηγορίας, μεῖζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι· ἐπειδὴ μέντοι καὶ πέμψαντες πρέσβεις οὐκ ἔπειθον τοὺς Μυτιληναίους τὴν τε ξυνοίκισιν καὶ τὴν παρασκευὴν διαλύειν, δείσαντες προκαταλαβεῖν ἐβούλοντο. καὶ πέμπουσιν ἐξαπιναίως τεσσαράκοντα ναῦς, αἱ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον παρεσκευασμένοι πλεῖν· Κλειππίδης δὲ ὁ Δεινίου τρίτος αὐτὸς ἐστρατήγει· ἐσηγγέλθη γὰρ αὐτοῖς ὡς εἶη Ἀπόλλωνος Μαλόεντος ἔξω τῆς πόλεως ἑορτή, ἐν ἣ πανδημεὶ Μυτιληναῖοι ἑορτάζουσι, καὶ ἐλπίδα εἶναι ἐπειχθέντας ἐπιπεσεῖν ἄφνω· καὶ ἦν μὲν ξυμβῆ ἡ πεῖρα, εἰ δὲ μὴ, Μυτιληναίοις εἰπεῖν ναῦς τε παραδοῦναι καὶ τείχη καθελεῖν, μὴ πειθομένων δὲ πολεμεῖν. καὶ αἱ μὲν νῆες ὄχοντο· τὰς δὲ τῶν Μυτιληναίων δέκα τριῆρεις, αἱ ἔτυχον βοηθοὶ παρὰ σφᾶς κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παροῦσαι, κατέσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν ἐς φυλακὴν ἐποίησαντο. τοῖς δὲ Μυτιληναίοις ἀνὴρ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν διαβάς ἐς Εὐβοίαν καὶ πεζῇ ἐπὶ Γεραιστὸν ἐλθὼν, ὀκλάδος ἀναγομένης ἐπιτυχῶν, πλεῶν χρησάμενος καὶ τριταῖος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐς Μυτιλήνην ἀφικόμενος ἀγγέλλει τὸν ἐπίπλου. οἱ δὲ οὔτε ἐς τὸν Μαλόεντα ἐξῆλθον τὰ τε ἄλλα τῶν τειχῶν καὶ λιμένων περὶ τὰ ἡμιτέλεστα φραζάμενοι ἐφύλασσαν.

4. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ πολὺ ὕστερον καταπλεύσαντες ὡς ἑώρων, ἀπήγγειλαν μὲν οἱ στρατηγοὶ τὰ ἐπεσταλμένα, οὐκ ἔσακουόντων δὲ τῶν Μυτιληναίων ἐς πόλεμον καθίσταντο. ἀπαρασκευοὶ δὲ οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἐξαίφνης ἀναγκασθέντες πολεμεῖν ἔκπλου μὲν τινα ἐποίησαντο τῶν νεῶν ὡς ἐπὶ ναυ-

μαχίαν ὀλίγον πρὸ τοῦ λιμένος, ἔπειτα καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν ἄττικῶν νεῶν λόγους ἤδη προσέφερον τοῖς στρατηγοῖς, βουλόμενοι τὰς ναῦς τὸ παραυτίκα, εἰ δύναιτο, ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπεικειῖ ἀποπέμψασθαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἀπεδέξαντο, καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι μὴ οὐχ ἱκανοὶ ᾧσι Λέσβω πάσῃ πολεμεῖν. καὶ ἀνακωχὴν ποιησάμενοι πέμπουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Μυτιληναῖοι τῶν τε διαβαλλόντων ἕνα, ᾧ μετέμελεν ἤδη, καὶ ἄλλους, εἰ πως πείσειαν τὰς ναῦς ἀπελθεῖν, ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριούντων. ἐν τούτῳ δὲ ἀποστέλλουσι καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις τριήρει, λαθόντες τὸ τῶν Ἀθηναίων ναυτικόν, οἳ ὥρμουν ἐν τῇ Μαλέᾳ πρὸς βορέαν τῆς πόλεως· οὐ γὰρ ἐπίστευον τοῖς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων προχωρήσειν. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Λακεδαίμονα ταλαιπώρως διὰ τοῦ πελάγους κομισθέντες αὐτοῖς ἔπρασσον, ὅπως τις βοήθεια ἦξει.

5. Οἱ δ' ἐκ τῶν Ἀθηνῶν πρέσβεις ὡς οὐδὲν ἤλθον πράξαντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἡ ἄλλη Λέσβος πλὴν Μηθύμνης· οὗτοι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἐβεβοηθήκεσαν καὶ Ἴμβριοι καὶ Λήμνιοι καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγοι τινὲς ξυμμαχῶν. καὶ ἔξοδον μὲν τινα πανδημεὶ ἐποίησαντο οἱ Μυτιληναῖοι ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, καὶ μάχη ἐγένετο, ἐν ἣ οὐκ ἔλασσαν ἔχοντες οἱ Μυτιληναῖοι οὔτε ἐπηλίσαντο οὔτε ἐπίστευσαν σφίσι αὐτοῖς, ἀλλ' ἀνεχώρησαν· ἔπειτα οἱ μὲν ἠσύχαζον, ἐκ Πελοποννήσου καὶ μετ' ἄλλης παρασκευῆς βουλόμενοι, εἰ προσγένειτό τι, κινδυνεύειν· καὶ γὰρ αὐτοῖς Μελέας Λάκων ἀφικνεῖται καὶ Ἑρμαιώνδας Θηβαῖος, οἳ προαπεστάλησαν μὲν τῆς ἀποστάσεως, φθάσαι δὲ οὐ δύναμενοι τὸν τῶν Ἀθηναίων ἐπίπλου κρύφα μετὰ τὴν μάχην ὕστερον ἐσπλέουσι τριήρει, καὶ παρῆγουν πέμπειν τριήρη ἄλλην καὶ πρέσβεις μεθ' ἑαυτῶν· καὶ ἐκπέμπουσιν.

6. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πολὺ ἐπιρρωσθέντες διὰ τὴν τῶν Μυτιληναίων ἡσυχίαν ζυμμάχους τε προσεχάλουν, οἳ πολὺ θᾶσσον παρήσαν ὄρωντες οὐδὲν ἰσχυρὸν ἀπὸ τῶν Λεσβίων, καὶ περιορισάμενοι τὸ πρὸς νότον τῆς πόλεως ἐτείχισαν στρατόπεδα δύο ἑκατέρωθεν τῆς πόλεως καὶ τοὺς ἐφόρμους ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς λιμέσιν ἐποιοῦντο. καὶ τῆς μὲν θαλάσσης εἶργον μὴ χρῆσθαι τοὺς Μυτιληναίους, τῆς δὲ γῆς τῆς μὲν ἄλλης ἐκράτουν οἱ Μυτιληναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Λέσβιοι προσβεβοηθήκότες ἤδη, τὸ δὲ περὶ τὰ στρατόπεδα οὐ πολὺ κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, ναύσταθμον δὲ μᾶλλον ἦν αὐτοῖς πλοίων καὶ ἀγορὰ ἢ Μαλέα. καὶ τὰ μὲν περὶ Μυτιλήνην οὕτως ἐπολεμεῖτο.

8. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης νεῶς ἐκπεμφθέντες Μυτιληναίων πρέσβεις, ὡς αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶπον Ὀλυμπιάζε παρεῖναι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ζύμμαχοι ἀκούσαντες βουλευσῶνται, ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Ὀλυμπίαν· ἦν δὲ Ὀλυμπιάς ἦ Δωριεὺς Ῥόδιος τὸ δεύτερον ἐνίκα. καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐορτὴν κατέστησαν ἐς λόγους, εἶπον τοιαῦδε.

Περίληψη τῶν κεφαλαίων 9-15

Ἡ δυσμενὴς ἀντίληψη πού ἐπικρατεῖ γιὰ τοὺς σημερινούς συμμαχούς δὲ μᾶς ταιριάζει, ἐπειδὴ ἡ συμμαχικὴ μας σχέση μετὰ τὴν Ἀθήνα, πού καλλιεργήθηκε στὴν κοινὴ μας ἄμυνα ἐναντίον τῶν Μήδων, ἔχασε πιά τὴ δύναμή της ἀπὸ τότε πού οἱ Ἀθηναῖοι ὑποτάσσουν τὴ μιά ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη τίς συμμαχικὲς πόλεις. Τό ὅτι διατηρήθηκε μέχρι σήμερα ἡ αὐτονομία της, αὐτό ὀφείλεται σέ συμφεροντολογικό ὑπολογισμό ἀπὸ μέρους των. Ἡ πρόθεσή τους λοιπόν αὐτὴ νά ὑποτάξουν τοὺς συμμαχούς ἔκαμε ἀναπόφευκτη τὴ ρήξη καὶ ἐκεῖνο πού ἀπέμενε ἦταν ποιὸς πρῶτος θά παραβεῖ τὴ συμμαχία. Αὐτό τό κάμαμα ἐμεῖς ἐπειδὴ εἴμαστε οἱ πῶ ἀδύνατοι.

Εἶναι λοιπόν ἐνδεκαίρια τώρα βοηθώντας ἐμᾶς νά νικήσετε τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἔχουν φθαρεῖ ἀρκετά ἀπὸ τὴν ἀρρώστια, τὴ χρηματικὴ δαπάνη καὶ ἀπὸ τὴν ἀποστασία τῶν συμμαχῶν. Ἡ τιμὴ καὶ τό συμφέρον σας ἐπιβάλλουν αὐτὴ τὴ βοήθεια.

15. Τοιαῦτα μὲν οἱ Μυτιληναῖοι εἶπον· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπειδὴ ἤκουσαν, προσδεξάμενοι τοὺς λόγους ξυμμάχους τε τοὺς Λεσβίους ἐποιήσαντο καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν τοῖς τε ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος ἔφραζον ἰέναι ἐς τὸν Ἴσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν ὡς ποιησόμενοι, καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἀφίκοντο, καὶ ὄλκους παρεσκεύαζον τῶν νεῶν ἐν τῷ ἰσθμῷ ὡς ὑπεροίσοντες ἐκ τῆς Κορίνθου ἐς τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν καὶ ναυσὶ καὶ πεζῶ ἅμα ἐπιόντες. καὶ οἱ μὲν προθύμως ταῦτα ἔπρασσον· οἱ δ' ἄλλοι ξύμμαχοι βραδέως τε ξυνελέγοντο καὶ ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν καὶ ἀρωστίᾳ τοῦ στρατεύειν.

16. Αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κατάγνωσιν ἀσθενείας σφῶν παρασκευαζομένους, δηλῶσαι βουλόμενοι ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐγνώκασιν, ἀλλ' οἷοί τε εἰσι μὴ κινουῦντες τὸ ἐπὶ Λέσβῳ ναυτικὸν καὶ τὸ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐπιὸν ῥαδίως ἀμύνεσθαι, ἐπλήρωσαν ναῦς ἑκατὸν ἐσβάντες αὐτοὶ τε πλὴν ἱππέων καὶ πεντακοσιομεδίμων καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ παρὰ τὸν ἰσθμὸν ἀναγαγόντες ἐπίδειξιν τε ἐποιοῦντο καὶ ἀποβάσεις τῆς Πελοποννήσου, ἧ δοκοίη αὐτοῖς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὀρῶντες πολὺν τὸν παράλογον τά τε ὑπὸ τῶν Λεσβίων ῥηθέντα ἠγοῦντο οὐκ ἀληθῆ καὶ ἄπορα νομίζοντες, ὡς αὐτοῖς καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα οὐ παρῆσαν καὶ ἠγγέλλοντο καὶ αἱ περὶ τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων τὴν περιοικίδα αὐτῶν πορθοῦσαι, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. ὕστερον δὲ ναυτικὸν παρεσκεύαζον ὅτι πέμψουσιν ἐς τὴν Λέσβον καὶ κατὰ πόλεις ἐπήγγελλον τεσσαράκοντα νεῶν πλῆθος καὶ ναύαρχον προσέταξαν Ἀλκίδα, ὃς ἔμελλεν ἐπιπλεύσεσθαι. ἀνεχώρησαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς ἑκατὸν ναυσίν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνους εἶδον.

18. Μυτιληναῖοι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὃν οἱ Λακε-

δαιμόνιοι περί τὸν ἰσθμὸν ἦσαν, ἐπὶ Μήθυμναν ὡς προδιδομένην ἐστράτευσαν κατὰ γῆν αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἐπίκουροι· καὶ προσβαλόντες τῇ πόλει, ἐπειδὴ οὐ προὐχώρει, ἤ προσεδέχοντο, ἀπῆλθον ἐπ' Ἀντίσσης καὶ Πύρρας καὶ Ἐρέσου, καὶ καταστησάμενοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις βεβαιότερα καὶ τεύχη κρατύναντες διὰ τάχους ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου. ἐστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Μηθυμναῖοι ἀναχωρησάντων αὐτῶν ἐπ' Ἀντισσαν καὶ ἐκβοηθείας τινὸς γενομένης πληγέντες ὑπὸ τε τῶν Ἀντισσαίων καὶ τῶν ἐπικούρων ἀπέθανόν τε πολλοὶ καὶ ἀνεχώρησαν οἱ λοιποὶ κατὰ τάχος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι ταῦτα, τοὺς τε Μυτιληναίους τῆς γῆς κρατοῦντας καὶ τοὺς σφετέρους στρατιώτας οὐχ ἱκανοὺς ὄντας εἶργειν, πέμπουσι περὶ τὸ φθινόπωρον ἤδη ἀρχόμενον Πάχητα τὸν Ἐπικούρου στρατηγὸν καὶ χιλίους ὀπλίτας ἑαυτῶν. οἱ δὲ αὐτερέται πλεύσαντες τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται καὶ περιτειχίζουσι Μυτιλήνην ἐν κύκλῳ ἀπλῶ τείχει· φρούρια δ' ἔστιν οὗ ἐπὶ τῶν καρτερῶν ἐγκατωκοδόμητο· καὶ ἡ μὲν Μυτιλήνη κατὰ κράτος ἤδη ἀμφοτέρωθεν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης εἶργετο, καὶ ὁ χειμὼν ἤρχετο γίνεσθαι.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΥΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

(Γ, 25 - 33)

25. Ἐκ δὲ τῆς Λακεδαίμονος τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τελευτῶντος ἐκπέμπεται Σάλαιθος ὁ Λακεδαιμόνιος ἐς Μυτιλήνην τριῆρει. καὶ πλεύσας ἐς Πύρραν καὶ ἐξ αὐτῆς πεζῇ κατὰ χάρადραν τινά, ἣ ὑπερβατὸν ἦν τὸ περιτείχισμα, διαλαθὼν ἐσέρχεται ἐς τὴν Μυτιλήνην, καὶ ἔλεγε τοῖς προέδροις ὅτι ἐσβολὴ τε ἅμα ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔσται καὶ αἱ τεσσαράκοντα νῆες παρέσονται, ἃς ἔδει βοηθῆσαι αὐτοῖς, προαποπεμφθῆναί τε

αὐτὸς τούτων ἕνεκα καὶ ἅμα τῶν ἄλλων ἐπιμελησόμενος. καὶ οἱ μὲν Μυτιληναῖοι ἐθάρσουν τε καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἤσσαν εἶχον τὴν γνώμην ὥστε ξυμβαίνειν. ὁ τε χειμῶν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ τέταρτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

26. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ τὰς ἐς τὴν Μυτιλήνην δύο καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἀπέστειλαν, ἄρχοντα Ἀλκίδαν, ὃς ἦν αὐτοῖς ναύαρχος, προστάξαντες, αὐτοὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι ἤσσαν ταῖς ναυσὶν ἐς τὴν Μυτιλήνην καταπλευρούσαις ἐπιβοηθήσωσιν. ἤγειτο δὲ τῆς ἐσβολῆς ταύτης Κλεομένης ὑπὲρ Πausανίου τοῦ Πλειστοάνακτος υἱέος βασιλέως ὄντος καὶ νεωτέρου ἔτι, πατὴρ δὲ ἀδελφὸς ὢν. ἐδήλωσαν δὲ τῆς Ἀττικῆς τὰ τε πρότερον τετμημένα, εἴ τι ἐβεβλαστήκει, καὶ ὅσα ἐν ταῖς πρὶν ἐσβολαῖς παρελέλειπτο· καὶ ἡ ἐσβολὴ αὕτη χαλεπωτάτη ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις μετὰ τὴν δευτέραν· ἐπιμένοντες γὰρ αἰεὶ ἀπὸ τῆς Λέσβου τι πεύσσειν τῶν νεῶν ἔργον ὡς ἤδη πεπεραιωμένων ἐπεξῆλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες. ὡς δ' οὐδὲν ἀπέβαινεν αὐτοῖς, ὧν προσεδέχοντο, καὶ ἐπελελοίπει ὁ σῖτος, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

27. Οἱ δὲ Μυτιληναῖοι ἐν τούτῳ, ὡς αἴ τε νῆες αὐτοῖς οὐχ ἦγον ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ ἐνεχρόνιζον, καὶ ὁ σῖτος ἐπελελοίπει, ἀναγκάζονται ξυμβαίνειν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὰδε. ὁ Σάλαιθος καὶ αὐτὸς οὐ προσδεχόμενος ἔτι τὰς ναῦς ὀπλίξει τὸν δῆμον πρότερον ψιλὸν ὄντα ὡς ἐπεξιών τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δέ, ἐπειδὴ ἔλαβον ὄπλα, οὔτε ἡκροῶντο ἔτι τῶν ἀρχόντων, κατὰ ξυλλόγους τε γιγνόμενοι ἢ τὸν σῖτον ἐκέλευον τοὺς δυνατοὺς φέρειν ἐς τὸ φανερὸν καὶ διανέμειν

ἄπασιν, ἢ αὐτοὶ ζυγχωρήσαντες πρὸς Ἀθηναίους ἔφασαν παραδώσειν τὴν πόλιν.

28. Γινόντες δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν οὐτ' ἀποκωλύειν δυνατοὶ ὄντες, εἴ τ' ἀπομονωθήσονται τῆς ζυμβάσεως, κινδυνεύουσιν, ποιοῦνται κοινῇ ὁμολογίαν πρὸς τε Πάχητα καὶ τὸ στρατόπεδον, ὥστε Ἀθηναίους μὲν ἐξεῖναι βουλευῆσαι περὶ Μυτιληναίων, ὅποῖον ἂν τι βούλωνται, καὶ τὴν στρατιάν ἐς τὴν πόλιν δέχεσθαι αὐτούς, πρεσβεῖαν δὲ ἀποστέλλειν ἐς τὰς Ἀθήνας Μυτιληναίους περὶ ἑαυτῶν· ἐν ὅσῳ δ' ἂν πάλιν ἔλθωσι, Πάχητα μῆτε δῆσαι Μυτιληναίων μηδένα μῆτε ἀνδραποδίσαι μῆτε ἀποκτεῖναι. ἡ μὲν ζύμβασις αὕτη ἐγένετο· οἱ δὲ πράξαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μάλιστα τῶν Μυτιληναίων περιδεεῖς ὄντες, ὡς ἡ στρατιὰ ἐσῆλθεν, οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ὅμως καθίζουσι· Πάχης δ' ἀναστήσας αὐτούς ὥστε μὴ ἀδικῆσαι, κατατίθεται ἐς Τένεδον, μέχρι οὗ τοῖς Ἀθηναίοις τι δόξη. πέμψας δὲ καὶ εἰς τὴν Ἄντισσαν τριήρεις προσεκτήσατο καὶ τᾶλλα τὰ περὶ τὸ στρατόπεδον καθίστατο, ἧ αὐτῷ ἐδόκει.

29. Οἱ δ' ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶ Πελοποννήσιοι, οὓς ἔδει ἐν τάχει παραγενέσθαι, πλείοντες περὶ τε αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον ἐνδιέτριψαν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν σχολαῖοι κομισθέντες τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὴ τῇ Δήλῳ ἔσχον, προσμείξαντες δ' ἀπ' αὐτῆς τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ πυνθάνονται πρῶτον ὅτι ἡ Μυτιλήνη ἐάλωκε· βουλόμενοι δὲ τὸ σαφὲς εἰδέναι κατέπλευσαν ἐς Ἐμβατον τῆς Ἐρυθραίας· ἡμέραι δὲ μάλιστα ἦσαν τῇ Μυτιλήνῃ ἐαλωκυῖα ἐπτὰ, ὅτε ἐς τὸ Ἐμβατον κατέπλευσαν. πυθόμενοι δὲ τὸ σαφὲς ἐβουλευόντο ἐκ τῶν παρόντων· καὶ ἔλεξεν αὐτοῖς ὁ Τευτίαπλος ἀνὴρ Ἡλεῖος τάδε.

30. « Ἀλκίδα καὶ Πελοποννησίων ὅσοι πάρεσμεν ἄρχοντες τῆς στρατιάς, ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ἡμᾶς ἐπὶ Μυτιλήνην πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι, ὥσπερ ἔχομεν· κατὰ γὰρ τὸ εἰκὸς ἀνδρῶν νεωστὶ πόλιν ἐχόντων πολὺ τὸ ἀφύλακτον εὐρήσομεν, κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ, ἧ̄ ἐκεῖνοί τε ἀνέλπιστοι ἐπιγενέσθαι ἂν τινα σφίσι πολέμιον καὶ ἡμῶν ἢ ἀλκὴ τυγχάνει μάλιστα οὔσα· εἰκὸς δὲ καὶ τὸ πεζὸν αὐτῶν κατ' οἰκίας ἀμελέστερον ὡς κεκρατηρότων δισπαρῆθαι. εἰ οὖν προσπέσοιμεν ἄφνω τε καὶ νυκτός, ἐλπίζω μετὰ τῶν ἔνδον, εἴ τις ἄρα ἡμῖν ἐστὶν ὑπόλοιπος εὐνοῦς, καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα. καὶ μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον, νομίσαντες οὐκ ἄλλο τι εἶναι τὸ καινὸν τοῦ πολέμου ἢ τὸ τοιοῦτον, ὃ εἴ τις στρατηγὸς ἐν τε αὐτῷ φυλάσσοιτο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνορῶν ἐπιχειροῖη, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο ».

31. Ὁ μὲν τοσαῦτα εἰπὼν οὐκ ἔπειθε τὸν Ἀλκίδα. ἄλλοι δὲ τινες τῶν ἀπ' Ἰωνίας φυγάδων καὶ οἱ Λέσβιοι οἱ ζυμπλέοντες παρήνουν, ἐπειδὴ τοῦτον τὸν κίνδυνον φοβεῖται, τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων καταλαβεῖν τινα ἢ Κύμην τὴν Αἰολίδα, ὅπως ἐκ πόλεως ὀρμώμενοι τὴν Ἰωνίαν ἀποστήσωσιν — ἐλπίδα δ' εἶναι, οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφίχθαι —, καὶ τὴν πρόσοδον ταύτην μεγίστην οὔσαν Ἀθηναίων ἐν' ὑφέλωσι καὶ ἅμα, ἣν ἐφορμῶσι σφίσι, αὐτοῖς δαπάνη γίγνηται· πείσειν τε οἴεσθαι καὶ Πισσοῦθην ὥστε ζυμπολεμεῖν. ὁ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐνεδέχετο, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν, ἐπειδὴ τῆς Μυτιλήνης ὑστερήκει, ὅτι τάχιστα τῇ Πελοποννήσῳ πάλιν προσμεῖζαι.

32. Ἄρας δὲ ἐκ τοῦ Ἐμβάτου παρέπλει, καὶ προσσχὼν Μυοννήσῳ τῇ Τηίῳ τοὺς αἰχμαλώτους, οὓς κατὰ πλοῦν εἰλήφει, ἀπέσφαξε τοὺς πολλούς. καὶ ἐς τὴν Ἐφεσον καθορ-

μισαμένου αὐτοῦ Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων ἀφικόμενοι πρέσβεις ἔλεγον οὐ καλῶς τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν αὐτόν, εἰ ἄνδρας διέφθειρεν οὔτε χεῖρας ἀνταιρομένους οὔτε πολεμίους, Ἀθηναίων δὲ ὑπὸ ἀνάγκης ξυμμάχους· εἴ τε μὴ παύσεται, ὀλίγους μὲν αὐτόν τῶν ἐχθρῶν ἐς φιλίαν προσάξεσθαι, πολὺ δὲ πλείους τῶν φίλων πολεμίους ἔξειν. καὶ ὁ μὲν ἐπείσθη τε καὶ Χίων ἄνδρας, ὅσους εἶχεν ἔτι, ἀφῆκε καὶ τῶν ἄλλων τινάς· ὀρῶντες γὰρ τὰς ναῦς οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔφευγον, ἀλλὰ προσεχώρουν μᾶλλον ὡς Ἀττικαῖς καὶ ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἶχον μὴ ποτε Ἀθηναίων τῆς θαλάσσης κρατούντων ναῦς Πελοποννησίων ἐς Ἰωνίαν παραβαλεῖν.

33. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλκίδας ἔπλει κατὰ τάχος καὶ φυγὴν ἐποιεῖτο· ὤφθη γὰρ ὑπὸ τῆς Σαλαμινίας καὶ Παράλου ἔτι περὶ Κλάρων ὀρμῶν — αἱ δ' ἀπ' Ἀθηναίων ἔτυχον πλέουσαι—, καὶ δεδιὼς τὴν δίωξιν ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους ὡς γῆ ἐκούσιος οὐ σήσων ἄλλη ἢ Πελοποννήσῳ. τῷ δὲ Πάχητι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἤλθε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας ἀγγελία, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ πανταχόθεν· ἀτειχίστου γὰρ οὐσῆς τῆς Ἰωνίας μέγα τὸ δέος ἐγένετο μὴ παραπλέοντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ καὶ ὡς μὴ διεννοοῦντο μένειν, πορθῶσιν ἅμα προσπίπτοντες τὰς πόλεις· αὐτάγγελοι δ' αὐτόν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Κλάρῳ ἢ τε Πάραλος καὶ ἡ Σαλαμινία ἔφρασαν. ὁ δὲ ὑπὸ σπουδῆς ἐποιεῖτο τὴν δίωξιν· καὶ μέχρι μὲν Πάτμου τῆς νήσου ἐπεδίωξεν, ὡς δ' οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, ἐπανεχώρει. κέρδος δὲ ἐνόμισεν, ἐπειδὴ οὐ μετεώροις περιέτυχεν, ὅτι οὐδαμοῦ ἐγκαταληφθεῖσαι ἠναγκάσθησαν στρατόπεδόν τε ποιεῖσθαι καὶ φυλακὴν σφίσι καὶ ἐφόρμησιν παρασχεῖν.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΥΣ

(Γ, 35 - 50)

35. Ὁ δὲ Πάχης ἀφικόμενος ἐς τὴν Μυτιλήνην τὴν τε Πύρραν καὶ Ἑρεσον παρεστήσατο, καὶ Σάλαιθον λαβὼν ἐν τῇ πόλει τὸν Λακεδαιμόνιον κεκρυμμένον ἀποπέμπει ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Γενέδου Μυτιληναίων ἀνδρας ἅμα, οὓς κατέθετο, καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῷ αἷτιος ἐδόκει εἶναι τῆς ἀποστάσεως· ἀποπέμπει δὲ καὶ τῆς στρατιᾶς τὸ πλεόν. τοῖς δὲ λοιποῖς ὑπομένων καθίστατο τὰ περὶ τὴν Μυτιλήνην καὶ τὴν ἄλλην Λέσβον, ἧ αὐτῷ ἐδόκει.

36. Ἀφικομένων δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ Σαλαίθου οἱ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Σάλαιθον εὐθύς ἀπέκτειναν, ἔστιν ἃ παρεχόμενον τὰ τ' ἄλλα καὶ ἀπὸ Πλαταιῶν — ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο — ἀπάξειν Πελοποννησίους· περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν γνώμας ἐποιοῦντο, καὶ ὑπὸ ὀργῆς ἐδοξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους, ὅσοι ἠβῶσι, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαι, ἐπικαλοῦντες τὴν τε ἄλλην ἀπόστασιν, ὅτι οὐκ ἀρχόμενοι, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ἐποίησαντο, καὶ προσξυνεβάλετο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὀρμῆς αἱ Πελοποννησίων νῆες ἐς Ἰωνίαν ἐκείνοις βοηθοὶ τολμήσασαι παρακινδυνεῦσαι· οὐ γὰρ ἀπὸ βραχείας διανοίας ἐδόκουν τὴν ἀπόστασιν ποιήσασθαι. πέμπουσιν οὖν τριήρη ὡς Πάχητα ἄγγελον τῶν δεδογμένων, κατὰ τάχος κελεύοντες διαχρήσασθαι Μυτιληναίους· καὶ τῇ ὑστεραία μετάνοιά τις εὐθύς ἦν αὐτοῖς καὶ ἀναλογισμὸς ὦμόν τὸ βούλευμα καὶ μέγα ἐγνώσθαι, πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους. ὡς δ' ἦσθοντο τοῦτο τῶν Μυτιληναίων οἱ παρόντες πρέσβεις καὶ οἱ αὐτοῖς τῶν Ἀθηναίων ξυμπράσσοντες, παρεσκεύασαν τοὺς ἐν τέλει ὥστε αὐθις γνώμας προθεῖναι· καὶ ἔπεισαν ῥᾶον,

διότι καὶ ἐκείνοις ἐνδηλον ἦν βουλόμενον τὸ πλεόν τῶν πολι-
τῶν αὐθίς τινας σφίσιν ἀποδοῦναι βουλευσασθαι. καταστά-
σης δ' εὐθύς ἐκκλησίας ἄλλαι τε γινῶμαι ἀφ' ἐκάστων ἐλέ-
γοντο καὶ Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ὅσπερ καὶ τὴν προτέραν ἐνε-
κῆχει ὥστε ἀποκτεῖναι, ὧν καὶ ἐς τὰ ἄλλα βιαιότατος τῶν
πολιτῶν τῶ τε δήμῳ παρά πολὺ ἐν τῶ τότε πιθανώτατος,
παρελθῶν αὐθίς ἔλεγε τοιάδε.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΚΛΕΩΝΟΣ

(Γ, 37 - 40)

37. « Πολλάκις μὲν ἤδη ἔγωγε καὶ ἄλλοτε ἔγνων δημο-
κρατίαν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἐτέρων ἄρχειν, μάλιστα δ' ἐν τῇ
νῦν ὑμετέρα περὶ Μυτιληναίων μεταμελεία. διὰ γὰρ τὸ καθ'
ἡμέραν ἀδεές καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐς τοὺς
ξυμμάχους τὸ αὐτὸ ἔχετε, καὶ ὅ τι ἂν ἡ λόγῳ πεισθέντες ὑπ'
αὐτῶν ἀμάρτητε ἢ οἴκτω ἐνδῶτε, οὐκ ἐπικινδύνως ἠγεῖσθε ἐς
ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν μαλακίζεσθαι, οὐ
σκοποῦντες ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχὴν καὶ πρὸς ἐπιβου-
λεύοντας αὐτοὺς καὶ ἄκοντας ἀρχομένους, οἳ οὐκ ἐξ ὧν ἂν
χαρίζεσθε βλαπτόμενοι αὐτοὶ ἀκροῶνται ὑμῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν
ἰσχύι μᾶλλον ἢ τῇ ἐκείνων εὐνοίᾳ περιγένησθε. πάντων δὲ δει-
νότατον, εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν καθεστῆξει, ὧν ἂν δόξῃ πέρι,
μηδὲ γνωσόμεθα ὅτι χεῖροσι νόμοις ἀκινήτοις χρωμένη πό-
λις κρείσσων ἐστὶν ἢ καλῶς ἔχουσιν ἀκύροις, ἀμαθία τε μετὰ
σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας, οἳ τε
φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνητωτέρους ὡς ἐπὶ τὸ
πλεόν ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. οἳ μὲν γὰρ τῶν τε νόμων
σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι τῶν τε αἰεὶ λεγομένων ἐς τὸ
κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις μείζουσιν οὐκ ἂν δηλώσαν-
τες τὴν γνώμην, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τὰ πολλὰ σφάλλουσι τὰς

πόλεις· οἱ δ' ἀπιστοῦντες τῇ ἐξ ἑαυτῶν ξυνέσει ἀμαθέστεροι μὲν τῶν νόμων ἀξιοῦσιν εἶναι, ἀδυνατώτεροι δὲ τὸν τοῦ καλῶς εἰπόντος μέμψασθαι λόγον, κριταὶ δὲ ὄντες ἀπὸ τοῦ ἴσου μᾶλλον ἢ ἀγωνιστὰὶ ὀρθοῦνται τὰ πλείω. ὡς οὖν χρῆ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας μὴ δεινότητι καὶ ξυνέσεως ἀγῶνι ἐπαιρομένους παρὰ δόξαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει παραινεῖν».]

38. «Ἐγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτὸς εἰμι τῇ γνώμῃ καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὐθις περὶ Μυτιληναίων λέγειν καὶ χρόνου διατριβὴν ἐμποησάντων, ὅ ἐστι πρὸς τῶν ἡδικοκλήτων μᾶλλον — ὁ γὰρ παθὼν τῷ δράσαντι ἀμβλυτέρα τῇ ὀργῇ ἐπεξέρχεται, ἀμύνεσθαι δὲ τῷ παθεῖν ὅτι ἐγγυτάτω κείμενον ἀντίπαλον ὃν μάλιστα τὴν τιμωρίαν ἀν λαμβάνοι—, θαυμάζω δὲ καὶ ὅστις ἔσται ὁ ἀντερῶν καὶ ἀξιώσεων ἀποφαίνειν τὰς μὲν Μυτιληναίων ἀδικίας ἡμῖν ὠφελίμους οὐσας, τὰς δ' ἡμετέρας ξυμφοράς τοῖς ξυμμάχοις βλάβας καθισταμένας καὶ δῆλον ὅτι ἡ τῷ λέγειν πιστεύσας τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφῆναι ὡς οὐκ ἐγνωσται ἀγωνίσαιτ' ἄν, ἡ κέρδει ἐπαιρόμενος τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας πᾶράγειν πειράσεται. ἡ δὲ πόλις ἐκ τῶν τοιῶνδε ἀγῶνων τὰ μὲν ἄλλα ἐτέροις δίδωσιν, αὐτῇ δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει. αἴτιοι δ' ὑμεῖς κακῶς ἀγωνοθετοῦντες, οἵτινες εἰώθατε θεαταὶ μὲν τῶν λόγων γίνεσθαι, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων, τὰ μὲν μέλλοντα ἔργα ἀπὸ τῶν εὔειπόντων σκοποῦντες ὡς δυνατὰ γίνεσθαι, τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη, οὐ τὸ δραστὲν πιστότερον ὄψει λαβόντες ἢ τὸ ἀκουσθέν, ἀπὸ τῶν λόγων καλῶς ἐπιτιμησάντων καὶ μετὰ καινότητος μὲν λόγου ἀπατᾶσθαι ἄριστοι, μετὰ δεδοκιμασμένου δὲ μὴ ξυνέπεσθαι ἐθέλειν, δοῦλοι ὄντες τῶν αἰεὶ ἀτόπων, ὑπερόπται δὲ τῶν εἰωθῶτων καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀνταγωνιζόμενοι τοῖς τοιαῦτα λέγουσι μὴ ὕστεροι ἀκολουθήσαι δοκεῖν τῇ γνώμῃ,

ὄξεως δὲ τι λέγοντος προεπαίνεσαι καὶ προαισθῆσθαι τε πρό-
θυμοι τὰ λεγόμενα καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἀπο-
βησόμενα, ζητοῦντές τε ἄλλο τι, ὡς εἰπεῖν, ἢ ἐν οἷς ζῶμεν,
φρονοῦντες δὲ οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων ἱκανῶς· ἀπλῶς τε ἀ-
κοῆς ἡδονῇ ἡσώμενοι καὶ σοφιστῶν θεαταῖς εἰκότες κα-
θημένοις μᾶλλον ἢ περὶ πόλεως βουλευομένοις».

39. ὦν ἐγὼ πειρώμενος ἀποτρέπειν ὑμᾶς ἀποφαίνω
Μυτιληναίους μάλιστα δὴ μίαν πόλιν ἡδικοῦσας ὑμᾶς. ἐγὼ
γάρ, οἵτινες μὲν μὴ δυνατοὶ φέρειν τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν ἢ οἵ-
τινες ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναγκασθέντες ἀπέστησαν, ξυγγνώ-
μην ἔχω· νῆσον δὲ οἵτινες ἔχοντες μετὰ τειχῶν καὶ κατὰ θά-
λασσαν μόνον φοβούμενοι τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, ἐν ᾧ καὶ
αὐτοὶ τριήρων παρασκευῇ οὐκ ἄφρακτοὶ ἦσαν πρὸς αὐτούς,
αὐτόνομοί τε οἰκοῦντες καὶ τιμώμενοι ἐς τὰ πρῶτα ὑπὸ ἡμῶν
τοιαῦτα εἰργάσαντο, τί ἄλλο οἴτοι ἢ ἐπεβούλευσάν τε καὶ ἐπαν-
έστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν—ἀπόστασις μὲν γε τῶν βίαιόν τι
πασχόντων ἐστὶν—ἐξήτησάν τε μετὰ τῶν πολεμιωτάτων ἡμῶν
στάντες διαφθεῖραι· καίτοι δεινότερόν ἐστιν ἢ εἰ καθ' αὐτούς
δύναμιν κτώμενοι ἀντεπολέμησαν. παράδειγμα δὲ αὐτοῖς
οὔτε αἱ τῶν πέλας ξυμφοραὶ ἐγένοντο, ὅσοι ἀποστάντες ἤδη ἡ-
μῶν ἐχειρώθησαν, οὔτε ἡ παροῦσα εὐδαιμονία παρέσχεν ὅκ-
νον μὴ ἐλθεῖν ἐς τὰ δεινά· γενόμενοι δὲ πρὸς τὸ μέλλον θρα-
σεῖς καὶ ἐλπίσαντες μακρότερα μὲν τῆς δυνάμεως, ἐλάσσω δὲ
τῆς βουλήσεως, πόλεμον ἤρασαντο, ἰσχυρὸν ἀξιώσαντες τοῦ δικαίου
προθεῖναι· ἐν ᾧ γὰρ ᾤήθησαν περιέσεσθαι, ἐπέθεντο ἡμῖν οὐκ
ἀδικούμενοι. εἴωθε δὲ τῶν πόλεων, αἷς ἂν μάλιστα ἀπροσδό-
κητος καὶ δι' ἐλαχίστου εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς ὕβριν τρέπειν τὰ
δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχοῦντα ἀσφαλέστερα
ἢ παρὰ δόξαν· καὶ κακοπραγίαν, ὡς εἰπεῖν, ῥᾶον ἀπωθοῦνται
ἢ εὐδαιμονίαν διασφύζονται. χρῆν δὲ Μυτιληναίους καὶ πάλοι

μηδὲν διαφερόντως τῶν ἄλλων ὑφ' ἡμῶν τετιμηῆσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν· πέφυκε γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῖον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν. κολασθέντων δὲ καὶ νῦν ἀξίως τῆς ἀδικίας, καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἢ αἰτία προστεθῆ, τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσῃτε. πάντες γὰρ ὑμῖν γε ὁμοίως ἐπέθεντο, οἷς γ' ἐξῆν ὡς ἡμᾶς τραπομένους, νῦν πάλιν ἐν τῇ πόλει εἶναι· ἀλλὰ τὸν μετὰ τῶν ὀλίγων κίνδυνον ἡγησάμενοι βεβαιοτέρου ζυναπέστησαν. τῶν τε ζυμμάχων σκέψασθε, εἰ τοῖς τε ἀναγκασθεῖσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἐκοῦσιν ἀποστᾶσι τὰς αὐτὰς ζημίας προσθήσετε, τίνα οἴεσθε ὄντινα οὐ βραχεία προφάσει ἀποστήσεσθαι, ὅταν ἢ κατορθώσαντι ἐλευθέρωσις ἢ ἢ σφαλέντι μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον; ἡμῖν δὲ πρὸς ἐκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται τὰ τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί. καὶ τυχόντες μὲν πόλιν ἐφθαρμένην παραλαβόντες τῆς ἐπετείας προσόδου, δι' ἣν ἰσχύομεν, τὸ λοιπὸν στερήσεσθε, σφαλέντες δὲ πολεμίους πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἔξομεν, καὶ ὃν χρόνον τοῖς νῦν καθεστηκόσι δεῖ ἐχθροῖς ἀνθίστασθαι, τοῖς οἰκείοις ζυμμάχοις πολεμήσομεν».

40. «Οὐκ οὐκ δεῖ προθεῖναι ἐλπίδα οὔτε λόγῳ πιστῆν οὔτε χρήμασιν ὠνητήν, ὡς ζυγγνώμην ἀμαρτεῖν ἀνθρωπίνως λήψονται. ἄκοντες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβούλευσαν· ζύγγνωμον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τότε πρῶτον καὶ νῦν διαμάχομαι μὴ μεταγνῶναι ὑμᾶς τὰ προδεδογμένα, μηδὲ τρισὶ τοῖς ἀζυμφορωτάτοις τῇ ἀρχῇ, οἷκτω καὶ ἡδονῇ λόγων καὶ ἐπιεικείᾳ, ἀμαρτάνειν· ἑλεός τε γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοίους δίκαιος ἐντιδίδοσθαι καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὐτ' ἀντοικτιοῦντας ἐξ ἀνάγκης τε καθεστῶτας αἰεὶ πολεμίους· οἳ τε τέρποντες λόγῳ ῥήτορες ἔξουσι καὶ ἐν ἄλλοις ἐλάσσοσιν ἀγῶνα, καὶ μὴ ἐν ᾧ ἢ μὲν πόλις βραχέα ἤσθεῖσα μεγάλη ζημιώσεται, αὐτοὶ δὲ

ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήφονται· καὶ ἡ ἐπιείκεια πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπιτηδείους καὶ τὸ λοιπὸν ἔσσεσθαι μᾶλλον δίδοται ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίως τε καὶ οὐδὲν ἦσσαν πολεμίους ὑπολειπομένους. ἔν τε ξυνηλῶν λέγω· πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ τὰ δίκαια ἐς Μυτιληναίους καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε, ἄλλως δὲ γνόντες τοῖς μὲν οὐ χαριεῖσθε, ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς μᾶλλον δικαιοῦσεσθε. εἰ γὰρ οὗτοι ὀρθῶς ἀπέστησαν, ὑμεῖς ἂν οὐ χρεῶν ἄρχοιτε. εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ προσῆκόν, ὅμως ἀξιοῦτε τοῦτο δρᾶν, παρὰ τὸ εἰκὸς τοι καὶ τούσδε ξυμφόρως δεῖ κολάζεσθαι, ἢ παύεσθαι τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀκινδύνου ἀνδραγαθίζεσθαι. τῇ τε αὐτῇ ζημίᾳ ἀξιώσατε ἀμύνασθαι καὶ μὴ ἀναληγτότεροι οἱ διαφυγόντες τῶν ἐπιβουλευσάντων φανῆναι, ἐνθυμηθέντες ἃ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιῆσαι κρατήσαντας ὑμῶν, ἄλλως τε καὶ προὑπάρξαντας ἀδικίας· μάλιστα δὲ οἱ μὴ ξὺν προφάσει τινὰ κακῶς ποιοῦντες ἐπεξέρχονται καὶ διόλλυνται, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ. ὁ γὰρ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ τι παθὼν χαλεπώτερος διαφυγὼν τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ.

Μὴ οὖν προδόται γένησθε ὑμῶν αὐτῶν, γενόμενοι δ' ὅτι ἐγγύτατα τῇ γνώμῃ τοῦ πάσχειν καὶ ὡς πρὸ παντὸς ἂν ἐτιμήσασθε αὐτοὺς χειρώσασθαι, νῦν ἀνταπόδοτε μὴ μαλακισθέντες πρὸς τὸ παρὸν αὐτίκα μηδὲ τοῦ ἐπικρεμασθέντος ποτὲ δεινοῦ ἀμνημονοῦντες. κολάσατε δὲ ἀξίως τούτους τε καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς καταστήσατε, ὃς ἂν ἀφιστῆται, θανάτῳ ζημιωσόμενον. τότε γὰρ ἦν γνῶσιν, ἦσσαν τῶν πολεμίων ἀμελήσαντες τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν μαχεῖσθε ξυμμάχοις ».

✱ 41. Τοιαῦτα μὲν Κλέων εἶπε. μετὰ δ' αὐτὸν Διόδωτος ὁ Εὐκράτους, ὅσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀντέλεγε μάλιστα μὴ ἀποκτεῖναι Μυτιληναίους, παρελθὼν καὶ τότε ἔλεγε τοιαῦτα.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΔΙΟΔΟΤΟΥ

(Γ, 42 - 48)

42. Οὔτε τοὺς προθέντας τὴν διαγνώμην αὐθις περὶ
 Μυτιληναίων αἰτιῶμαι οὔτε τοὺς μεμφομένους μὴ πολλάκις
 περὶ τῶν μεγίστων βουλευέσθαι ἐπαινῶ, νομίζω δὲ δύο τὰ ἐν-
 αντιώτατα εὐβουλία εἶναι, τάχος τε καὶ ὀργήν, ὧν τὸ μὲν με-
 τὰ ἀνοίας φιλεῖ γίνεσθαι, τὸ δὲ μετὰ ἀπαιδευσίας καὶ βρα-
 χύτητος γνώμης. τοὺς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ διδα-
 σκάλους τῶν πραγμάτων γίνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν ἢ ἰδία
 τι αὐτῷ διαφέρει· ἀξύνετος μὲν, εἰ ἄλλω τινὶ ἡγεῖται περὶ τοῦ
 μέλλοντος δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ἐμφανοῦς φράσαι, διαφέρει
 δ' αὐτῷ, εἰ βουλόμενός τι αἰσχρὸν πεῖσαι· εὖ μὲν εἰπεῖν οὐκ ἂν
 ἡγεῖται περὶ τοῦ μὴ καλοῦ δύνασθαι, εὖ δὲ διαβαλὼν ἐκπλή-
 ξαι ἂν τοὺς τε ἀντεροῦντας καὶ τοὺς ἀκουσομένους. Τγαλεπώ-
 τατοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ χρήμασι προκατηγοροῦντες ἐπίδειξιν τινα.
 εἰ μὲν γὰρ ἀμαθίαν κατητιῶντο, ὁ μὴ πείσας ἀξυνετώτερος ἂν
 δόξας εἶναι ἢ ἀδικώτερος ἀπεχώρει· ἀδικίας δ' ἐπιφερομένης
 πείσας τε ὑποπτos γίνεταί· καὶ μὴ τυχῶν μετὰ ἀξυνεσίας
 καὶ ἀδικος. ἢ τε πόλις οὐκ ὠφελεῖται ἐν τῷ τοιῷδε· φόβω
 γὰρ ἀποστρεφῆται τῶν συμβούλων. καὶ πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο ἀ-
 δυνάτους λέγειν ἔχουσα τοὺς τοιούτους τῶν πολιτῶν· ἐλά-
 χιστα γὰρ ἂν πεισθῆι ξυναμαρτάνειν. Τωρὴ δὲ τὸν μὲν ἀγαθὸν
 πολίτην μὴ ἐκφοβοῦντα τοὺς ἀντεροῦντας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου
 φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα, τὴν δὲ σῶφρονα πόλιν τῷ τε
 πλεῖστα εὖ βουλευόντι μὴ προστιθέναι τιμὴν, ἀλλὰ μηδ' ἐλασ-
 σοῦν τῆς ὑπαρχούσης, καὶ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης οὐχ ὅπως
 ζημιοῦν, ἀλλὰ μηδ' ἀτιμάζειν. οὕτω γὰρ ὅ τε κατορθῶν ἦμι-
 στα ἂν ἐπὶ τῷ ἔτι μειζόνων ἀξιοῦσθαι παρὰ γνώμην τι καὶ
 πρὸς χάριν λέγοι, ὅ τε μὴ ἐπιτυχῶν ὀρέγοιτο τῷ αὐτῷ χαρι-
 ζόμενός τι καὶ αὐτός, προσάγεσθαι τὸ πλῆθος »

43. Ἰσὼν ἡμεῖς τάναντία δρωμέν, καὶ προσέτι, ἦν τις καὶ ὑποπτεύεται κέρδους μὲν ἕνεκα τὰ βέλτιστα δ' ὅμως λέγειν, φθονήσαντες τῆς οὐ βεβαίου δοκίσεως τῶν κερδῶν τὴν φανεράν ὠφελίαν τῆς πόλεως ἀφαιρούμεθα. καθέστηκε δὲ τὰ γαθὰ ἀπὸ τοῦ εὐθέως λεγόμενα μηδὲν ἀνυποπτότερα εἶναι τῶν κακῶν, ὥστε δεῖν ὁμοίως τὸν τε τὰ δεινότατα βουλόμενον πείσαι ἀπάτη προσάγεσθαι τὸ πλῆθος καὶ τὸν τὰ ἀμείνω λέγοντα ψευσάμενον πιστὸν γενέσθαι. μόνην τε πόλιν διὰ τὰς περινοίας εὖ ποιῆσαι ἐκ τοῦ προφανοῦς μὴ ἔξαπατήσαντα ἀδύνατον. Ἐὰν γὰρ διδοῦς φανερῶς τι ἀγαθὸν ἀνθυποπτεύεται ἀφανῶς πη πλεον ἔξειν. χρῆ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα καὶ ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιῶν τι ἡμᾶς περαιτέρω προνοοῦντας λέγειν ὑμῶν τῶν δι' ὀλίγου σκοπούμενων, ἄλλως τε καὶ ὑπεύθυνον τὴν παραινέσιν ἔχοντας πρὸς ἀνεύθυνον τὴν ὑμετέραν ἀκρόασιν. εἰ γὰρ ὅ τε πείσας καὶ ὁ ἐπισπόμενος ὁμοίως ἐβλάπτοντο, σωφρονέστερον ἂν ἐκρίνετε· νῦν δὲ πρὸς ὀργὴν ἦντιν' ἂν τύχητε ἔστιν ὅτε σφαλέντες τὴν τοῦ πείσαντος μίαν γνώμην ζημιοῦτε καὶ οὐ τὰς ὑμετέρας αὐτῶν, αἳ πολλὰ οὔσαι ξυνεξήμαρτον.»

44. «Ἐγὼ δὲ παρῆλθον οὔτε ἀντερῶν περὶ Μυτιληναίων οὔτε κατηγορήσων. οὐ γὰρ περὶ τῆς ἐκείνων ἀδικίας ἡμῖν ὁ ἀγὼν, εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμετέρας εὐβουλίας. ἦν τε γὰρ ἀποφῆνω πάνυ ἀδικοῦντας αὐτούς, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρον· ἦν τε καὶ ἔχοντάς τι ξυγγνώμης, εἰ μὴ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο. νομίζω δὲ περὶ τοῦ μάλλοντος ἡμᾶς μᾶλλον βουλευέσθαι ἢ τοῦ παρόντος. καὶ τοῦτο, ὃ μάλιστα Κλέων ἰσχυρίζεται, ἐς τὸ λοιπὸν ξυμφέρον ἔσεσθαι πρὸς τὸ ἦσσαν ἀφίστασθαι θάνατον ζημίαν προθεῖσι, καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ ἐς τὸ μέλλον καλῶς ἔχοντος ἀντισχυριζόμενος τάναντία γιγνώσκω. καὶ οὐκ ἀξίῳ ὑμᾶς τῷ εὐπρεπεῖ τοῦ ἐκείνου λόγου τὸ χρήσιμον τοῦ ἐμοῦ ἀπώσασθαι.»

δικαιότερος γὰρ ὢν αὐτοῦ ὁ λόγος πρὸς τὴν νῦν ὑμετέραν ὀργὴν ἐς Μυτιληναίους τάχ' ἂν ἐπισπάσαιτο· ἡμεῖς δὲ οὐ δικαζόμεθα πρὸς αὐτούς, ὥστε τῶν δικαίων δεῖν, ἀλλὰ βουλευόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως χρησίμως ἐξουσιν»)

45. «Ἐν οὖν ταῖς πόλεσι πολλῶν θανάτου ζημίαι πρόκεινται καὶ οὐκ ἴσων τῶδε, ἀλλ' ἐλασσόνων ἀμαρτημάτων· ὅμως δὲ τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι κινδυνεύουσι, καὶ οὐδεὶς πω καταγνοὺς ἑαυτοῦ μὴ περιέσεσθαι τῷ ἐπιβουλευματι ἦλθεν ἐς τὸ δεινόν. πόλις τε ἀφισταμένη τίς πω ἦσσω τῇ δοκῆσει ἔχουσα τὴν παρασκευὴν, ἢ οἰκείαν ἢ ἄλλων ζυμμαχία, τούτω ἐπεχείρησε; πεφύκασί τε ἅπαντες καὶ ἰδία καὶ δημοσία ἀμαρτάνειν, καὶ οὐκ ἔστι νόμος, ὅστις ἀπείρξει τούτου, ἐπεὶ διεξελθλύθασί γε διὰ πασῶν τῶν ζημιῶν οἱ ἄνθρωποι προστιθέντες, εἴ πως ἦσσον ἀδικοῖντο ὑπὸ τῶν κακούργων. καὶ εἰκὸς τὸ πάλαι τῶν μεγίστων ἀδικημάτων μαλακωτέρας κεῖσθαι αὐτάς, παραβαιομένων δὲ τῷ χρόνῳ ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι· καὶ τοῦτο ὅμως παραβαίνεται. ἢ τοίνυν δεινότερόν τι τούτου δέος εὐρετέον ἐστὶν ἢ τόδε γε οὐδὲν ἐπίσχει, ἀλλ' ἢ μὲν πενία ἀνάγκη τὴν τόλμαν παρέχουσα, ἢ δ' ἐξουσία ὕβρει τὴν πλεονεξίαν καὶ φρονήματι, αἱ δ' ἄλλαι ξυντυχίαι ὀργῇ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐκάστη τις κατέχεται ὑπ' ἀνηκέστου τινὸς κρείσσονος, ἐξάγουσιν ἐς τοὺς κινδύνους. ἢ τε ἐλπίς καὶ ὁ ἔρωσις ἐπὶ παντί, ὁ μὲν ἡγούμενος, ἢ δ' ἐφεπομένη. καὶ ὁ μὲν τὴν ἐπιβουλήν ἐκφροντίζων, ἢ δὲ τὴν εὐπορίαν τῆς τύχης ὑποτιθεῖσα πλεῖστα βλάπτουσι, καὶ ὄντα ἀφανῆ κρείσσω ἐστὶ τῶν ὀρωμένων δεινῶν. καὶ ἡ τύχη ἐπ' αὐτοῖς οὐδὲν ἔλασσον ζυμβάλλεται ἐς τὸ ἐπαίρειν· ἀδοκῆτος γὰρ ἔστιν ὅτε παρισταμένη καὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων κινδυνεύειν τινὰ προάγει καὶ οὐχ ἦσσον τὰς πόλεις, ὅσα περὶ τῶν μεγίστων τε, ἐλευθερίας ἢ ἄλλων ἀρχῆς, καὶ μετὰ πάντων ἐ-

καστος ἀλογίστως ἐπὶ πλέον τι αὐτὸν ἐδόξασεν. ἀπλῶς τε ἀδύνατον καὶ πολλῆς εὐθιείας, ὅστις οἶεται, τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὀρμωμένης προθύμως τι πράξει, ἀποτροπὴν τινα ἔχειν ἢ νόμων ἰσχύι ἢ ἄλλῳ τῷ δεινῷ».

46. « Οὐκ οὐτε τοῦ θανάτου τῆς ζημίας ὡς ἐγγεγύφω πιστεύσαντας χειρόν βουλεύσασθαι, οὔτε ἀνέλπιστον καταστῆσαι τοῖς ἀποστᾶσιν ὡς οὐκ ἔσται μεταγνῶναι καὶ ὅτι ἐν βραχυτάτῳ τὴν ἀμαρτίαν καταλῦσαι. σκέψασθε γὰρ ὅτι νῦν μὲν, ἢν τις καὶ ἀποστᾶσα πόλις γινῶ μὴ περιεσομένη, ἔλθοι ἂν ἐς ζύμβασιν δυνατὴ οὔσα ἔτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν· ἐκείνως δὲ τίνα οἴσθε ἦντινα οὐκ ἄμεινον μὲν ἢ νῦν παρασκευάσεσθαι, πολιορκία δὲ παρατενεῖσθαι ἐς τοῦσχατον, εἰ τὸ αὐτὸ δύναται σχολῆ καὶ ταχὺ ζυμβῆναι; ἡμῖν τε πῶς οὐ βλάβη δαπανᾶν καθημένους διὰ τὸ ἀξύμβητον, καὶ ἦν ἔλωμεν πόλιν, ἐφθαρμένην παραλαβεῖν καὶ τῆς προσόδου τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς στέρεσθαι; ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῶδε. ὥστε οὐ δικαστὰς ὄντας δεῖ ἡμᾶς μᾶλλον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἀκριβεῖς βλάπτεσθαι ἢ ὁρᾶν ὅπως ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον μετρίως κολάζοντες ταῖς πόλεσιν ἔξομεν ἐς χρημάτων λόγον ἰσχυοῦσαις χρῆσθαι, καὶ τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος ἀξιοῦν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπιμελείας. οὐ νῦν τούναντίον δρῶντες, ἦν τινα ἐλεύθερον καὶ βία ἀρχόμενον εἰκότως πρὸς αὐτονομίαν ἀποστάντα χειρωσώμεθα, χαλεπῶς οἴομεθα χρῆναι τιμωρεῖσθαι. χρῆ δὲ τοὺς ἐλεύθερους οὐκ ἀφισταμένους σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ πρὶν ἀποστῆναι σφόδρα φυλάσσειν καὶ προκαταλαμβάνειν, ὅπως μὴδ' ἐς ἐπίνοιαν τούτου ἴωσι, κρατήσαντάς τε ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν ».

47. « Ὑμεῖς δὲ σκέψασθε ὅσον ἂν καὶ τοῦτο ἀμαρτά-

νοιτε Κλέωνι πειθόμενοι. νῦν μὲν γὰρ ὑμῖν ὁ δῆμος ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν εὖνους ἐστὶ καὶ ἡ οὐ ξυναφίσταται τοῖς ὀλίγοις ἢ, ἐὰν βιασθῆ, ὑπάρχει τοῖς ἀποστήσασι πολέμιος εὐθύς, καὶ τῆς ἀντικαθισταμένης πόλεως τὸ πλῆθος ξύμμαχον ἔχοντες ἐς πόλεμον ἐπέρχεσθε. εἰ δὲ διαφθερεῖτε τὸν δῆμον τῶν Μυτιληναίων, ὃς οὔτε μετέσχε τῆς ἀποστάσεως, ἐπειδὴ τε ὅπλων ἐκράτησεν, ἐκὼν παρέδωκε τὴν πόλιν, πρῶτον μὲν ἀδικήσετε τοὺς εὐεργέτας κτείνοντες, ἔπειτα καταστήσετε τοῖς δυνατοῖς τῶν ἀνθρώπων ὃ βούλονται μάλιστα· ἀφιστάντες γὰρ τὰς πόλεις τὸν δῆμον εὐθύς ξύμμαχον ἔξουσι προδειξάντων ὑμῶν τὴν αὐτὴν ζημίαν τοῖς τε ἀδικοῦσιν ὁμοίως κείσθαι καὶ τοῖς μὴ. δεῖ δέ, καὶ εἰ ἠδίκησαν, μὴ προσποιεῖσθαι, ὅπως, ὃ μόνον ἡμῖν ἔτι ξύμμαχόν ἐστι, μὴ πολέμιον γένηται. καὶ τοῦτο πολλῶ ξυμφορώτερον ἡγοῦμαι ἐς τὴν κάθεξιν τῆς ἀρχῆς, ἐκόντας ἡμᾶς ἀδικηθῆναι ἢ δικαίως οὖς μὴ δεῖ διαφθεῖραι· καὶ τὸ Κλέωνος τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ ξύμφορον τῆς τιμωρίας οὐχ εὐρίσκεται ἐν αὐτῷ δυνατὸν ὃν ἅμα γίνεσθαι.»

48. « Ὑμεῖς δὲ γνόντες ἀμείνω τάδε εἶναι καὶ μήτε οἰκτωπλέον νείμαντες μήτ' ἐπιεικεία, οἷς οὐδὲ ἐγὼ ἐῷ προσάγεσθαι, ἀπ' αὐτῶν δὲ τῶν παραινουμένων πείθεσθέ μοι Μυτιληναίων οὖς μὲν Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς ἀδικοῦντας κρῖναι καθ' ἡσυχίαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐᾶν οἰκεῖν. τάδε γὰρ ἔς τε τὸ μέλλον ἀγαθὰ καὶ τοῖς πολεμίους ἡδὴ φοβερά· ὅστις γὰρ εὖ βουλευέται πρὸς τοὺς ἐναντίους κρείσσων ἐστὶν ἢ μετ' ἔργων ἰσχύος ἀνοίγα ἐπιών ».

49. Τοιαῦτα δὲ Διόδοτος εἶπε. ῥηθειςῶν δὲ τῶν γνωμῶν τούτων μάλιστα ἀντιπάλων πρὸς ἀλλήλας οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθον μὲν ἐς ἀγῶνα ὅμως τῆς δόξης καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀγχώμαλοι, ἐκράτησε δὲ ἡ τοῦ Διοδότου. καὶ τριήρη εὐθύς

ἄλλην ἀπέστελλον κατὰ σπουδὴν, ὅπως μὴ φθασάσης τῆς προτέρας εὐρωσι διεφθαρμένην τὴν πόλιν. προεῖχε δὲ ἡμέρα καὶ νυκτὶ μάλιστα. παρασκευασάντων δὲ τῶν Μυτιληναίων πρέσβειων τῇ νηὶ οἶνον καὶ ἄλφιτα καὶ μεγάλα ὑποσχομένων, εἰ φθάσειαν, ἐγένετο σπουδὴ τοῦ πλοῦ τοιαύτη, ὥστε ἥσθιόν τε ἅμα ἐλαύνοντες οἶνω καὶ ἐλαίῳ ἄλφιτα πεφυραμένα, καὶ οἱ μὲν ὕπνον ἠροῦντο κατὰ μέρος, οἱ δὲ ἤλαυνον. κατὰ τύχην δὲ πνεύματος οὐδενὸς ἐναντιωθέντος καὶ τῆς μὲν προτέρας νεὼς οὐ σπουδῇ πλεούσης ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον, ταύτης δὲ τοιοῦτω τρόπῳ ἐπειγομένης, ἡ μὲν ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον Πάχητα ἀνεγνωκέναι τὸ ψήφισμα καὶ μέλλειν δράσειν τὰ δεδογμένα, ἡ δ' ὕστερα αὐτῆς ἐπικατάγεται καὶ διεκώλυσε μὴ διαφθεῖραι. παρὰ τοσοῦτον μὲν ἡ Μυτιλήνη ἤλθε κινδύνου.

50. Τοὺς δ' ἄλλους ἄνδρας, οὓς ὁ Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς αἰτιωτάτους ὄντας τῆς ἀποστάσεως, Κλέωνος γνώμη διεφθειραν οἱ Ἀθηναῖοι — ἦσαν δὲ ὀλίγω πλείους χιλίων —, καὶ Μυτιληναίων τείχη καθεῖλον καὶ ναῦς παρέλαβον. ὕστερον δὲ φόρον μὲν οὐκ ἔταξαν Λεσβίοις, κλήρους δὲ ποιήσαντες τῆς γῆς πλὴν τῆς Μηθυμναίων τρισχιλίους, τριακοσίους μὲν τοῖς θεοῖς ἱερούς ἐξεῖλον, ἐπὶ δὲ τοὺς ἄλλους σφῶν αὐτῶν κληρούχους τοὺς λαχόντας ἀπέπεμψαν· οἷς ἀργύριον Λέσβιοι ταξάμενοι τοῦ κλήρου ἐκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ δύο μναῖς φέρειν αὐτοὶ εἰργάζοντο τὴν γῆν. παρέλαβον δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ πολίσματα οἱ Ἀθηναῖοι, ὅσων Μυτιληναῖοι ἐκράτουν, καὶ ὑπήκουον ὕστερον Ἀθηναίων. τὰ μὲν κατὰ Λέσβον οὕτως ἐγένετο.

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

(B, 34 - 46)

34. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι Ἀθηναῖοι τῷ πατρίῳ νόμῳ χρώμενοι δημοσίᾳ ταφὰς ἐποιήσαντο τῶν ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πρώτων ἀποθανόντων τρόπῳ τοιῷδε. τὰ μὲν ὅσα προτίθενται τῶν ἀπογενομένων πρότριτα σκηρὴν ποιήσαντες καὶ ἐπιφέρει τῷ αὐτοῦ ἕκαστος, ἣν τι βούληται. ἐπειδὴν δὲ ἡ ἐκφορὰ ἦ, λάρνακας κυπαρισσίας ἄγουσιν ἀμαξία φυλῆς ἐκάστης μίαν· ἕνεστι δὲ τὰ ὅσα, ἧς ἕκαστος ἦν φυλῆς. μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν μὴ εὐρεθῶσιν ἐς ἀναίρεσιν. ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, καὶ γυναῖκες πάρεισιν αἱ προσήκουσαι ἐπὶ τὸν τάφον ὀλοφύρομεναι. τιθέασιν οὖν ἐς τὸ δημόσιον σῆμα, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστίου τῆς πόλεως καὶ αἰεὶ ἐν αὐτῷ θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων πλήν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι· ἐκείνων δὲ διαπρεπῆ τὴν ἀρετὴν κρίναντες αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν. ἐπειδὴν δὲ κρύψωσι γῆ, ἀνὴρ ἡρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὃς ἂν γνώμη τε δοκῆ μὴ ἀξύνετος εἶναι καὶ ἀξιώσει προήκη, λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα· μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέρχονται. ὧδε μὲν θάπτουσι· καὶ διὰ παντὸς τοῦ πολέμου, ὅποτε ξυμβαίῃ αὐτοῖς, ἐχρῶντο τῷ νόμῳ. ἐπὶ δ' οὖν τοῖς πρώτοις τοῖσδε Περικλῆς ὁ Ξανθίππου ἡρέθη λέγειν. καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε, προσελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πεποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπὶ πλεῖστον τοῦ ὀμίλου, ἔλεγε τοιαύδε.

35. « Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἡδὴ εἰρηκότεων ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς

ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. ἔμοι δὲ ἀρκοῦν ἂν ἐδόκει εἶναι ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργω γενομένων ἔργω καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμάς, οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα ὁρᾶτε, καὶ μὴ ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι εὖ τε καὶ χειρὸν εἰπόντι πιστευθῆναι. χαλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν ἐν ᾧ μόλις καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιοῦται. ὅ τε γὰρ ξυνειδῶς καὶ εὐνοῦς ἀκροατῆς τάχ' ἂν τι ἐνδεεστερώς πρὸς ἃ βούλεται τε καὶ ἐπίσταται νομίσειε δηλοῦσθαι, ὅ τε ἄπειρος ἔστιν ἃ καὶ πλεονόζεσθαι, διὰ φθόνον, εἴ τι ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἀκούοι· μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἐτέρων λεγόμενοι, ἐφ' ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἰκανὸς εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε· τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν, χρὴ καὶ ἐμὲ ἐπόμενον τῷ νόμῳ πειραῖσθαι ὑμῶν τῆς ἐκάστου βουλήσεώς τε καὶ δόξης τυχεῖν ὡς ἐπὶ πλεῖστον».

36. «Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρῶτον· δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης δίδοσθαι. τὴν γὰρ χώραν οἱ αὐτοὶ αἰεὶ οἰκοῦντες διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδοσαν. καὶ ἐκεῖνοί τε ἄξιοι ἐπαίνου καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν· κτησάμενοι γὰρ πρὸς οἷς ἐδέξαντο ὅσῃν ἔχομεν ἀρχὴν οὐκ ἀπόνως, ἡμῖν τοῖς νῦν προσκατέλιπον. τὰ δὲ πλείω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἶδε οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ ἐπηυξήσαμεν, καὶ τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρεσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. ὧν ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα ἐκτέθη, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ Ἑλληνα πολέμιον ἐπιόντα προθύμως ἠμυνάμεθα, μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος, ἕάσω. ἀπὸ δὲ οἷας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ'

αὐτὰ καὶ μεθ' οἷας πολιτείας καὶ τρόπων ἐξ οἷων μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας πρῶτον εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον, νομίζων ἐπὶ τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτὰ καὶ τὸν πάντα ὄμιλον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων ζύμφορον εἶναι ἐπακοῦσαι αὐτῶν ».

37. « Χρῶμεθα γὰρ πολιτεία οὐ ζηλούσῃ τοὺς τῶν πέλας νόμους, παράδειγμα δὲ μᾶλλον αὐτοὶ ὄντες τισὶν ἢ μιμούμενοι ἑτέρους. καὶ ὄνομα μὲν διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν δημοκρατία κέκληται. μέτεστι δὲ κατὰ μὲν τοὺς νόμους πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἐν τῷ εὐδοκίμει, οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ πλεόν ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπ' ἀρετῆς προτιμᾶται, οὐδ' αὖ κατὰ πηνίαν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανεία κεκώλυται. ἐλευθέρως δὲ τά τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονὴν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μὲν, λυπηράς δὲ τῇ ὄψει ἀχθηδόνας προστιθέμενοι. ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε αἰεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελεία τῶν ἀδικουμένων κεῖνται καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνῃ ὁμολογουμένην φέρουσι ».

38. « Καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι μὲν γε καὶ θυσίαις διαιτησίαις νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει. ἐπεσέρχεται δὲ διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα, καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν μηδὲν οἰκειότερα τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γιγνόμενα καρποῦσθαι ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ».

39. « Διαφέρομεν δὲ καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις τῶν ἐναντιῶν τοῖσδε. τὴν τε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλασίαις ἀπειργομέν τινὰ ἢ μαθήματος ἢ θεάματος, ὃ μὴ κρυφθὲν ἂν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφελῆσθαι, πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τὸ πλεόν καὶ ἀπάταις ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῳ· καὶ ἐν ταῖς παιδείαις οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει εὐθύς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται, ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως δικαιώμενοι οὐδὲν ἤσπον ἐπὶ τοὺς κινδύνους ἰσοπαλεῖς χωροῦμεν. τεκμήριον δέ· οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑαυτοὺς, μεθ' ἀπάντων δὲ ἐς τὴν γῆν ἡμῶν στρατεύουσι, τὴν τε τῶν πέλας αὐτοὶ ἐπελθόντες οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ τοὺς περὶ τῶν οἰκείων ἀμυνομένους μαχόμενοι τὰ πλείω κρατοῦμεν· ἀθρόα τε τῇ δυνάμει ἡμῶν οὐδεὶς πω πολέμιος ἐνέτυχε διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ τε ἅμα ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν τῇ γῆ ἐπὶ πολλὰ ἡμῶν αὐτῶν ἐπιπεμφιν· ἦν δὲ που μορῖον τινὶ προσμείξωσι, κρατήσαντές τέ τινας ἡμῶν πάντας ἀυχοῦσιν ἀπεῶσθαι καὶ νικηθέντες ὑφ' ἀπάντων ἡσσησθαι. καίτοι εἰ ῥαθυμῖα μᾶλλον ἢ πόνων μελέτη καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ πλεόν ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλομεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι μὴ ἀτολμοτέρους τῶν αἰεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι, καὶ ἐν τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι θαυμάζεσθαι καὶ ἔτι ἐν ἄλλοις ».

40. « Φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας· πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα, καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινα αἰσχρόν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ αἴσχιον. ἐνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια καὶ ἑτέροις ἕτερα πρὸς ἔργα τετραμμένοις τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γινῶναι· μόνοι γὰρ τόν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ'

ἀχρεῖον νομιζομεν, καὶ οἱ αὐτοὶ ἦτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις βλάβην ἡγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ ᾧ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν. διαφερόντως γὰρ δὴ καὶ τότε ἔχομεν ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα καὶ περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν ἐκλογίζεσθαι· ὁ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τὰ τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γινώσκοντες καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων. καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἠναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ δρώντες κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σῶζειν· ὁ δὲ ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδῶς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. καὶ μόνοι οὐ τοῦ ζυμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδεῶς τινα ὠφελουῖμεν ».

41. « Ἐυνελών τε λέγω τὴν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παιδευσιν εἶναι καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἂν μοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλεῖστ' ἂν εἶδη καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστα ἂν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὐταρκές παρέχεσθαι. καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια, αὐτὴ ἢ δύναμις τῆς πόλεως, ἦν ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων ἐκτησάμεθα, σημαίνει. μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρείστων ἐς πείραν ἔρχεται, καὶ μόνη οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἷων κακοπαθεῖ, οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κατάμεμψιν ὡς οὐχ ὑπὸ ἀξίων ἄρχεται. μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ δὴ τοι ἀμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα, οὐδὲν προσδεόμενοι οὔτε Ὀμήρου ἐπαινέτου οὔτε ὅστις ἔπεσι μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δ' ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἢ ἀλήθεια βλάβει, ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐσβατόν

τῇ ἡμετέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι, πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀΐδια ξυγκατοικίσαντες. περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως οἶδε τε γενναίως δικαιουῖντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτὴν μαχόμενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν λειπομένων πάντα τινὰ εἰκὸς ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς κάμειν ».

42. « Δι' ὃ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδασκαλίαν τε ποιούμενος μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα καὶ οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐλογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανεράν σημείοις καθιστάς. καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ μέγιστα· ἅ γὰρ τὴν πόλιν ὑμνησα, αἱ τῶνδε καὶ τῶν τοιῶνδε ἀρεταὶ ἐκόσμησαν, καὶ οὐκ ἂν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἰσόρροπος ὡσπερ τῶνδε ὁ λόγος τῶν ἔργων φανείη. δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν πρώτη τε μνηύουσα καὶ τελευταία βεβαιουῖσα ἢ νῦν τῶνδε καταστροφή. καὶ γὰρ τοῖς τᾶλλα χεῖροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέμους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι· ἀγαθῶ γὰρ κακὸν ἀφανίσαντες κοινῶς μᾶλλον ὠφέλησαν ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἐβλαψαν. τῶνδε δὲ οὔτε πλούτου τις τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτιμήσας ἐμαλακίσθη, οὔτε πενίας ἐλπίδι, ὡς κἂν ἔτι διαφυγῶν πλουτήσειεν, ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο· τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὄρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ὄξιοῦντες πεποιθέναι· καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν κάλλιον ἡγησάμενοι ἢ τὸ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκιμῆ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν ».

43. «Καὶ οἶδε μὲν προσηκόντως τῇ πόλει τοιοῖδε ἐγένοντο· τοὺς δὲ λοιποὺς χρῆ ἄσφαλεστέραν μὲν εὐχεσθαι, ἀτολμοτέραν δὲ μηδὲν ἀξιοῦν τὴν ἐς τοὺς πολεμίους διάνοιαν ἔχειν, σκοποῦντας μὴ λόγῳ μόνῳ τὴν ὠφελίαν, ἣν ἂν τις πρὸς οὐδὲν χειρόν αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας μηκύνει, λέγων ὅσα ἐν τῷ τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι ἀγαθὰ ἐνεστίν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς πόλεως δύναμιν καθ' ἡμέραν ἔργῳ θεωμένους καὶ ἐραστάς γιγνομένους αὐτῆς, καὶ ὅταν ὑμῖν μεγάλη δόξα εἶναι, ἐνθυμουμένους ὅτι τολμῶντες καὶ γιγνώσκοντες τὰ δέοντα καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχυρόμενοι ἄνδρες αὐτὰ ἐκτῆσαντο, καὶ ὅποτε καὶ πείρα του σφαλεῖεν, οὐκ οὖν καὶ τὴν πόλιν γε τῆς σφετέρας ἀρετῆς ἀξιοῦντες στερίσκειν, κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ προϊέμενοι. κοινῇ γὰρ τὰ σώματα διδόντες ἰδίᾳ τὸν ἀγῆρων ἔπαινον ἐλάμβανον καὶ τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κεῖνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχόντι αἰεὶ καὶ λόγου καὶ ἔργου καιρῷ ἀείμνηστος καταλείπεται. ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος, καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφή, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἄγραφος μνήμη παρ' ἐκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδιαιτᾶται. οὐς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες καὶ τὸ εὐδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον κρίναντες, μὴ περιορᾶσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους. οὐ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες δικαιοτέρον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου, οἷς ἐλπὶς οὐκ ἔστιν ἀγαθοῦ, ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν ἔτι κινδυνεύεται καὶ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα, ἦν τι πταίσωσιν. ἀλγεινότερα γὰρ ἀνδρὶ γε φρόνημα ἔχοντι ἢ μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι κάκωσις ἢ ὁ μετὰ βώμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος ἀναίσθητος θάνατος».

44. «Δι' ὅπερ καὶ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας, ὅσοι πάρεστε, οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον ἢ παραμυθῆσομαι. ἐν πολυτρόποις

γὰρ ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες, τὸ δ' εὐτυχές, οἷ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν, ὥσπερ οἶδε μὲν νῦν, τελευτῆς, ὑμεῖς δὲ λύπης, καὶ οἷς ἐνευδαιμονῆσαι τε ὁ βίος ὁμοίως καὶ ἐντελευτῆσαι ξυνεμετρήθη. χαλεπὸν μὲν οὖν οἶδα πείθειν ὄν, ὧν καὶ πολλάκις ἔξετε ὑπομνήματα ἐν ἄλλων εὐτυχίαις, αἷς ποτε καὶ αὐτοὶ ἠγάλλεσθε· καὶ λύπη οὐχ ὧν ἂν τις μὴ πειρασάμενος ἀγαθῶν στερίσκηται, ἀλλ' οὗ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθῆ. καρτερεῖν δὲ χρῆ καὶ ἄλλων παιδῶν ἐλπίδι, οἷς ἔτι ἠλικία τέκνωσιν ποιεῖσθαι· ἰδίᾳ τε γὰρ τῶν οὐκ ὄντων λήθη οἷ ἐπιγιγνόμενοὶ τισιν ἔσονται, καὶ τῆ πόλει διχόθεν, ἔκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι καὶ ἀσφαλείᾳ, ξυνοῖσει· οὐ γὰρ οἷόν τε ἶσον τι ἢ δίκαιον βουλεύεσθαι, οἷ ἂν μὴ καὶ παιδάς ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. ὅσοι δ' αὖ παρηβήκατε, τόν τε πλέονα κέρδος, ὄν ηῦτυχεῖτε, βίον ἠγεῖσθε καὶ τόνδε βραχύν ἔσεσθαι καὶ τῆ τῶνδε εὐκλείᾳ κουφίζεσθε. τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγῆρων μόνον, καὶ οὐκ ἐν τῷ ἀχρείῳ τῆς ἠλικίας τὸ κερδαίνειν, ὥσπερ τινὲς φασι, μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι».

45. « Παισὶ δ' αὖ ὅσοι τῶνδε ἀρεστε ἢ ἀδελφοῖς ὄρῳ μέγαν τὸν ἀγῶνα — τὸν γὰρ οὐκ ὄντα ἅπας εἶωθεν ἐπαινεῖν —, καὶ μόλις ἂν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς οὐχ ὁμοιοὶ ἀλλ' ὀλίγω χείρους κριθεῖτε. φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον, τὸ δὲ μὴ ἐμποδῶν ἀνανταγωνίστω εὐνοία τετίμηται. εἰ δὲ με δεῖ καὶ γυναικείας τι ἀρετῆς, ὅσαι νῦν ἐν χηρείᾳ ἔσονται, μνησθῆναι, βραχεῖα παραινέσει ἅπαν σημανῶ. τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως μὴ χείροσι γενέσθαι ὑμῖν μεγάλη ἢ δόξα καὶ ἥς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι κλέος ἦ».

46. « Εἴρηται καὶ ἐμοὶ λόγῳ κατὰ τὸν νόμον ὅσα εἶχον

πρόσφορα, καὶ ἔργῳ οἱ θαπτόμενοι τὰ μὲν ἤδη κεκόσμηται, τὰ δὲ αὐτῶν τοὺς παῖδας τὸ ἀπὸ τοῦδε δημοσίᾳ ἢ πόλις μέχρι ἤβης θρέψει, ὠφέλιμον στέφανον τοῖσδέ τε καὶ τοῖς λειπομένοις τῶν τοιῶνδε ἀγῶνων προτιθεῖσα· ἄθλα γὰρ οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι. νῦν δὲ ἀπολοφυράμενοι ὃν προσήκει ἐκάστῳ ἄπιτε ».

ΜΕΡΟΣ Β'
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ι. ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εισαγωγή των Φρασεών της Πλαταις

(Σελ. 1-10)

1. Η εισαγωγή αυτή είναι η πρώτη ιστορική μαρτυρία, δηλ. την εισαγωγή των Φρασεών στις Πλαταις. **ΜΕΡΟΣ Β'** και 431 π.Χ. Εκπαιδευτές από εκπαιδευτές, δηλ. από τους Φρασεούς, είναι ιστορικό γεγονός ότι άσκησαν την παιδεία των Πλαταίων. Η παιδεία μεταξὺ τους χωρὶς κεντρικά, καταστάνας πρὸς ἄλλους τὸν πόλιον, καὶ μὴ καὶ ἄλλοις τὴν ἑξουσιοδοσία. Ἐξήρ. καὶ ἄλλοις πρὸς τὸν πόλιον καὶ χωρὶς τὸ πόλιον καὶ τὸ θεολογικὸν ἦσαν ἡλικίαν ἑπταετία, ἀπὸ τὸ Μάρτιο μέχρι τὸν Ὀκτώβριον, ὁ δὲ χειμὼν τὸ ἔσθλο, ἀπὸ τὸ Νοεμβρίου μέχρι τὸ Φεβρουάριον. Ἡ διαίτησις αὐτὴ στοιχεύεται ἐπὶ τὴν τὴν γεγονότων πρὸς ιστοροῦνται ἐπισημ. τὸ μὲν πόλιον, δηλ. ἀπὸ τὸν πόλιον καὶ φρονήσιον, ἐγένονταν οἱ πολέμικαὶ διαχειρίσεις, τὸ δὲ χειμὼν οἱ πολέμικαὶ προτομώσεις.

2. Ἐπίστατον = διατηρήσιμον ἀπαρθεύοντες, οἱ τραπεζοποδοτικὴν πρὸς τὸν πόλιον καὶ συνομιλοῦντες τὸ 445 π.Χ. μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, πρὸς ἦντιν μετα τὴν ὑποταγή ἀπὸ τὴν Περσικὴν τῆς Εὐρώπης, ἡ ὅποια εἶχεν ἀποσταθῆσι. Πίστιν καὶ ἀπὸ τὸν πόλιον τὸ 431 π.Χ. μετὰ τὴ μάχη ἐπὶν Πλαταις. ἐπὶ Κροσίδης δὲ ἄλλοις ἑπταετίας (= ἑπταετίας οἰσῆς) ἡ Κροσίδα ἦταν ἡλικία τῆς ἡλικίας ἐπὶν ἄλλοις ἀπὸ τὸν πόλιον καὶ φρονήσιον. Ἐπισημ. τὸ μὲν πόλιον, δηλ. ἀπὸ τὸν πόλιον καὶ φρονήσιον, ἐγένονταν οἱ πολέμικαὶ διαχειρίσεις, τὸ δὲ χειμὼν οἱ πολέμικαὶ προτομώσεις.

ΜΕΡΟΣ Β'
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

I. ΠΛΑΤΑΪΚΑ

Εισβολή τῶν Θηβαίων στίς Πλαταιές

(B, 1-16)

1. ἐνθένδε = ἀπό αὐτή τήν πολεμική ἐνέργεια, δηλ. τήν εἰσβολή τῶν Θηβαίων στίς Πλαταιές τόν Ἀπρίλιο τοῦ 431 π.Χ. ἐκατέρους· ἀντί ἐκατέρων, ἐν ᾧ εἰς τό ἐνθένδε = ἀπό τήν ὁποία. οὔτε ἐπεμείγνυντο ἔτι ἀκηρυκτί παρ' ἀλλήλους = ἔπαυσαν πλέον νά ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους χωρίς κήρυκες. καταστάντες τε· δηλ. εἰς τόν πόλεμον = καί μιὰ καί ἄρχισαν τίς ἐχθροπραξίες. ἐξῆς = μέ τή σειρά. κατὰ θέρος καί χειμῶνα· τό θέρος γιά τό Θουκυδίδη ἦταν ὀκτάμηνο διάστημα, ἀπό τό Μάρτιο μέχρι τόν Ὀκτώβριο, ὁ δέ χειμῶνας τετράμηνο, ἀπό τό Νοέμβριο μέχρι τό Φεβρουάριο. Ἡ διαίρεση αὐτή στηρίζεται στή φύση τῶν γεγονότων πού ἱστοροῦνται· ἐπειδή τό μέν θέρος, δηλ. ἀνοιξη, θέρος καί φθινόπωρο, ἐγίνονταν οἱ πολεμικές ἐπιχειρήσεις, τό δέ χειμῶνα οἱ πολεμικές προετοιμασίες.

2. ἐνέμειναν = διατηρήθηκαν ἀπαραβίαστες. αἱ τριακοντούταις σπονδαί· ἡ εἰρήνη πού συνομολογήθηκε τό 445 π.Χ. μεταξύ Ἀθηναίων καί Πελοποννησίων, πού ἔγινε μετά τήν ὑποταγή ἀπό τόν Περικλῆ τῆς Εὐβοίας, ἡ ὁποία εἶχεν ἀποστατήσει. Πέμπτω καί δεκάτω ἔτι· τό 431 π.Χ. μετά τή μάχη στήν Ποσειδαία. ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἄργει ἰερωμένης (= ἱερείας οὔσης)· ἡ Χρυσίδα ἦταν ἱερεία τῆς Ἥρας στό Ἄργος· ἀριθμοῦσαν δέ οἱ Ἄργειοί τοὺς χρόνους μέ τά ὀνόματα τῶν ἱερείων. Ἐπειδή στά χρόνια τοῦ Θουκυδίδη δέν ὑπῆρχε χρονολογική ἀφετηρία, ὁ ἱστορικός ὀρίζει τήν ἔναρξη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἀναφέροντας τίς χρονολογίες τριῶν πόλεων, τίς πιό ἀξιόλογες, δηλ. τοῦ Ἄργους, τῆς Σπάρτης καί τῶν Ἀθηνῶν. ἄρχοντος = τότε πού χρειαζόταν τέσσερις μῆνες ἀκόμη γιά νά συμπληρώσει τήν ὑπηρεσία του ὡς ἄρχοντας (Ἐπώνυμος). βοιωταρχοῦντες· τό πολίτευμα

τῶν Βοιωτῶν ἦταν ὀλιγαρχικό, τὴν ἀνώτατη δὲ ἐξουσία ἀσκοῦσαν 11 βοιωτάρχες πού ἐκλέγονταν κάθε χρόνο, ἀπ' τοὺς ὁποίους δύο ἐκλέγονταν ἀπὸ τὴ Θήβα. ἐπιγέγοντο. δηλ. αὐτοὺς = τοὺς προσκάλεσαν. **ἰδίως ἔνεκα δυνάμεως** = γιὰ νὰ ἐνισχυθοῦν αὐτοὶ πολιτικῶς. **τοὺς σφίσιιν ὑπεναντίους** = τοὺς πολιτικούς ἀντιπάλους τους· **προσποιῶ τί τι** = παραδίδω κάτι σέ κάποιον. **δυνατωτάτου** = πού εἶχε πολύ μεγάλη πολιτική δύναμη. **διάφορος** = ἐχθρική. **μήπω φανεροῦ καθεστῶτος** = ἐνῶ ἀκόμη ὁ πόλεμος δέν εἶχε ἀρχίσει φανερά. **ἦ καὶ ῥῆον** = γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο καί εὐκολότερα. **φυλακῆς οὐ προκαθεστηκυίας** = ἐπειδὴ δέν εἶχε τοποθετηθεῖ φρουρά μπρός ἀπ' τὴν πόλη. **τίθεμαι τὰ ὄπλα** = στρατοπεδεύω. **ἔργου ἔχεσθαι** = νὰ ἀρχίζουν τό ἔργο (δηλ. νὰ πιάνουν καί νὰ σκοτώνουν τοὺς δημοκρατικούς). **γνώμην ἐποιοῦντο** = ἀποφάσιζαν. **ἐπιτηδεῖσις** = μέ φιλικά. **ἐς ζύμβασιν καὶ φιλιαν ἀγαγεῖν τὴν πόλιν** = νὰ προσκαλέσουν σέ συμβιβασμό καί φιλική συνεννόηση τοὺς πολίτες. **καὶ ἀνείπεν** = καί πράγματι ὁ κήρυκας διακήρυξε. **κατὰ τὰ πάτρια** = σύμφωνα μέ τίς πατροπαράδοτες συνήθεις (ὅπως αὐτές καθόριζαν ἡ Πλάταια ἀνῆκε στή βοιωτική συμμαχία).

3. **ἐξαπιναιῶς** = αἰφνιδιαστικά. **πρὸς ζύμβασιν ἐχώρησαν** = ἤρθαν σέ συμβιβασμό. **τοὺς λόγους**· τίς προτάσεις πού ἔκαμε ὁ κήρυκας. **ἄλλως τε καὶ** = καί γιὰ ἄλλους λόγους καί διότι. **ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον** = κανένα δέν ἐνοχλοῦσαν. **πράσσοντες δὲ πως ταῦτα** = ἐνῶ δὲ διαπραγματεύονταν αὐτὰ κατὰ τόν ἓνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο. **τῷ πλήθει οὐ βουλομένῳ ἦν** = τό πλήθος οὐκ ἐβούλετο (= ὁ λόγος στό σύνολό του δέν ἤθελε). **ἐπιχειρητέα εἶναι** = ἐπιχειρητέον εἶναι (= ὅτι πρέπει νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν ἐπίθεση). **ἐξαρτύω** = τακτοποιῶ. **ἦ** = ὅπως, ὡς **ἐκ τῶν δυνατῶν** = ὅσο ἐπέτρεπαν οἱ περιστάσεις. **φυλάξαντες ἔτι νύκτα** = ἀφοῦ παραφύλαξαν, ὥστε νὰ εἶναι ἀκόμη νύχτα. **περίορθρον** = λίγο πρὶν ἀπὸ τὰ ξημερώματα. **ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὖσι (τοῖς Θηβ.) προσφέρουντο (οἱ Πλατ.) καὶ σφίσιιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται** = γιὰ νὰ μὴ τοὺς ἐπιτίθενται μέ τό φῶς τῆς ἡμέρας, ὅποτε θά ἔχουν περισσότερο θάρρος καί νὰ μὴ βρίσκονται στήν ἴδια (πλεονεκτική) θέση μέ αὐτούς. **ἀλλά... φοβερώτεροι (οἱ Θηβ.)** = ἔχοντας περισσότερο φόβο. **ἥσους ὡσι τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν** = (νὰ) εἶναι κατώτεροι ἀπὸ αὐτούς, πού γνώριζαν τό ἐσωτερικό (τὰ κατὰτόπια) τῆς πόλης. **κατὰ τάχος** = γρήγορα.

4. **ξυνεστρέφοντό τε ἐν σφίσιν αὐτοῖς** = συσπειρώνονταν. **ἢ προσπίπτειον** = ἐκεῖ πού κάθε φορά ἔκαναν ἐπίθεση (οἱ Πλατ.). **ὀλολυγῆ χρωμαί** = βγάζω θρηνώδη φωνή. **ὕετός** = βροχή. **ἐν σκότῳ καὶ πληῶ** = μέσα στό σκοτάδι καὶ τῆ λάσπη. **ἦ** = μέσα ἀπ' τὶς ὁποῖες. **μηνός**· ἡ νύχτα ἦταν χωρὶς φεγγάρι, ἐπειδὴ ἦταν τὸ τέλος τοῦ (σεληνιακοῦ) μήνα. **τοῦ μὴ ἐκφεύγειν** = ὥστε νὰ μὴ διαφεύγει κανένας. **στυράκιον**· τὸ κάτω μέρος τοῦ ἀκοντίου. **βάλανος**· σιδερένιο ραβδί πού καθῶς περνοῦσε στὴν ὀπή τοῦ μοχλοῦ καὶ τῆς πύλης δέν ἄφηνε τὸ μοχλὸ νὰ κινεῖται. **ταύτη** = ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος. **αἰσθησις ταχεῖα ἐπεγένετο** (τοῖς Πλατ.) = γρήγορα τὸ κατάλαβαν οἱ Πλαταιεῖς. **ἄλλη** = σέ ἄλλο μέρος. **σποράδες** = σποραδικὰ (σκόρπια). **ἄντικρυς** = στό ἀπέναντι μέρος. **ἀπειλημμένοις** = ἀποκλεισμένοις. **ὥσπερ ἔχουσι** = χωρὶς ἀναβολή. **περιῆσαν** = ζοῦσαν. **οὕτως ἐπεπράγεσαν** = αὐτὸ τὸ τέλος (τὴν τύχη) εἶχαν.

5. **εἰ τι ἄρα μὴ προχωροίη** = ἂν τυχόν δέν ἐπῆγαινε καλὰ ἡ ἐπιχείρηση. **γενόμενον** = πού ἔπεσε. **ἐρρῆ μέγας** = πλημμύρισε κι ἔγινε μεγάλος. **ἔχομαι ζῶν** = πιάνομαι αἰχμάλωτος. **κατασκευή** = οἰκιακὰ καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, σκευὴ κλπ. **στά χωράφια. οἶα . . . γενομένου** = ἐπειδὴ τὸ κακὸ πραγματικὰ συνέβηκε ἀνεπάντεχα σέ καιρὸ εἰρήνης. **ὑποτοπέω** = ὑποψιάζομαι. **ὄσιος** = αὐτός πού ἐνεργεῖ σύμφωνα μὲ τὸ θεῖο νόμο. **τὰ ἔξω . . . μὴ ἀδικεῖν** = μὴ βλάπτειν τὰ ἔξω, δηλ. τοὺς ἀνθρώπους, ἄγρους, κατασκευὴν.

6. **ἐπομόσαι φασί** = λέγουν ὅτι ἐπιβεβαίωσαν μὲ ὄρκο τοὺς λόγους των. **οὐ φασιν** = ἀρνοῦνται· **ἦν τι ξυμβαίνουσι** = ἂν καταλήξουν σέ κάποια συμφωνία. **πρὸς ὃν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες** = μὲ τὸν ὅποιον εἶχαν διαπραγματευθεῖ οἱ προδότες. **ὑπόσπονδος** = ὁ ἐξασφαλισμένος μὲ συνθήκης. **καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα** = ἐτακτοποιοῦσαν σύμφωνα μὲ τὴν κατάσταση πού δημιουργήθηκε. **μηδὲν νεώτερον ποιεῖν** = μηδὲν νεωτερίζειν = νὰ μὴν κάμουν κανένα κακὸ. **ἐπιστέλλω** = στέλνω παραγγελίες· **τοὺς ἀχρειοτάτους** = τοὺς ὀλωσδιόλου ἄχρηστους. (ἀμάχους, δηλ. γέροντες, ἀρρώστους, ἀνάπηρους).

Πλαταιῶν πολιορκία

(B, 71 - 78)

71. **τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους**· τὸν Ἰούνιο τοῦ τρίτου χρόνου τοῦ πολέμου, δηλ. τὸ 429 π.Χ. **οὐκ ἐσέβαλον**· ἀπὸ τὸ φόβο τῆς ἀρρώστειας,

πού από τό δεύτερο χρόνο τοῦ πολέμου θέριζε τούς Ἀθηναίους πού ἦταν μέσα στά τείχη. **καθίσας τὸν στρατὸν** = ἀφοῦ στρατοπέδευσε. **ὄν ἐστε** = ἀπ' τούς ὁποίους κατάγεσθε. **ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης** = νά πάρουν ἐπάνω τους μαζί του τὸν κίνδυνο τῆς μάχης. Μ' αὐτά τὰ λόγια ὑπονοεῖ τούς Θηβαίους, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ φιλικὰ αἰσθήματα πρὸς τούς Πέρσες τότε δὲ θέλησαν νά λάβουν μέρος στοὺς ἀγῶνες ἐναντίον τους. **ἀπεδίδου** = ἔδινε τό προνόμιο (νά 'ναι κύριοι τῆς χώρας τους) ἢ ὡς τιμητικὸ χρέος. **ἀμύνω τινί** = βοηθῶ κάποιον. **τοῖς ὀρκίοις γενομένους** = τούς ὁποίους ἐπικαλέστηκαν τότε στοὺς ὄρκους. **ἡμετέρους ἐγχωρίους**· οἱ ντόπιοι θεοὶ (πού τιμῶνται στὴ χώρα μας), ἀφοῦ προστάτευσαν ἐκείνους πού πολέμησαν γιὰ τὴ χώρα, ἔγιναν θεοὶ καὶ τῶν Λακεδαιμονίων τοῦ Πausanias, δηλ. τῶν πατέρων τῶν σημερινῶν ἐπιδρομέων. **δικαίω** = κρίνω δίκαιο.

72. **ὑπολαβὼν** = ἀφοῦ πῆρε τό λόγο. **ξυνελευθεροῦτε** προστ. = νά προσπαθεῖτε νά τούς ἐλευθερώσετε μαζί μέ μᾶς. **αὐτῶν**· δηλ. τῶν ξυνομοσάντων καὶ ὑπ' Ἀθηναίους νῦν ὄντων. **ἧς** = σ' αὐτὴ δέ, δηλ. στὴν προσπάθεια γιὰ ἀπελευθέρωση. **μάλιστα** = πρὸ πάντων, **εἰ δὲ μή**· δηλ. βούλεσθε μετασχεῖν· **προκαλοῦμαι τι** = προτείνω κάτι. **τὰ ὑμέτερα αὐτῶν** = τὰ κτήματά σας. **μηδὲ μεθ' ἑτέρων** = μέ κανενός (ἀπ' τούς δυο) τό μέρος. **ἐπὶ πολέμῳ** = γιὰ πολεμικούς σκοπούς. **οὐκ ἐπιτρέπωσι**· δηλ. νά κρατήσουν οὐδετερότητα. **ὡς ἔνορκοι ὄντες** = μέ τὴν ἰδέα, ὅτι δεσμεύονται ἀπὸ ἔνορκες συμφωνίες. **κατὰ τὸ δέχεσθαι** = ὡς πρὸς τό δέχεσθαι. **γῆς ὄρους ἀποδείξατε** = νά δείξετε τὰ σύνορα τῆς χώρας σας. **ἐς ἀριθμὸν ἔλθειν** = ἀριθμηθῆναι. **μεταχωρήσατε** = νά πᾶτε. **φορὰν φέροντες** = πληρώνοντας ἓνα ποσό (ἀπέναντι σταῖ εἰσοδήματα τὰ ὁποῖα θά στερηθεῖτε).

73. **ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κοιμισθῆναι** = μέσα σ' αὐτές (δηλ. στό διάστημα αὐτό) ἦταν δυνατό νά πᾶν στὴν Ἀθήνα καὶ νά ἐπιστρέψουν (οἱ πρέσβεις τῶν Πλαταιῶν)· **τέμνω τὴν γῆν** = καταστρέφω (λεηλατῶ) τὴ χώρα (καταστρέφοντας τὰ χωράφια καὶ κόβοντας τὰ δέντρα). **ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ** = πρωτύτερα. **φασί**... **ἐν οὐδενὶ προέσθαι ὑμᾶς** = λέγουν ὅτι σέ καμιὰ περίσταση δέν σᾶς ἀφῆκαν **περιορῶ** = ἀδιαφορῶ. **ἐπισκήπτω** = παραγγέλλω. **μηδὲν νεωτερίζειν** = νά μὴν κάμετε καμιὰ μεταβολή.

74. **βουλευόμεαι** = ἀποφασίζω. ἐντεῦθεν δὴ = τότε... ἀνέχεσθαι ὀρῶντας... πάσχοντας. ἐς ἐπιμαρτυρίαν καθίσταμαι = ἐπικαλοῦμαι τὴ μαρτυρία. **ξυνίστορες** = μάρτυρες. **τὴν ἀρχὴν**· ἐπιρ. = στὴν ἀρχή. **ἐκλιπόντων τὸ ξυνώμοτον** = ἐπειδὴ παραβίασαν τὴν ἔνορκη συνθήκη. **παρέσχετε εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι** = παραχωρήσατε εὐνοϊκῆ γιὰ τὴν μάχη τους. **εἰκότα** = λογικά. **ξυγγνώμονές ἐστε...** **νομίμως** = νὰ ἐπιτρέπετε νὰ τιμωροῦνται μὲν ὅσοι κάνουν πρῶτοι ἀρχὴ τῆς ἀδικίας, ὅσοι δὲ ἐπιδιώκουν νόμιμα τὴν τιμωρία, νὰ τὴν ἐπιβάλλουν.

75. **ἐπιθειάζω** = ἐπικαλοῦμαι τοὺς θεοὺς ὡς μάρτυρες. **καθίστη ἐς πόλεμον** = ἐτοίμαζε γιὰ πόλεμο. **περισταυρώω** = περιφράσω μὲ πασσάλους. **ἔχουν** (τοῦ χῶμα - χώννυμι) = σώριαζαν χῶμα. **παρφοκοδόμου ἐκατέρωθεν** = ἔχιζαν καὶ στίς δύο πλευρές τοῦ χώματος πού σωριάζονταν. **φορμηδὸν** = σταυρωτά. **ἐπὶ πολὺ** = σὲ μεγάλη ἔκταση· **φορέω** = φέρω καὶ σωριάζω. **ἀνύτειν** = νὰ συντελεῖ στὴν ἀνύψωση. **διηρημένοι κατ' ἀναπαύλας...** **αἰρείσθαι** = χωρισμένοι σὲ βάρδιες, ὥστε ἄλλοι μὲν νὰ κουβαλοῦν ὑλικά, ἄλλοι δὲ νὰ τρώγουν καὶ νὰ κοιμοῦνται· ἢ... ὥστε, ὅταν τὸ ἓνα ἐργάζεται, τὸ ἄλλο νὰ ἔχει ἀνάπαυση (νὰ ξεκουράζεται). **ξεναγοί**· Λακεδαιμόνιοι πού στέλνονταν ὡς ἀρχηγοὶ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχαν καὶ ξεχωριστοὺς ἀρχηγούς. **τείχος** = προτείχισμα. **ἢ προσεχούτο** = ἐκεῖ ὅπου μαζεύονταν σὲ σωρὸ τὸ χῶμα. **ξύνδεσμος** = μέσο συνδέσεως. **δέρριες** (ἢ δέρις) = ἀκατέργαστα δέρματα. **διφθέραι** = κατεργασμένα δέρματα. **οἰστός** = βέλος. **οὐ σχολαίτερον** = μὲ τὴν ἴδια ταχύτητα. **ἀντανῆει αὐτῷ** = ὑψωνόταν παράλληλα πρὸς αὐτό. **διελόντες...** **γῆν** = ἀφοῦ γκρέμισαν μέρος τοῦ τείχους, ἐκεῖ ὅπου ἀκριβῶς γινόταν ἢ πρόσχωσις (πού ἀκουμποῦσε τὸ πρόχωμα), μετέφεραν τὸ χῶμα (στό ἐσωτερικὸ τῆς πόλης).

76. **ταρσοὶ καλάμου** = κοφίνια καλάμενια. **ἐν ταρσοῖς...** **διηρημένου** = καθὼς γέμιζαν μὲ πηλὸ καλάθια τὰ ῥιγχανά μέσα στοῦ χάσματος πού σχηματίζονταν ἀπὸ τὴν ἀφαίρεση τοῦ χώματος (ἀπὸ τοὺς Πλατ.). **διαχεόμενον ὑποκ.** **τὸ διηρημένον** = καθὼς διασκορπίζεται. **ἢ γῆ** = ὁ ἄλλος σωρὸς τοῦ χώματος. **φοροῦμαι** = μεταφέρομαι. **ταῦτη (οὗτω) ἀποκλήρομενοι**· δηλ. τοῦ ἐσφορεῖν τὴν γῆν. **τοῦτο...** **ἐπέσχον** = σταμάτησαν αὐτὴ τους τὴν προσπάθεια. **ξυντεκμηράμενοι** = ἀφοῦ λογάρισαν ἀκριβῶς τὸ μέρος, πάνω ἀπὸ τὸ ὁποῖο γινόταν ἡ ἐπιχωμάτωση.

ὕφειλκον = τραβοῦσαν ἀπό κάτω κρυφά. **ὥστε ἐπιβάλλοντας...** τοῦ **χώματος** = ὥστε, ἐνῶ ἔριχναν ἀπ' ἐπάνω χῶμα, κατόρθωναν λιγότερο ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε, ἐπειδὴ κρυφά τὸ χῶμα ἀποσυρόταν ἀπό κάτω. **ἰζάνω** = κατακαθίζω. **προσεπεξεῖρον** = ἐπινόησαν ἐκτός ἀπὸ τὰ ἄλλα. **κατὰ τῶν ἀντιπάλων. τὸ κατὰ τὸ χῶμα** = κείνο πού ἀντιστοιχεῖ στήν ἐπίχωση πού ἔγινε. **ἀπὸ τοῦ βραχέος**: δηλ. ἀπὸ τὸ σημεῖο τοῦ τείχους τὸ ὁποῖο δὲν εἶχε ὑψωθεῖ. **ἐκ τοῦ ἐντὸς** = ἀπὸ τὸ μέσα μέρος. **μνηοειδής** = ὅποιο ἔχει σχῆμα δρεπάνου. **ἐς τὴν πόλιν** = μέ τὸ κυρτόν του νά βλέπει πρὸς τὴν πόλιν. **ὅπως...** **ἀντέχει** = γιὰ νά χρησιμεύει ὡς ἀντιτείχισμα. **ἐν ἀμφιβόλῳ...** **γίγνεσθαι** = προσβάλλεσθαι πανταχόθεν. **ἐπὶ μέγα κατέσεισε** = ἐτράνταξε σέ μεγάλη ἔκταση (ἢ πάρα πολύ). **μηχανάς**: ἡ κυριότερη πολιορκητικὴ μηχανή στοὺς ἀρχαίους ἦταν ὁ «κριός». **ἀνακλάω** = σύρω πρὸς τὰ ἐπάνω. **κεραία**: τὸ δοκάρι τοῦ γερανοῦ πού προεξέχει. **ἀπὸ τῆς τομῆς ἑκατέρωθεν** = ἀπὸ τὰ δυὸ ἄκρα (τῶν δοκαριῶν). **ἐπικεκλιμένων καὶ ὑπερτεινουσῶν** = πού εἶχαν ἐπικλινῆ θέση, λυγισμένες καὶ μέ προεξοχή (ὅπως οἱ κεραῖες τῶν βαποριῶν, ἀπ' τὴς ὁποῖες κρέμονται οἱ βάρκες). **ἀνεγκύσαντες ἐγκαρσίας** = ἀφοῦ τίς ἀνέσυραν, ὥστε νά εἶναι πλάγιες. **ῥύμη** = μέ ὄρμη. **ἀποκαυλίζω** = κόβω τὸν καυλό, δηλ. τὸ ἄκρο τῆς κεφαλῆς τῆς μηχανῆς (κριοῦ) πού προεξεῖχε. **ἐμβολή** = τὸ κεφάλι τοῦ κριοῦ.

77. **τῷ χώματι τὸ ἀντιτείχισμα ἐγίγνετο** = γιὰ ἐξουδετέρωση τοῦ προχώματος (ἐπιχωμάτωσεως) προχωροῦσε τὸ ἀντιτείχισμα (μνηοειδὲς τεῖχος) πού κατασκευαζόταν. **ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν** = μέ τὰ διατιθέμενα φοβερά καὶ κουραστικά μέσα. **πᾶσαν ἰδέαν ἐπενόουν** = σοφίζονταν κάθε μέσο. **σφίσιν** = ἀπ' αὐτούς. **ὕλης φακέλους** = δεμάτια ξύλα (φρύγανα). **παρέβαλλον** = ἔριχναν τὸ ἓνα πάνω στό ἄλλο (= παρά). **ἐπιπαράνεω** = κάνω σωρό συνεχῶς. **ἐπιπαρένησαν...** **ἐπισχεῖν** = ἄρχισαν νά συσσωρεύουν δεμάτια καὶ στό ἐσωτερικὸ τῆς πόλης καὶ σέ ὅσο μεγαλύτερη ἔκτασή της μποροῦσαν νά τὰ ἐκσφενδονίσουν ἀπὸ τὸ ὕψος ἐκεῖνο τῆς προσχώσεως. **ἤδη γάρ...** **ἀνήκε** = γιὰτί ὡς τώρα εἶναι γνωστὸ ὅτι συμβαίνει καμιά φορά τὰ δένδρα ἐνός ὄρειου δάσους καθὼς τρίβεται τὸ ἓνα μέ τὸ ἄλλο ἐξαιτίας τῶν ἀνέμων νά παίρνουν μόνον τους φωτιά καὶ νά βγάζουν φωτιά καὶ φλόγα. **ἐντὸς πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι** = σέ μεγάλη ἔκταση τῆς πόλεως (ἀπὸ τὸ μέρος τῆς πυρκαϊᾶς) δὲν μποροῦσε νά πλησιάσει κανεὶς. **ἐπιφορος** = ὁ ἐνοικοῦς.

78. **διαμαρτάνω τινός** = αποτυχαίνω. **διελόμενοι κατά πόλεις τὸ χωρίον** = ἀφοῦ μοίρασαν ὅλη τὴν ἔκταση (περιοχή) σέ τμήματα. **πλινθεύομαι** = κατασκευάζω πλίνθους. **περὶ ἄρκτουρου ἐπιτολάς** = κατά τὴν ἀνατολή τοῦ ἄρκτουρου· **ἄρκτουρος** εἶναι τὸ πῶ μεγάλο ἀστέρι στὸν ἀστερισμὸ τοῦ Βοώτου πού στὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοίξεως ἐμφανίζεται ἐσπερινός, στίς ἀρχές δὲ τοῦ φθινοπώρου πρωϊνός. Ἐδῶ ὑπονοεῖται ἡ ἀνατολὴ πού γίνεται τὸ Σεπτέμβριο. **κατεσκευάσθη** = ὀργανώθηκε.

Πλαταιῶν ἔξοδος

(Γ, 20 - 24)

20. **χειμῶνος**· δηλ. τοῦ 428 π.Χ. **τῷ σίτῳ ἐπιλείποντι** = ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τοῦ σιταριοῦ. **τιμωρία** = βοήθεια. **ἐπιβουλεύουσιν ἐξελεῖν** = ἀποφασίζουν νά κάμουν ἔξοδο. **ἦν δύνωνται βιάσασθαι** = ἂν μποροῦν νά τὸ ἐπιτύχουν μέ τὴ βία. **πεῖρα** = ἀπόπειρα, ἐπιχείρηση. **ἀποκνέω τὸν κίνδυνον** = ἀπὸ φόβο ἀποφεύγω τὸν κίνδυνο. **πως** = κάπως. **ξυνεμετρήσαντο ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων** = βρῆκαν τὸ συνολικὸ μέτρο (τῶν κλιμάκων) μέ καταμέτρηση τῶν σειρῶν τῶν πλίνθων (τούβλων). **ἐξαλλημιμένον** = καλὰ ἀσβεστωμένο. **λογισμὸς** = ὑπολογισμὸς. **οὐ πολὺ ἀπέχοντος** = γιατί καὶ ἡ ἀπόσταση (ἀπὸ τὸ τεῖχος) δέν ἦταν μεγάλη. **ἐβούλοντο** δηλ. ἀναβαίνειν.

21. **πρὸς τε Πλαταιῶν...** **ἐπίοι** = καὶ πρὸς τὸ μέρος τῶν Πλαταιῶν καὶ ἂν ἴσως κάποιος ἀπέξω ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Ἀθηνῶν ἔκανε ἐπίθεση. **διέχω** = ἀπέχω. **πέδας**· ὁ πούς ἦταν ἴσος μέ 0,31 τοῦ μέτρου περίπου. **μάλιστα** = περίπου. **διὰ δέκα ἐπάλλεων** = σέ κάθε δέκα ἐπάλλεως· οἱ ἐπάλλεις ἦταν προμαχῶνες πάνω στὰ τεῖχη, ἀπ' τοὺς ὁποίους ἀπέκρουαν τὴν ἐπίθεση ὅσοι ἀμύνονταν. **διήκω** = φθάνω. **παρὰ πύργον** = ἀπέξω (κοντὰ) ἀπ' τὸν πύργο. **ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διήσαν** = ἀλλὰ ἀνάμεσά τους περνοῦσαν (κάθε φορά δηλ. πού στρατιώτης ἤθελε νά πάει ἀπὸ μιὰ ἐπαλξὴ σέ ἄλλη πού βρισκόταν πέρα ἀπὸ τὸν πύργο). **νοτερὸς** = βροχερός. **ὄντων δι' ὀλίγου** = ἐνῶ εὐρίσκονταν σέ μικρὰ διαστήματα ὁ ἓνας ἀπ' τὸν ἄλλο. **στεγανὸς** = στεγασμένος.

22. **παρεσκευάστω**· ἀπρὸς. = εἶχε γίνει προετοιμασία. **τηρήσαντες** = περιμένοντας. **χειμέριος** = χειμωνιάτικος. **περιέχω τινά** = περιβάλλω

κάποιον. **ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν** = μέσα στὸ σκοτάδι. **ψόφῳ δὲ τοῦ ἀνέμου** = ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνεμὸς ἔκανε πάταγο πού σκέπαζε τὸν κρότο ἀπ' τὸ πλησίασμά τους. **διέχοντες** = ἀφήνοντας μεγάλα διαστήματα ἀνάμεσά τους. **εὐσταλεῖς τῇ ὀπλίσει** = ἐλαφρά ὀπλισμένοι. **τὸν ἀριστερόν...** **ὑποδεδεμένοι** = ὅταν κανεὶς ἔχει ἀνυπόδητο τὸ ἓνα τοῦ πόδι, πατεῖ πιό στέρεα σὲ λασπερό ἔδαφος. **ἀσφαλείας ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλὸν** = γιὰ νὰ βαδίζουν μὲ ἀσφάλεια σὲ τόπο μὲ λάσπη. **μεταπύργιον** = τὸ διάστημα πού εἶναι ἀνάμεσα σὲ δύο πύργους. **προσέθεσαν** = τοποθέτησαν. **ὁπότε εἶεν...** = ὅταν θὰ πλησίαζαν. **καταβάλλω** = ρίχνω κάτω. **ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων** = ἐνῶ προσπαθοῦσε νὰ πιαστεῖ... **ἐκ τοῦμπαλιν** = ἀπὸ τὸ ἀντίθετο μέρος. **ὅπως ἤκιστα τὸν νοῦν ἔχιοεν** = γιὰ νὰ μὴ προσέχουν καθόλου. **κατὰ χώραν** = στὴ θέση των. **φрукτοὶ πολέμοι** = σημάδια μὲ φωτιές πού δείχνουν πὼς φάνηκαν οἱ ἐχθροί. **παρὰνίσχον (παρ.- ἀν-ίσχω)** = **Φрукτοῦς** παράλληλα πρὸς αὐτοὺς σήκωναν πυρακτωμένα σημάδια. **φрукτωρία** = ἡ συνεννόηση ἀπὸ μακριὰ μὲ φωτιές. **καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο** = καὶ πατήσουν σὲ σταθερὸ (ἀσφαλισμένο) ἔδαφος.

23. **ἐν τούτῳ** δηλ. τῷ χρόνῳ. **τὰς διόδους τῶν πύργων** = τοὺς δρόμους πού ἔφερναν πρὸς τοὺς πύργους. **οἱ μὲν** δηλ. ἐκεῖνοι πού ἀνέβηκαν πάνω στοὺς πύργους καὶ στοὺς δρόμους (πού ἔφερναν στοὺς πύργους). **οἱ δέ** δηλ. οἱ ὑπόλοιποι Πλαταιεῖς. **ἀπώσαντες** = ρίχοντας κάτω (γιὰ νὰ μὴ δυσκολεύεται ἡ ἀνάβαση). **ὁ διακομιζόμενος αἰεὶ** = κεῖνος πού κάθε φορὰ περνοῦσε τὸ τεῖχος καὶ τὴν τάφρο. **αὐτοῖς ἐπεφέροντο** = ἔκαναν ἐπίθεση ἐναντίον τους. **ἐς τὰ γυμνά** = στὰ πλευρά τοῦ σώματος πού δέν σκεπάζονταν ἀπὸ τὴν ἀσπίδα, δηλ. τὰ δεξιά. **φθάνουσι...** **διαβάντες** = πρόφθασαν καὶ πέρασαν. **κρύσταλλος...** **ὥστε ἐπελθεῖν** = πάγος ὄχι στερεός, ὥστε νὰ πατήσει κάποιος ἐπάνω καὶ νὰ περάσει. **ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὑδατώδης μᾶλλον** = ἀλλὰ τέτοιος (πάγος) πού συμβαίνει νὰ 'ναι, ὅταν φυσᾷει λεβάντες ἢ βοριάς ὑγρὸς μᾶλλον (ἢ βέβαιος = στερεός). **νύξ ὑπονοιφόμενη** = νύχτα, κατὰ τὴν ὁποία χιονίζει σιγά σιγά (ἀλλ' ἀδιάκοπα). **διάφευξις** = φυγή.

24. **Ἀνδροκράτης** ἤρωας πού τιμοῦσαν στίς Πλαταιεῖς, μνημεῖο του βρισκόταν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη. **νομίζοντες...** **τραπέσθαι** = ἐπειδὴ εἶχαν τὴ γνώμη, ὅτι δέν ἦταν καθόλου δυνατὸ νὰ ὑποψιαθοῦν (οἱ Πελοπ.),

ὅτι (οἱ Πλατ.) πῆραν αὐτό τό δρόμο. **τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσιν διώκοντας** = ἀκολουθώντας στήν καταδίωξη τό δρόμο πού ὀδηγεῖ στήν Ἀθήνα. **λαβόμενοι τῶν ὀρών** = ἀφοῦ πῆραν τά βουνά. **ἀπετράποντο** = γύρισαν πίσω. **κατὰ χώραν ἐγένοντο** = ξαναῆρθαν στίς θέσεις των. **ὡς οὐδείς περίεστι** = ὅτι κανένας δέ γλύτωσε. **ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς** = ζητοῦσαν νά κάμουν ἀνακωχή, γιά νά σηκώσουν καί θάψουν τούς νεκρούς.

Πλαταιέων παράδοση

(Γ, 52)

52. **εἰρημένον ἦν** = εἶχε δοθεῖ διαταγή. **εἰ... ξυγχωροῖεν** = ἐάν γινόταν ἀμοιβαία παραχώρηση. **ἀποδίδομαι** = δίνω πίσω. **μὴ ἀνάδοτος εἶη** = μὴ δοθεῖ πίσω. **παρὰ δίκην** = ἀντίθετα ἀπό τό δίκαιο. **ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ** = σέ ἔσχατη ἀδυναμία, ἐντελῶς ἐξαντλημένοι. **ἐπικαλοῦμαι** = προσκαλῶ. **ἀγαθὸν εἰργασμένοι εἰσὶ** οἱ Λακεδαιμόνιοι μέ τήν ἐρώτηση ἔφεραν μπρός σέ δίλημμα τούς Πλαταιεῖς, γιατί, ἂν μὲν ἀπαντήσουν αὐτοὶ ὅτι τούς εὐεργέτησαν, θά τούς δοθεῖ ἀπάντηση ὅτι λέν ψέματα, ἐφ' ὅσον πολεμοῦσαν πρὸς τούς Λακεδαιμονίους, ἂν δέ ποῦν ὄχι, τότε θά καταδικασθοῦν σύμφωνα μέ τήν ὁμολογία τους. **προτάξαντες σφῶν αὐτῶν** = ἀφοῦ ὄρισαν τούς συνηγόρους των.

Δημηγορία Πλαταιέων

(Γ, 53 - 59)

53. **οὐ τοιάνδε... δίκην ὑφέξειν** = ὅτι δέ θά ὑποστοῦμε τέτοια δίκη (οἷαν δηλ. ὑπέχομεν διά τοῦ ἐρωτήματος· πρβλ. Γ, 42, 4). **οἰόμενοι... ἠγοούμενοι** αὐτές οἱ μετοχές ἔχουν μέσα τους τούς λόγους, γιά τούς ὁποίους «πιστεύσαντες... τὴν παράδοσιν ἐποιήσαμεθα». **δεξάμενοι** = εἰ δεξαίμεθα ἀπόδοση δέ τό: **τὸ ἴσον μάλιστα ἂν φέρεσθαι** = θά ἠμπορούσαμε βεβαιότατα νά βροῦμε τό δίκιο μας. **ὥσπερ καὶ ἐσμέν** δηλ. οὐκ ἐν ἄλλοις δικασταῖς. **ἐν δικασταῖς γενέσθαι** = νά παρουσιασθοῦμε μπροστά σέ δικαστές. **ἀμφοτέρων** δηλ. πιό νόμιμης δίκης καί δικαίων δικαστῶν. **τὸν ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων εἶναι** = ὅτι ὁ ἀγῶνας εἶναι γιά ζωή ἢ γιά θάνατο. **κοινὸς** = δίκαιος, ἀμερόληπτος. **τεκμαιρόμενοι... οὐ προγεγεννημένης** = συμπεραίνοντας ἀπό τό ὅτι δέν

διατυπώθηκε πρωύτερα κατηγορία. **λόγον ἡτησάμεθα**: δηλ. τήν ἄδεια νά μιλήσουμε (πρβλ. Γ, 52). **τότε ἐπερώτημα βρᾶχῦ** (= σύντομον) **δν** αἰτ. ἀπόλ. ἀναφ. στό τεκμαιρόμενοι. **ᾧ** (δηλ. **ἐπερωτήματι**) **ἀποκρίνασθαι**... **γίγνεται** = πρὸς τό ὅποιο ἐπερώτημα ἡ ἀληθῆς ἀπόκριση ἔχει ὀλέθρια ἀποτελέσματα (σ' ἐκεῖνον πού ἀποκρίνεται). **τά δὲ ψευδῆ** δηλ. ἀποκρίνασθαι. **ἔλεγχον ἔχει** = ἀποδεικνύεται (ψευδῆς). **πανταχόθεν ἄποροι καθεστῶτες** = ἐπειδὴ ἀπό κάθε ἀποψη βρισκόμαστε σέ ἀμηχανία. = **ὁ μὴ ῥηθῆεις λόγος** = τὸ μὴ ῥηθῆναι λόγον = ἡ σιωπή. **τοῖς ᾧδ' ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παρᾶσχοι** = μπορεῖ νά δώσει ἀφορμή γιά κατηγορία αὐτῶν πού βρίσκονται σέ τέτοια κατάσταση (στή θέση μας). **πρὸς τοῖς ἄλλοις** = ἐκτός ἀπό τίς ἄλλες δυσκολίες. **ἡ πειθῶ** = τὸ πείσαι ὑμᾶς = ἡ πειστική δύναμη. **ἀγνώτες ὄντες ἀλλήλων** (ἐμεῖς καί σεῖς) = ἐάν εἴμαστε ἄγνωστοι μεταξύ μας. **ἐπεσενεγκάμενοι μαρτύρια** = προσκομίζοντας στό δικαστήριο σας (= εἰς) γιά υπεράσπισή μας (= ἐπί) ἀποδείξεως. **ἄπειροι ἦτε** = δέν ἤξερατε. **καὶ δέδιμεν οὐχὶ μῆ... = δέδιμεν μὴ προκαταγόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἡσσοῦς εἶναι τῶν ὑμετέρων** = καὶ φοβούμαστε ὄχι μῆπως ἀπό πρῶτα καταδικάζοντας (χαρακτηρίζοντας) τίς ὑπηρεσίες μας κατώτερες ἀπό τίς ἰδικές σας. Ὑπηρεσίες ὑπονοοῦνται, ὅσες προσέφεραν οἱ Πλαταιεῖς στόν Περσικό πόλεμο. **ἔγκλημα αὐτὸ ποιῆτε** (δηλ. τὸ ἡσσοῦς εἶναι) = θεωρεῖτε αὐτὸ ὡς κατηγορία μας. **ἄλλοις** (δηλ. τοῖς Θηβαίοις) **χάριν φέροντες** = χαριζόμενοι = γιά εὐχρηστίστη ἄλλων. **ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν καθιστώμεθα** = (μῆπως) βρισκόμαστε μπροστά σέ παρμένη ἀπόφαση.

54. **παρεχόμενοι ἄ... διάφορα** = ἀναφέροντας τίς δικαιολογίες (λόγους), τίς ὅποιες ἔχουμε ὡς πρὸς τίς διαφορές μας μέ τούς Θηβαίους. **εὐ δεδραμένα** = οἱ εὐεργεσίες. **γάρ** = δηλαδή. **πρὸς τὸ ἐρώτημα**: ἡ πρὸς σημ. ἀναφορά. **φαμέν γάρ... εἰ ὡς πολέμιους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὐ παθόντας** = ἀποκρινόμεστε ὅτι, ἐάν μὲν μᾶς ἐρωτᾶτε ὡς ἐχθρούς σας, δέν ἔχετε ἀδικηθεῖ, ἐάν δέν εὐεργετηθήκατε ἀπό μᾶς. **αὐτοῦς** = ὑμᾶς αὐτούς. **τά δὲ ἐν εἰρήνῃ**: εἰς τὸ ἀγαθὸ = ὅσον ἀφορᾷ δὲ τῇ διαγωγῇ μας κατὰ τήν περίοδο τῆς εἰρήνης. **ἀγαθοὶ γεγενῆμεθα** = ἔχουμε δειχθεῖ γενναῖοι, ἔντιμοι, ἀμεμπτοί. **νῦν** (= στό σημερινὸ πόλεμο) **ἀντίθετα πρὸς τόν τότε** (δηλ. στά Μηδικά). **ξυνεπιθέμενοι** = μετέχοντας στήν ἐπίθεση μαζί σας. **ἐς ἐλευθερίαν** = γιά νά διατηρήσουμε τήν ἐλευθερία. **μόνοι Βοιωτῶν** δὲ συμφωνεῖ ὡστόσο

μέ τά πράγματα, γιατί ἐκτός ἀπ' αὐτούς καί οἱ Θεσπιεῖς, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, καί οἱ Ἀλιάρτιοι κατά τοῦ Πausανία ἐπῆραν μέρος. **μάχη** = κατά τή μάχη. **Πausανία** ὁ Pausanias ἦταν ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων στίς Πλαταιεῖς. **παρά δύναμιν** = πάνω ἀπό τίς δυνάμεις. **ἄτε περ δὴ** = τή στιγμή μάλιστα πού. **περίστη τήν Σπάρτην** = ἔστη περί τήν Σπάρτην = κατέλαβε τή Σπάρτη. ἐς **Ἰθώμην Εἰλώτων ἀποστάντων** (βραχυλ.) = ἀποστάντων καί ἀποχωρησάντων. **σεισμόν** πού ἔγινε τό 464 π.Χ. Ὡς γνωστόν, οἱ Σπαρτιάτες τόσο πολύ φοβήθηκαν ἀπό τήν ἐπανάσταση τῶν Εἰλώτων, ὥστε ἔστειλαν στήν Ἀθήνα τόν Περικλείδα ζητώντας βοήθεια, οἱ Ἀθηναῖοι δέ ἔστειλαν τόν Κίμωνα. **οὐκ εἰκόσ ἀνημονεῖν** = δέν εἶναι δίκαιο νά λησμονεῖτε.

55. **τοιούτοι ἡξιώσαμεν εἶναι** = θεωρήσαμε ὅτι ἔπρεπε νά εἶμαστε τέτοιοι. **ἐβιάσαντο** = μεταχειρίστηκαν βία ἐναντίον μας. Αὐτό πού μνημονεύει ἐδῶ ὁ ρήτορας εἶναι ἀληθινό, καθώς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδ. VI, 108. Δηλ. πιεζόμενοι τότε οἱ Πλαταιεῖς ἀπό τοὺς Θηβαίους ζήτησαν τή βοήθεια τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλ' αὐτοὶ τοὺς παρέπεμψαν στοὺς Ἀθηναίους πού κατοικοῦσαν πῶς κοντά τους. **ἐκπρεπέστερον** = ἔξω ἀπό κεῖνο πού ἀριόζει, ἀσυνήθιστο πάθημα. **ἐμελλήσατε** δηλ. πείσεσθαι. **εἰ** = ὅτι. **οὐκ ἡδικούμεν** = δέν εἶμαστε ἔνοχοι ἀδικίας **ἀποκνεῖτε** = διατάζετε. **καλόν** = ἔντιμο. **ἄλλως τε καί** = καί πρό πάντων. **πολιτείας** (= ἰσοπολιτείας) **μετέλαβε**· ἐδῶ λέγει ὁ Θουκυδίδης, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν δώσει προηγουμένως στοὺς Πλαταιεῖς ἰσοπολιτεία, σύμφωνα μέ τήν ὁποία, κάθε πολίτης μετοικώντας ἀπό μιὰ πόλη στήν ἄλλη, γινόταν μόνιμος πολίτης αὐτῆς τῆς πόλεως, στήν ὁποία μετοικοῦσε **παραγγελλόμενα** δηλ. ὑπό τῶν Ἀθηναίων. **ἃ δέ ἐκάτεροι...** **τοῖς ζυμμάχοις** = ὅσα δέ καί ὁ ἕνας καί ὁ ἄλλος (δηλ. σεῖς καί οἱ Ἀθηναῖοι) ὡς ἡγεμόνες τῶν συμμάχων τοὺς παραγγέλλετε. **οἱ ἐπόμενοι** δηλ. ἐκατέροις. **ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα** = στά ἄδικα.

56. **τὸ τελευταῖον ἔνν. ὃ ἡδίκησαν** = τήν τελευταία ἀδικία. **ἐν σπονδαῖς**· ἔνν. τίς τριακοντούταις σπονδές. **ἱερομηνία** (ἱερά μήνη = σελήνη) ἑορταστική ἡμέρα. Οἱ Πλαταιεῖς εἶχαν ἱερομηνία, διότι οἱ Θηβ. τοὺς ἐπιτέθηκαν στό τέλος τοῦ μήνα. **ὀρθῶς ἐτιμωρησάμεθα**· ἐν τούτοις οἱ Πλ. εἶχαν κάμει συμφωνία μέ τοὺς Θηβαίους πού μπῆχαν στήν πόλη (πρβλ. Γ, 66, 2 καί Β, 2, 1). **κατά τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα** = σύμ-

φωνα μέ τή συνήθεια πού επικρατοῦσε γενικῶς. **δσιον** = δίκαιο. **εἰ γάρ...** **λήψεσθε** = γιατί, ἐάν κρίνετε τό δίκαιο ἀποβλέποντας στό ἐφήμερο συμφέρον σας καί στήν ἔχθρα ἐκείνων (τῶν Θηβ.). **φανείσθε** = θά ἀποδειχθεῖτε. **τότε**· δηλ. **στά Μηδικά. εἰ ἄρα ἡμάρτηται τι** = ἄν ἴσως ἔχει γίνει κάποιο σφάλμα. **ἀντιθεῖναι** = νά γίνει ἀντιπαραβολή. **μειζω πρὸς ἐλάσσω** = μεγαλύτερη (τήν προθυμία) σέ σύγκριση πρὸς τό μικρότερο σφάλμα. **ἐπηνοῦντό τε μᾶλλον... πράσσοντες** = ὅσοι δέν ἐπιδίωκαν (ὅπως οἱ Θηβ.) γιά τόν ἑαυτό τους χωρίς κινδύνους τά συμφέροντά τους ἐν σχέσει μέ τήν ἐπίθεση τῶν ἐχθρῶν. **τολμᾶν τὰ βέλτιστα** = μέ τόλμη νά ἐνεργεῖ κανεῖς τά πιό ὠφέλιμα. (ὅπως ἐπραξαν οἱ Ἀθηναῖοι πού ἐρήμωσαν τήν πόλη τους). Κοίταξε τήν ἀντιστοιχία: ἐθέλοντες **τολμᾶν** — πράσσοντες, μετά κινδύνων — ἀσφαλεῖς, βέλτιστα — ξύμφορα. **ῶν** = ἀπ' αὐτούς (ἐκείνους πού μέ κίνδυνον ἀγωνίστηκαν γιά τά πιό ὠφέλιμα). Οἱ Πλατ. κατά τά Μηδικά δίνοντας τήν προτίμησή τους **στά «βέλτιστα»** ἄφησαν τήν πόλη τους νά τήν κάψουν οἱ Πέρσες. (πρβλ. Γ, 57, 3). **ἐς τὰ πρῶτα** = τά πιό μεγάλα. **ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς** εἰς τό διαφθαρῶμεν = γιά τόν ἴδιο τρόπο ἐνεργείας (ἐπειδή δηλ. προτιμήσαμε τό ὀρθό ἀντί γιά τό συμφέρον). **δικαίως** = σύμφωνα μέ τό δίκαιο. **κερδαλέως** = σύμφωνα μέ τό συμφέρον μας. **καίτοι χρή...** **καθιστῆται** = ἀλλ' ὅμως, ὅταν κρίνετε γιά τά ἴδια πράγματα, πρέπει νά φαίνεσθε, ὅτι ἔχετε σταθερή γνώμη καί νά μή νομίσετε, ὅτι τό (πραγματικό) συμφέρον σας εἶναι τίποτε ἄλλο παρά, ὅταν καί τό προσωρινό συμφέρον σας ρυθμίζεται μέ ὠφέλιμο τρόπο, ἐνῶ διατηρεῖτε σεις πάντοτε πιστά τήν εὐγνωμοσύνη πρὸς τοὺς ἀνδρείους συμμάχους γιά τήν ἀνδρεία τους· ἦτοι ὁ συμβιβασμός κάθε φορά τῆς ὠφελείας σας μέ τή σταθερή εὐγνωμοσύνη τῶν γενναίων συμμάχων (αὐτό εἶναι τό πραγματικό συμφέρον). Αὐτοὶ οἱ λόγοι ἀποτελοῦν εἶδος βαριάς κατηγορίας κατά τῶν Λακεδαιμονίων πού ἄλλαξαν γνώμη.

57. **προς** (= **προσέτι**) **σκοποῦμαι** = σκέφτομαι. **ἀνδραγαθία** = παλικαριά· **ἐδῶ** = χρηστότητα, τιμιότητα. **εἰ γνώσεσθε μὴ τὰ εἰκότα** = ἐάν ἀποφασίσετε ὄχι δίκαια. **γάρ**· δικαιολογεῖ τά πιό κάτω «ὄρᾳτε ὅπως». **οὐκ ἀφανῆ κρινεῖτε τήν δίκην** = δέ θά ἀποφασίσετε **στά κρυφά. ἐπαινοῦμενοι... μεμπτῶν** = διότι καί ὅσοι δικάζουν ἐπαινοῦνται καί ὅσοι δικάζονται δέν εἶναι ἀξιόμεμπτοι· μ' ἄλλα λόγια θά δικάσετε ἐμᾶς πού ἔχουμε ἐκτίμηση πολλή ἀπό τόν ἑλληνικό κόσμο ἐξαιτίας

τῶν ὑπηρεσιῶν μας στήν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας. **οὐκ ἀποδέξονται** = μέμφονται = δέ θά ἐπιδοκιμάσουν. **αὐτούς** = ὑμᾶς αὐτούς (τούς Λακ.). **ἀμείνους**: δηλ. ἡμῶν τῶν Πλαταιέων. αὐτό εἰπώθηκε μέ διάθεση κολακευτική. **ἐπιγνῶναι** = γνῶναι καθ' ἡμῶν (= ἐπί). **οὐδέ**: δηλ. ἀποδέξονται **ἱεροῖς κοινοῖς**. ἐννοοῦνται οἱ ναοί τῆς Ἑλλάδας στήν Ὀλυμπία καί στούς Δελφούς, ὅπου συνήθως οἱ νικητές ἀφιέρωναν ἀφιερῶματα ἀπό τούς νικημένους. **τρίποδα**: πού ἀφιερώθηκε στούς Δελφούς ἀπό τόν Πausανία ὕστερα ἀπό τή μάχη τῶν Πλαταιῶν. **πανοικεσία** = οἰκογενειακῶς. **ἐς τοῦτο ξυμφορᾶς προκεχωρήκαμεν** = ἔχουμε φθάσει σέ τέτοιο σημεῖο δυστυχίας. **οἴτινες** = ὥστε ἐμεῖς. **ἀπωλλόμεθα**: ἐννοεῖ τό κάψιμο τῆς πόλεως ἀπό τόν Ξέρξη μετά τή μάχη τῶν Θερμοπυλῶν ('Ηροδ. IX, 50). **ἐν ὑμῖν... ἡσώμεθα** = μπροστά σέ σᾶς (δικαστές) εἴμαστε κατώτεροι. **ἀγῶν** = κίνδυνος. **τότε**: δηλ. πρὶν ἀποφασίσουν νά παραδώσουν τήν πόλη στούς Λακεδαιμ. (πρβλ. Γ, 52, 3 καί 56, 3). **θανάτου κρίνσθαι** = νά δικάζεται κανεῖς μέ κατηγορία πού μπορεῖ νά συνεπάγεται θάνατο. **περιεώσμεθα... ἀτιμώρητοι** = ὕστερα ἀπό πολλές προσβολές τῆς τύχης (= περί) καταντήσαμε τέλος ἀπ' ὅλους τούς Ἑλληνας ἐμεῖς οἱ Πλατ. ἔρημοι καί ἀβοήθητοι (ἀπροστάτευτοι). **τότε**: δηλ. στά Μηδικά. **βέβαιοι** = σταθεροί.

58. **καίτοι... ἀξιούμεν** = καί ὅμως (μολοντί ἢ ἐλπίδα μας γιά τήν προστασία σας εἶναι ἀδύνατη) θερμά παρακαλοῦμε. **ξυμμαχικῶν γενομένων** = οἱ ὅποιοι ἔγιναν προστάτες (ἔφοροι) τῆς συμμαχίας μας: δηλ. στά Μηδικά, ὅταν ὁ Πausανίας μέ τήν ἐπικύηση τῶν θεῶν πού προστατεοῦν τή χώρα τῶν Πλαταιῶν, ἐνίκησε τούς Μήδους. **καί ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἑλληνας** = καί τῆς ἀντρείας, τήν ὅποια δεῖξαμε γιά τή σωτηρία τῶν Ἑλλήνων. **τήν δωρεάν... πρέπει** = (παρακαλοῦμε) νά ἀξιῶσετε σέ ἀνταπόδοση (τῆς παλικαριᾶς μας) ἐκ μέρους των (τῶν Θεῶν) νά μή σκοτώνετε ἐκείνους, πού δέ σᾶς ταιριάζει (νά σκοτώνετε). **σώφρανά τε ἀντί αἰσχροῦς κομίσασθαι** (= κομίσαι ὑμῶν αὐτοῖς) **χάριν** = καί νά ἀσφαλίσετε ἐκ μέρους μας ἐντιμη εὐγνωμοσύνη ἀντί τῆς αἰσχροῦς (ἀνέντιμης) εὐγνωμοσύνης πού ἴσως θά ἔχετε ἀπό τήν πλευρά τῶν Θεβαίων. **κακία** = κακή φήμη, κακό ὄνομα. **ἀντιλαβεῖν** = ἀντί τῆς ἡδονῆς λαβεῖν. **δυσκλεια** = κακό ὄνομα. **οὐκ ἐχθροὺς ἡμᾶς τιμωρήσεσθε** = ἐμεῖς πού θά τιμωρήσετε δέν εἴμαστε ἐχθροί. (ἡμεῖς, οὐς τιμωρήσεσθε, οὐκ ἐσμεν ἐχθροί). **τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιεῖν** = ἐξασφαλίζοντας τόν

ἐαυτό μας. **προνοοῦντες** = ἄν, πρὶν ἀποφασίσετε, λάβετε ὑπόψη. **χεῖρας προΐσχομένου** (τοῦ προΐσχω = παρέχω) = ἐκτείνοντας μπροστά τὰ χέρια τους σέ ἱκεσία. **ὁ νόμος τοῖς Ἑλλησι** = ἡ συνήθεια ἡ καθιερωμένη ἀνάμεσα στους Ἑλληνας. **διὰ παντός** = σ' ὅλον τόν προηγούμενο χρόνο. **θήκη** = τάφος. **ἐσθήμασι** = ἐνδύματα προσφέρονταν στους νεκρούς, ἀκόμη καί ὅ,τι ἄλλο τούς ἦταν ἀγαπητό ὅσο ζοῦσαν. **ῥαῖα** = ῥιμοὶ καρποὶ τῆς ἐποχῆς. **ἀπαρχαί**· ἦταν ἡ προσφορά καί θυσία τῶν πρώτων καρπῶν. **ἐπιφέρω** = προσφέρω. **ῥμαιχμος** = συμπολεμιστής. **ὀρθῶς** = δίκαια. **τοιούτους**· δηλ. φιλικούς. **τί ἄλλο**, δηλ. ποιήσετε. **αἰθένταις** = στους φονιάδες. Ἔτσι λέγονται οἱ Θηβαῖοι ὡς φονιάδες τῶν πατέρων τους, γιατί εἶχαν συνταχθεῖ μέ τούς Πέρσες καί συμπολέμησαν μαζί τους. **ἀτίμους γερῶν** = χωρίς τιμές. Οἱ Θηβαῖοι, ὅταν ἐγκατασταθοῦν στίς Πλαταιές, ὡς φονιάδες τῶν πατέρων δέν μποροῦν νά τούς λατρεύουν. **ἔν νῦν ἰσχοῦσιν** = ἄ νῦν ἔχουσιν = ὅσα τώρα ἔχουν. **ἐρημοῦτε**· σέ θέση μέλλοντος — ἐρημώσετε. **εἰσαμένων ἰδρυσάντων**. Τό **εἰσάμενοι** = ἀόρ. τοῦ ἴζω. Εἶναι καθιερωμένος ὅρος προκειμένου περί ἰδρυτῶν ναῶν καί ἱερῶν. Ὁ Θεοκ. ἐφρόντισε νά ἐπεξηγήσει τή λέξη μέ τή λέξη τῶν **κτισάντων**, διότι κατά τούς χρόνους του ἦταν ἀρχαϊκή.

59. **οὐ πρός τῆς ὑμετέρας δόξης τάδε** = δέ συμβιβάζονται μέ τή φήμη σας αὐτά· **φείσασθαι** (πρέπει νά τό πάρει κανεῖς ἀπόλυτα) **δέ... λαβόντας** = νά μᾶς λυπηθεῖτε, γιά νά καμφθεῖ ἡ γνώμη σας κρίνοντας τό πράγμα μέ λογική συμπάθεια (πού προέρχεται ἀπό τή συνείδηση τῆς ἀνθρώπινης ἀδυναμίας). **ὡς ἀστάθμητον... ζυμῆσοι** = πόσο λίγο μπορεῖ κανεῖς νά λογαριάσει πάνω σέ ποιόν καί χωρίς νά φταίει θά πέσει ἡ συμφορά. **ἡμεῖς τε... σέ ἀντίθεση πρός τὸ ὑμετέρας δόξης**· ὅπως δηλ. κινδυνεύει ἡ δόξα σας, ἔτσι ἀπομένει σέ σᾶς μόνο ἡ παράκληση. **ὡς ἡ χρεία προάγει** = ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη. **ἐπιβώμενοι θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους** = ἐπικαλούμενοι τούς θεοὺς πού τιμῶνται πάνω στους ἴδιους βωμούς, δηλ. στήν Ὀλυμπία, στους Δελφούς. **πεῖσαι τάδε**· ἀπό τό ἐπιβώμενοι· δηλ. φείσασθαι καί ἐπικλασθῆναι· **προσφερόμενοι** = προβάλλοντες πρός ὑπεράσπισή τους. **ἰκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρῶων τάφων**· τό ὑμῶν ἐξαρτᾶται ἀπό τό τάφων, αὐτό δέ ἀπό τό ἰκέται = σᾶς παρακαλοῦμε θερμά καταφεύγοντας στήν προστασία τῶν τάφων, πού εἶναι θαμμένοι οἱ πατέρες σας. **ἐπικαλούμεθα... Θηβαίοις** = ἐπικαλούμαστε τούς νεκρούς νά μή περιέλθουμε στήν ἐξουσία τῶν Θηβαίων.

μετ' αὐτῶν δηλ. τῶν κεκημηκότων (= τῶν νεκρῶν). **ὧδε ἔχουσι** = σ' ἐκείνους πού βρίσκονται σέ τέτοια θέση. **μετ' αὐτοῦ** δηλ. τοῦ τελευτᾶν. **πρόγε τούτου** δηλ. τοῦ παραδοθῆναι· **τῷ αἰσχίστῳ**· διότι ἡ πείνα φέρνει ἄδοξο θάνατο, γιατί πεθαίνει κανένας χωρίς νά κάμει μιὰ γενναία πράξη. **ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας** = ἀφοῦ ἐπαναφέρετε στήν ἴδια θέση (δηλ. σέ κείνη πού εἴμαστε πρὶν ἀπό τήν παράδοση). **τόν ζυντυχόντα** . . . **ἐλέσθαι** = ἐξορκίζουμε νά μή παραδοθούμε ἀπ' τά δικά σας χέρια, στά ὁποῖα παραδοθήκαμε ἐπειδή ἐδώσαμε πρωτύτερα ἐμπιστοσύνη σέ σᾶς.

60. **πρὸς τὸν λόγον** = ἀπέναντι στήν πειστικότητα τοῦ λόγου. **προσελθόντες**· δηλ. μπροστά στους πέντε δικαστές. **ἐνδῶσί τι** = δείξουν κάποια ὑποχώρηση. **ἐκείνοις**· δηλ. στους Πλαταιεῖς. **παρὰ γνώμην** = παρ' ἐλπίδα. **τῆς ἀποκρίσεως** = ἀπό ὅσο ἀπαιτοῦσε ἡ ἀπόκριση.

Δημηγορία Θηβαίων

(Γ, 61 - 67)

61. **τοὺς μὲν λόγους** = αὐτοὺς τοὺς μακρότερους λόγους. **οὗτοι** δηλ. οἱ Πλαταιεῖς. **ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι** = καί δέν ἔστρεφαν τό λόγο ἐναντίον μας. **καί μὴ περὶ αὐτῶν ἔξω τῶν προκειμένων καί ἅμα οὐδὲ (περὶ αὐτῶν) ἠτιαμένον (ὑπό τινος) πολλὴν τὴν ἀπολογία ἐποιήσαντο καί ἔπαινον (πραγμάτων) ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο** = καί δέν ἀπολογοῦνταν γιὰ ὑπεράσπισή τους μέ πολλά λόγια ἔξω ἀπό τήν ὑπόθεση καί μάλιστα χωρίς κανένας νά τοὺς κατηγορήσει καί δέν κατέφευγαν σέ ἔπαινο γιὰ πράγματα, γιὰ τὰ ὁποῖα κανένας δέν τοὺς κατηγοροῦσε. **πρὸς μὲν τὰ** δηλ. ὅσον ἀφορᾷ τίς κατηγορίες ἐναντίον μας· **τῶν δέ**· δηλ. ὅσον ἀφορᾷ τήν ἀπολογία καί τόν ἔπαινο γιὰ τόν ἑαυτό τους. **ἢ ἡμετέρα κακία** = ἡ κακία, πού νομίζουν ὅτι ἔχουμε ἐμεῖς (αὐτό εἰπώθηκε μέ κάποια εἰρωνεία). **δόξα** = φήμη. **διάφορος** = ἐχθρός. **ξυμμεικτοὺς** . . . **ἔσχομεν** = ἀφοῦ διώξαμε ἀνθρώπους μιγάδες· ἦταν δέ αὐτοὶ Θράκες, Πελασγοί, Ἰωντες. **οὐκ ἠξίουσαν οὗτοι** = αὐτοὶ δέν καταδέχονταν, ἐνν. ἐμμένειν τοῖς πατρίοις ἔθεσι· κυρίως ὡς πρὸς τό νά μή παραβαίνουν τίς πατροπαράδοτες συνήθειες.

62. **τῇ αὐτῇ ιδεᾷ**· συναπτ. στό ἀττικίσαι = μέ τήν ἴδια πρόθεση. **ἐν οἷῳ εἶδει**· δηλ. πολιτείας = τί πολίτευμα ἔχοντες. **κατ' ὀλιγαρχίαν**

ισόνομον = κατά τήν ὁποία ὅλοι οἱ εὐγενεῖς ἀπολάβαιναν τίς ἴδιες τιμές. **ὑπερ ἔστι νόμοις καί τῷ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον** = πράγμα πού εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετο πρὸς τοὺς νόμους καί πρὸς τὸ ἰδεῶδες πολιτείας ὀργανωμένης καλά. **ἰδίας δυνάμεις** . . . **σχῆσιν** = μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά γίνουν ἰσχυρότεροι. **τὰ τοῦ Μήδου** = οἱ Μῆδοι. **κατέχοντες ἰσχύι** = κρατώντας μέ τή βία. **ἐπηγάγοντο αὐτὸν** = προσκάλεσαν τοὺς Μήδους πρὸς τὸ συμφέρον των. **αὐτοκράτωρ** = κυρία τοῦ ἑαυτοῦ της. **μὴ μετὰ νόμων** = εὐρίσκομένη σέ κατάσταση ἐκτός νόμου. **τοὺς νόμους ἔλαβε** = ἀνέκτησε (ἢ πόλη) τὸ νόμιμὸ της πολίτευμα. **καί κατὰ στάσιν ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλὰ** = καί ἐνῶ ἐξαιτίας τῶν ἐμφύλιων ἐρίδων κατεῖχαν τὸ περισσότερο μέρος αὐτῆς. **ἐν Κορωνεῖα** πρὸς δυσμάς τῆς Κωπαίδας. Σ' αὐτὸ τὸ μέρος νικῆθηκαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸ 446 π.Χ. ἀπὸ τοὺς Βοιωτοὺς, Εὐβοεῖς κλπ.

63. **ἀξιώτεροι** δηλ. ἀπὸ μᾶς. **ἐπὶ τῇ ἡμετέρα τιμωρία** = γιὰ νά μπορεῖτε νά μᾶς ἀποκρούσετε. **οὐκοῦν χρῆν** . . . **πρὸς ἡμᾶς** = λοιπόν ἔπρεπε σεῖς μόνο νά προσκαλεῖτε αὐτοὺς ἐναντίον μας. **ὑπάρχον γε ὑμῖν** ἐνν. μὴ ξυνεπιέναι = ἂν καί ἦταν στό χέρι σας. **εἰ τι προσήγεσθε** = ἂν τυχόν ἀναγκαζόσαστε. **ἐπὶ τῷ Μήδῳ** = κατὰ τοῦ Μήδου. **προβάλλεσθε** = γιὰ προστασία σας προβάλλετε. **παρέχειν** ἐνν. ὑμῖν = νά ἐπιτρέπει. **τοὺς μὲν** δηλ. Ἀθηναίους. **τοὺς δέ** δηλ. Λακεδαιμονίους. **οὐκ ἴσῃν χάριν ἀνταπέδοτε** = δέν ἀνταποδώσατε ἴσῃν εὐεργεσία (ἀλλά πιό μεγάλη)· ἐκεῖνοι δηλ. σᾶς βοήθησαν ἐνῶ ἀδικούσατε, ὅπως λέτε, ἐνῶ ἐσεῖς τοὺς βοηθήσατε, ὅταν ἀδικοῦσαν. **καίτοι τὰς ὁμοίας** . . . **ἀποδομέναν** = καί ὅμως τὸ νά μὴ ἐπιστρέφει κανεὶς τίς ὅμοιες ὑποχρεώσεις φέρνει μεγαλύτερη ντροπὴ ἀπὸ τὸ νά μὴ ἐπιστρέφει ἐκεῖνες πού δίκαια χρωσταίει, καί οἱ ὁποῖες ὅμως ἐπιστρέφονται μέ σκοπὸ νά ἀδικήσουν ἄλλους.

64. **τε** = καί ἔτσι. **μόνοι** ἐνν. ἀπὸ τοὺς Βοιωτοὺς. **τοῖς μὲν** δηλ. Ἀθηναίους· **τοῖς δέ** δηλ. Θηβαίους (ἡμῶν). **ἀξιοῦτε ἀφ' ὧν** (ἀπὸ τούτων ᾧ) ἐγένεσθε ἀγαθοί . . . **ὠφελείσθε** = ἔχετε τήν ἀξίωση νά ὠφελεῖσθε γιὰ πράξεις πού ἐκάμετε, γιὰ νά ὠφελήσετε καί εὐχαριστήσετε ἄλλους. **ἀλλ' οὐκ εἰκός** ἐνν. ἐστὶν ὠφελεῖσθαι. **ξυναγωνίζεσθε** (προστακτ.) νά μένετε σταθεροὶ συναγωνιστές καί σύμμαχοι. **τήν τότε ξυνομοσίαν**· τήν ἔνορκη συμμαχία πού ἔγινε μέ τὸ γνωστὸ τρόπο. Πότε ἔγινε αὐτή;

Ξυγκατεδουλοῦσθε = ὑποδουλώνατε μαζί μέ τούς Ἀθηναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι μέ τή βοήθεια τῶν συμμάχων τους Πλαταιῶν κατέλαβαν τήν Αἴγινα. **διεκολούετε**· δηλ. ἄλλους νά τούς ὑποδουλώνουν. **ἔχοντές τε τοὺς νόμους** = αὐτόνομοι τε ὄντες = μή ὑπακούοντας σέ δυνάστες (ὅπως ἐμεῖς, πρβλ. Γ, 62). **τὴν τελευταίαν πρόσκλησιν ἡμῶν ἐς ἡσυχίαν** = ὅταν ἐμεῖς σᾶς προσκαλέσαμε σέ εἰρηνική οὐδετερότητα (πρβλ. Β, 72, 1). **κακῶ** = μέ τήν ὑποδούλωση (τῶν Ἑλλήνων). **ἀνδραγαθίαν προῦθεσθε** = ἐδείξατε παλικάριά. **οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε** = ἀποδείξατε τώρα ὅτι δέν ἀνῆκαν σέ σᾶς. **ἡ δὲ ἡ φύσις . . . ἐς τὸ ἀληθές** = ὅσα δέ ἡ φύση σας πάντοτε ἐπιθυμοῦσε, ὕστερα ἀπὸ ἔλεγχο ἀποδείχτηκαν ἀληθινά, φανερώθηκαν. **τοιαῦτα ἀποφαίνομεν** = τέτοιες ἀποδείξεις παρυσιάζουμε.

65. **ἡ δὲ τελευταία** = σχετικὰ δέ μέ τίς τελευταῖες ἄδικες πράξεις. **ἡμεῖς αὐτοὶ** = μόνοι, ἀκάλεστοι. **τῆς ἔξω συμμαχίας**· δηλ. πρὸς τούς Ἀθηναίους. **οἱ γὰρ ἄγοντες . . . τῶν ἐπομένων**· παρωδεῖ ὅσα εἶπαν οἱ Πλαταιεῖς στό κεφ. 55, 4: «οὐχ οἱ ἐπόμενοι αἴτιοι ἀλλ' οἱ ἄγοντες». **πλείω παραβαλλόμενοι** = διακινδυνεύοντας περισσότερο συμφέροντα (ὡς πρῶτοι στά χρήματα καί στό γένος). **τοὺς ὑμῶν χεῖρους . . . γενέσθαι** = οἱ χειρότεροι ἀπὸ σᾶς νά μή γίνουν ἀκόμη χειρότεροι. **τοὺς τε ἀμείνους . . . ἔχειν** = καί οἱ καλύτεροι νά τιμοῦνται ἀνάλογα μέ τήν ἀξία τους. **σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης** = χαλιναγωγώντας τήν ὁρμή τῆς ψυχῆς σας. **τῶν σωμάτων ἀλλοτριοῦντες** = ἀποξενώνοντας τοὺς πολίτες. **ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦντες** = συμφιλιώνοντάς σας πρὸς τοὺς ὁμόφυλους σας (τοὺς Βοιωτοὺς).

66. **πολιτεύω** = εἶμαι πολίτης. **χωρήσαντες ἐνν. πρὸς ἡμᾶς· εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμεν . . . πρᾶξαι** = καί ἂν τυχόν ἐφαινόμαστε ὅτι ἐκάμαμε κάτι σχεδόν ἄπρεπο (ἄδικο). **οὐ μετὰ τοῦ πλήθους εἰσελθόντες** = ἀφοῦ κάμαμε εἰσβολή χωρὶς τὴ συγκατάθεση τοῦ λαοῦ. **ἐν χερσίν** = μέσα στή συμπλοκή. **κατὰ νόμον τινά** = σύμφωνα πρὸς κάποιο νόμο (συνήθεια). **χειρας προϊσχομαι** = προτείνω χέρια σέ ἱκεσία, παρακαλῶ θερμά. **παρὰ νόμῳ** = ἀντίθετα πρὸς τὴ συνήθεια (τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι δέ σκότωναν τοὺς ἱκέτες, πρβλ. βλ. 67, 6). **πῶς οὐ δεινὰ εἰργασθε** = πῶς δέν ἔχετε διαπράξει ἀπάνθρωπη πράξη. **τρεις ἀδικίας**· δηλ. ὄντα. **ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ** = σέ λίγο χρονικὸ διάστημα. **λυθεῖσα ὁμολογία** = ἡ παρὰ-

βαση τῆς συνθήκης. ἡ ψευθεῖσα ὑπόσχεσις = ἡ ἀθέτηση τῆς ὑποσχέσεως. ἀντιδοῦναι δίκην = ἀντί τούτων δοῦναι δίκην = νά τιμωρηθοῦν. οὐκ ἔνν. τοῦτο γενήσεται (μὴ ἀντιδοῦναι δίκην). ἦν τὰ ὀρθὰ γινώσκουσι = ἂν κρίνουν δίκαια (οἱ Λακεδ.).

67. ἐπεξήλθομεν = ἀναπτύξαμε λεπτομερῶς. ἵνα ὑμεῖς μὲν... καταγινώσκόμενοι, ἡμεῖς δέ... τιμωρημένοι = γιὰ νά ξέρετε ἐσεῖς μὲν, ὅτι δίκαια θά τοὺς καταδικάσετε, ἐμεῖς δέ ὅτι πήραμε δικαιοτέρα ἐκδίκηση μέ τῆ φροντίδα σας. Οἱ Θηβαῖοι ἀπό τῆ ζωηρῆ τους ἐπιθυμία φαντάζονται ὅτι ἡ τιμωρία ἔχει συντελεσθεῖ. εἰς τις ὄρα καὶ ἐγένετο = ἂν τυχόν κάποια καὶ ἐγινε (εἶναι ἡ πραγματικῆ). ἐπικλασθήτε· πρβλ. 59, 1. ζημίας· ἔνν. αἰτίους εἶναι. οὐκ ἐκ προσηκόντων = ὄχι ὅπως ἀρμόζει σ' αὐτούς (γιὰ τίς προηγούμενες ἀρετές). ὀλοφυρμῶ· δηλ. αὐτῶν. οἴκτω· δηλ. ὑμῶν αὐτῶν. ἐπιβοώμενοι· πρβλ. 58, 3. σφετέραν ἔρημίαν = τὴν ἀπομόνωσή τους. τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν ἡμῶν διεφθαρμένην = τοὺς νέους μας (τό ἄνθος τῶν πολιτῶν μας), οἱ ὁποῖοι σκοτώθηκαν ἀπ' αὐτούς. ὕγοντες = προσπαθώντας νά ὀδηγοῦν. ἐν Κορωνεῖα· πρβλ. 62, 3. Ἐκεῖ οἱ Θηβαῖοι νίκησαν τοὺς Ἀθηναίους, πού ἀναγκάστηκαν νά ἀφήσουν ἐλεύθερους τοὺς Βοιωτοὺς. τὰ ἐνάντια = ἀντίθετα. ἐπίχαρτοι εἶναι = (εἶναι ἄξιοι), ὥστε νά χαιρεῖ κανένας γιὰ τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα παθαίνουν. δι' ἑαυτοὺς = ἐξαιτίας των, πλέον ἢ = μᾶλλον ἢ. μῖσει ἢ δίκη = (παρακινούμενοι) ἀπό τό μῖσος ἢ ἀπό τό δίκαιο. καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσην τιμωρίαν = καὶ διότι δέν τιμωροῦνται καὶ τώρα μέ τιμωρία ἀνάλογη πρὸς τό ἀδίκημά τους. ἀμύνατε τῷ νόμῳ = νά προστατεύσετε τό νόμο. ὦν = γιὰ ὅσα. καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περισσῶμεν ἐν ὑμῖν = καὶ μὴ μ' αὐτούς τοὺς λόγους ντροπιασμένοι ἐνώπιόν σας ἀπωθηθοῦμε. Μ' αὐτὰ παραδεῖ ὅσα εἶπαν οἱ Πλατ. στό 57, 4. οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες ἀλλ' ἔργων = ὅτι δέ θά δικάσετε λόγους, ἀλλὰ ἔργα. Αὐτό λέγεται σχετικὰ μέ τοὺς ρητορικούς ἀγῶνες, μέ τοὺς ὁποῖους ἀπασχολοῦνταν τότε οἱ Ἀθηναῖοι. βραχεῖα ἔνν. ὄσα. ἀμαρτανομένων δέ (τῶν ἔργων)... γίνονται = ὅταν δέ τὰ ἔργα ἔχουν μέσα τους σφάλματα, λόγοι μέ ὁμορφες λέξεις καλλωπισμένοι γίνονται προκαλύμματά τους (δηλ. τῶν σφαλμάτων). ἦν κεφαλαιώσαντες διαγνώμας ποιήσησθε = ἂν, ἀφοῦ διατυπώσετε περιληπτικῆς ἀποφάσεις, τίς κοινολογήσετε. Τοῦτο λέγεται ἀναφορικὰ πρὸς τό σύντομο ἐπερώτημα τῶν Λακεδ. δικαστῶν, 52, 4 αεὶ τι Λακ.

ἀγαθὸν εἴργασθε». πρὸς τοὺς ξύμπαντας, δηλ. ὄχι μόνο πρὸς ἑνοχούς. ἡσόν τις ἐπ' ἀδίκους ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσει = ὁ καθένας λιγότερο θά καταφεύγει σέ ὠραίους λόγους, γιὰ νά σκεπάζει ἀδικες πράξεις.

Πλαταιῶν καταδίκη

(Γ, 68)

68. νομίζοντες... ὀρθῶς ἔξιν = ἔχοντας τή γνώμη (ὕστερα καί ἀπ' ὅσα εἶπαν οἱ Πλατ.) ὅτι εἶναι ὀρθό νά ἐπιμεινουν στό ἐρώτημα. προείχοντο = ἐπρότειναν. κοινούς· δηλ. εἰς τοὺς Ἀθηναίους καί Λακεδαιμονίους, ἐπομένως οὐδέτερους. κατ' ἐκείνας· δηλ. τίς συνθήκης τοῦ Πausania. τῆ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει - γιὰ τή δίκαιη ἀπαίτηση αὐτῶν (τῶν Λακ.). ἔκσπονδοι = ἀπαλλαγμένοι ἀπό τοὺς δεσμούς τῆς συνθήκης. Ἦταν δέ ἀπαλλαγμένοι οἱ Λακεδ., ἐπειδή οἱ Πλατ. δέ δέχτηκαν τίς προτάσεις πού ἔγιναν σ' αὐτούς ἀπό τόν Ἀρχίδαμο γιὰ οὐδετερότητα (πρβλ. Β, 72: καί ἔστε μηδὲ μεθ' ἑτέρων). ἕνα ἕκαστον παραγάγοντες = προσάγοντας μπρός στοὺς δικαστές ἕνα ἕνα χωριστά. ὁπότε μὴ φαίεν = ἐάν δέν ἔδιναν καταφατική ἀπάντηση. ἐξαιρετον ἐποίησαντο = ἐξείρασαν. κατὰ στάσιν ἐκπεπτωκόσι = πού ἔταν ἐξόριστοι ἐξαιτίας πολιτικῆς στάσεως. τὰ σφέτερα φρονούντες = ὄντες φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων. καθελόντες ἐς ἔδαφος = ἀφοῦ κατεδάφισαν. ἐκ τῶν θεμελίων = ἀπ' τό ὕλικό τῶν θεμελίων, γιὰτί οἱ ἰδιωτικές κατοικίες ἦταν κατασκευασμένες ἀπό πλίνθους (τοῦβλα) ἐκτός ἀπό τά θεμέλια, τό δέ κατάλυμα ὁλόκληρο ἦταν πέτρινο. καταγώγιον· σπίτι γιὰ τοὺς ξένους, πού ἐπισκέπτονταν τό νάό τῆς Ἦρας. θυρώματα = κουφώματα. τοῖς ἄλλοις = μέ τά ἄλλα ὕλικά. δημοσιεύσαντες = ἀφοῦ τήν ἑκαμαν (τή χώρα) δημόσια. ἀπεμίσθωσαν = ἔδωσαν μέ ἐνοίκιο. ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο = φάνηκαν ἐχθρικοί. σχεδὸν δέ τι... ἔνεκα = καί σχεδὸν σ' ὄλην αὐτή τήν ὑπόθεση οἱ Λακεδ. φάνηκαν τόσο ἐχθρικά στοὺς Πλαταιεῖς ἐξαιτίας τῶν Θηβαίων.

II. ΛΕΣΒΙΑΚΑ

Μυτιληναίων άποστασία

(Γ, 1 - 18)

1. **Θέρους· ένν. τό θέρος τοῦ 428, τέταρτου έτους τοῦ πολέμου.**
άμα τῷ σίτω άκμάζοντι = όταν ὁ σίτος εἶχε μεστώσει καί ἦταν ώριμος γιά θερισμό, δηλ. στό τέλος τοῦ σημερινοῦ Μαΐου. **Γιά ποιό λόγο έκαναν τό Μάιο τίς εἰσβολές; έγκαθεζόμενοι** = σ' αὐτή (μόνιμα) στρατοπέδευσαν. **ειώθεσαν ένν. γίγνεσθαι. ὄπη παρείκοι** = ὅπου τοὺς ἐρχόταν βολικά. **προεξιόντες τῶν ὄπλων** = ἐξερχόμενοι ἀπό τό στρατόπεδο καί ἀπομακρυνόμενοι ἀπ' αὐτό. **οὐ εἶχον τὰ σιτία** = ὅσον καιρό εἶχαν τρόφιμα. **διελύθησαν κατὰ πόλεις** = ἀποσύρθηκαν καί καθένας ἐπέστρεψε στήν πόλη του.

2. **Μήθυμνα. πόλη τῆς Λέσβου ἀφοσιωμένη στοὺς Ἀθηναίους. τῶν λιμένων τήν χῶσιν. . . ἔδει ἀφικέσθαι** = περίμεναν νά τελειώσει τό κλείσιμο τῶν στομιῶν τῶν λιμένων καί νά φθάσουν ἀπό τόν Πόντο ὅσα τοὺς χρειάζονταν. **διάφορος** = ἐχθρός. **πρόξενοι**· ἔτσι ὀνομάζονταν ὅποιοι ἀναλάμβαναν τίς ὑποθέσεις ξένης πόλεως, τῆς ὁποίας οἱ πολίτες όταν γύριζαν στή δική τους χώρα, ἐξασφάλιζαν τήν προστασία καί τή βοήθειά τους, γιά νά διεκπεραιώνουν τίς ὑποθέσεις τους· κάτι ἀνάλογο μέ τοὺς σημερινούς πρεσβευτές. **Ξυνοικίζουσι τήν Λέσβον ἐς τήν Μυτιλήνην βία** = ἐξαναγκάζουν τοὺς Λεσβ. (πού 'ναι στά χωράφια καί στά χωριά) νά κατοικήσουν στή Μυτιλήνη. **καί τήν παρασκευήν. . . ἐπιγονται** = προετοιμάζονται βιαστικά. **Ξυγγενῶν· ἦταν ὅλοι Αἰολεῖς. ἦδη** = γρήγορα, ἀμέσως.

3. **ἄρτι καθισταμένου** = ὁ ὁποῖος μόλις εἶχεν ἀρχίσει. **μέγα ἔργον** = ἐπικίνδυνο πράγμα. **Λέσβον προσπολεμώσασθαι** = νά προσθέσουν στοὺς ἐχθρούς πού εἶχαν καί τή Λέσβο. **ἀκέραιος** = ἀνέγγιχτος.

μείζον μέρος... **είναι** = ἐπειδὴ ἔδιναν μεγαλύτερη σημασία στήν ἐπιθυμία τους νά μήν εἶναι ἀληθινές (ἤ στίς καταγγελίες). **τὴν ξυνοίκισιν διαλύειν** = νά τερματίσουν τὴ συγκατοίκηση (νά στείλουν πίσω στά σπίτια τους κείνους πού εἶχαν μεταφερθεῖ στήν πόλη). **Μαλόεις**· ἐπίθ. τοῦ Ἀπόλλωνα (ἴσως ἀπό τό μᾶλον = μῆλον = πρόβατο), ἐπειδὴ ἦταν ἀγροτικός θεός. **ἄφνω** = ξάφνου. **ἦν μὲν ξυμβῆ ἢ πείρα**· ἐνν. εὖ ἔχει = ἂν μὲν ἐπιτύχει ἢ ἀπόπειρα, πάει καλά. **κατὰ τὸ ξυμμαχικόν** = σύμφωνα μέ τίς ὑποχρεώσεις πού καθόριζεν ἡ συμμαχία. **ἐς φυλακὴν ἐποίησαντο** = φυλάκισαν. **Γεραιστός**· ἀκρωτήρι, λιμάνι καί πόλη τῆς Εὐβοίας. **ὀλκάδος ἀναγομένης ἐπιτυχῶν** = καθὼς βρῆκε φορτηγὸ πλοῖο ἔτοιμο γιά ἀναχώρηση. **πλῶ χρησάμενος** = καί ταξίδευε μέ εὐνοϊκό καιρό. **τά τε ἄλλα τῶν τειχῶν**... **ἐφύλασσον** = ὅλα τά ἄλλα τά σχετικὰ μέ τά τείχη καί τούς λιμένες τά προστάτευσαν, ἀφοῦ τά μισοτελειωμένα τά ἔφραζαν.

4. **τὰ ἐπεσταλμένα** = οἱ διαταγές. **λόγους ἤδη προσέφερον** = τώρα πιά (στήν ἀνάγκη) πρότειναν διαπραγματεύσεις. **παραντίκα** = πρὸς τό παρόν. **ὁμολογία τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψασθαι** = νά ἀπχλλαγοῦν μέ τὴ σύναψη ἐπιεικοῦς συμφωνίας. **ἀνακοχή**· ὅπως καί σήμερα. **οἱ διαβάλλοντες** = οἱ καταδότες. **ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριοῦντων** = διότι δῆθεν αὐτοὶ δέ θά διαταράζουσαν τίς συμμαχικές σχέσεις. **οὐ γὰρ ἐπίστευον**... **προχωρήσειν** = διότι δέν εἶχαν ἐλπίδες, ὅτι θά πετύχουν αὐτά πού περίμεναν ἀπ' τούς Ἀθηναίους. **ταλαιπώρως** = μέ κόπο. **διὰ τοῦ πελάγους**. δηλ. χωρὶς νά ἀράζουν στά νησιά, πράγμα πού ἔδινε ἀσφάλεια καί εὐκολία στά πλοῖα. **αὐτοῖς ἔπρασσον** = ἔκαναν μαζί τους διαπραγματεύσεις.

5. **Ἵμβριοι καὶ Λήμνιοι**· αὐτοὶ ὡς κληροῦχοι τῶν Ἀθηναίων, ἔμεναν πιστοὶ σ' αὐτούς. **ὀλίγοι τινές**· ἴσως οἱ κάτοικοι τῆς Τενέδου, ἐπειδὴ ὑποψιάζονταν τούς Μυτιληνιοὺς. **ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον**. δηλ. ἐκεῖνο πού ἦταν στή Μαλέα. **οὔτε ἐπηυλίσαντο** = οὔτε ξενύχτισαν πάνω στό πεδίο τῆς μάχης. **ἐκ Πελοποννήσου**... **κινδυνεύειν** = διότι ἤθελαν νά πολεμοῦν μαζί μέ τὴν Πελοποννησιακὴ βοήθεια καί μέ ἄλλη δύναμη, ἐάν ἔφθανε ἀπὸ ἄλλο μέρος. **φθάσαι τὸν ἐπίπλου** = νά φθάσουν προτοῦ καταπλεύσουν τά ἐπιτιθέμενα πλοῖα.

6. **ἐπιρροσθέντες** = ἀφοῦ πῆραν θάρρος. **οὐδὲν ἰσχυρόν** = καμιά

σοβαρή αντίσταση. **περιορισσόμενοι** = απέκλεισαν μέ πλοῖα. **τοὺς ἐφόρμους ἐποιοῦντο** = ἐφάρμοζαν ἀποκλεισμό (δηλ. ἔχοντας τὰ πλοῖα ἀγκυροβολημένα κοντά στά δύο λιμάνια τοὺς ἔκαναν ἀποκλεισμό). **τῆς θαλάσσης. . . εἶργον τοὺς Μυτιληναίους** = ἐμπόδιζαν τοὺς Μυτιληνιοὺς ἀπὸ τῆς χρήσης τῆς θάλασσας. **ναύσταθμον πλοίων** (πλεονασμός) = ναύσταθμος. **ἀγορὰ** = τόπος ἀγορᾶς. **τὰ περὶ Μυτ. οὕτως ἐπολεμεῖτο** = τέτοια ἦταν ἡ πορεία τοῦ πολέμου στὴ Μυτιλήνη.

8. **ἐπὶ τῆς πρώτης νεῶς**: ἰδέ Γ, 4. **Ὀλυμπίαζε παρῆναι**: ἐκεῖ μέ τὴν εὐκαιρία τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων θά παρευρίσκονταν ὅλοι οἱ σύμμαχοι τῶν Λακεδ. καὶ θά συζητοῦσαν μαζί τους οἱ Σπαρτιάτες. **Δωριεὺς Ρόδιος**: γιὸς τοῦ περιφημοῦ Ὀλυμπιονίκη Διαγόρα. **ἦν δὲ Ὀλυμπίας**: ἦταν ἡ 88η Ὀλυμπιάδα, δηλ. τὸ 428 π.Χ. **κατέστησαν ὡς λόγους** = συγκεντρώθηκαν σέ σύσκεψη.

15. **τοῖς δύο μέρεσι** = μέ τὰ δύο τρίτα τῶν δυνάμεών τους· τὸ ἄλλο τρίτο ἔμενε γιὰ νά προστατεύει κάθε μιά πόλη· **ὄλκοις**: μηχανές μέ τίς ὁποῖες σέρνονταν τὰ πλοῖα πάνω στὴν ξηρά. Ἡ ὑπερνώληση πλοίων μέσω τῶν ἰσθμῶν ἦταν συνηθισμένη στοὺς ἀρχαίους. **ὑπεροίσοντες**: δηλ. τὰς ναῦς = γιὰ νά μεταφέρουν τὰ πλοῖα (ἀπὸ τὸν Κορινθιακὸ στό Σαρωνικό). **ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν** = ἀσχολοῦνταν μέ τὴ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν (τῆς ἐσοδείας). **ἀρρωστίᾳ τοῦ στρατεύειν** = εἶχαν ἀπροθυμία γιὰ ἐκστρατεία.

16. **αὐτοῦς**: τοὺς Λακεδ. **διὰ κατάγνωσιν ἀσθενείας σφῶν** = ἐπειδὴ τοὺς θεωροῦσαν ἀδύνατους, ἀνίσχυρους. **ἀναγαγόντες** = ἀναγαγόμενοι = ἀφοῦ ἀπέπλευσαν. **ἡ δοκοῖη αὐτοῖς** = σέ ὅποιο μέρος αὐτοὶ θεωροῦσαν κατάλληλο. **πολὸν τὸν παράλογον** = ἐντελῶς ἀπροσδόκητα. Ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίσχυσαν τοὺς στόλους τοὺς στά διάφορα μέρη κι ἄς εἶχαν τίς πληροφορίες ἀπ' τοὺς Μυτιλ. σέ 13, 4. **ἄπορα νομίζοντες** = ἐπειδὴ τὰ θεωροῦσαν ἀκατόρθωτα. **περιοικίδα** = τὴ χώρα τῶν περιοίκων ὅτῃ Λακωνία καὶ τὴ Μεσσηνία. **ἐπ' οἴκου** = στὴν πατρίδα. **ὄ,τι πέμψουσι** = γιὰ νά τὸ στείλουν.

18. **ὡς προδιδομένην** = ἔχοντας τὴ γνώμη ὅτι γίνονταν συνεννοήσεις στὴν πόλη (Μήθυμνα) γιὰ τὴν παράδοσή της. **ἐπίκουροι**: δηλ. οἱ

μισθοφόροι (πρβλ. Γ, 2, 2). οὐ προχώρει, ἢ προσεδέχοντο = δέν πηγαιναι καλά τὰ πράγματα, ὅπως περίμεναν. Ἐντισσα, Πύρρα, Ἐρεσος· δές τό χάρτη τῆς Λέσβου στό τέλος. καταστησάμενοι βεβαίωτερα = ἀφοῦ ρύθμισαν τὰ πράγματα τῶν πόλεων μέ τρόπο πού ἀσφάλιζε καλύτερα τὰ συμφέροντά τους. κρατύναντες = ἀφοῦ δυνάμωσαν. ἐκβοήθεια = ἐξόρμηση ἐναντίον (τῶν ἐχθρῶν). πληγέντες = ἀφοῦ νικήθηκαν κατά κράτος. οἱ δὲ αὐτερέται πλεύσαντες = οἱ ἴδιοι (δηλ. οἱ ὀπλίτες) ἔκαναν χρέη κωπηλατῶν. ἔστιν οὐ = σέ μερικά μέρη. καρτερὰ = ὀχυρά σημεῖα.

Λακεδαιμονίων βοήθεια πρὸς Μυτιληναίους

Μυτιληναίων παράδοση

(Γ, 25 - 33)

25. κατὰ χαράδραν = ἀκολουθώντας μιὰ χαράδρα. ἢ ὑπερβατὸν ἦν = ἀπ' ὅπου μπορούσε κανεὶς νά πατήσει (νά ὑπερβεῖ) τό τεῖχος. προέδροις = στοὺς ἄρχοντες τῶν Μυτιληναίων. ἦσσαν εἶχον τὴν γνώμην ὥστε ζυμβαίνειν = μέ λιγότερη προθυμία προχωροῦσαν σέ συνθηκολόγηση μέ τοὺς Ἀθηναίους.

26. ἄρχοντα προστάξαντες = ἀφοῦ διόρισαν ἄρχοντα. ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι = παρενοχλούμενοι συγχρόνως καὶ ἀπ' τὴν ξηρά καὶ ἀπ' τὴ θάλασσα. ὅπως ἦσσαν ἐπιβοηθήσωσι = γιὰ νά σπεύδουν μέ μικρότερη δύναμη σέ καταδίωξη (τῶν 40 πλοίων). Κλεομένης· γίος τοῦ Πausανία τοῦ νικητῆ τῶν Περσῶν στίς Πλαταιές. ὑπὲρ Πausανίου = ἀντί τοῦ ἀνήλικου Πausανία. Αὐτός ὡς νέος ἐπιτροπευόταν ἀπὸ τό θεῖο του Κλεομένη. δῆ = ὅπως εἶναι γνωστό. μετὰ τὴν δευτέραν· κατὰ τὴν ὁποία μόνον σαράντα ἡμέρες ἔμειναν στήν Ἀττική ἐξαιτίας τῆς ἐπιδημίας πού ἔπese. ἐπιμένοντες = ἀναμένοντας. ἔργον = κατόρθωμα. ὡς ἦδη πεπεραιωμένων = μέ τὴν ἰδέα ὅτι εἶχαν πλέον φθάσει. ἐπεξήληθον τὰ πολλὰ τέμνοντες = διέτρεξαν τό μεγαλύτερο μέρος τῆς χώρας καταστρέφοντάς την. οὐδὲν ἀπέβαινε = τίποτε δέν πραγματοποιιοῦταν (σχετικά μέ τίς εἰδήσεις ἀπὸ τὴ Λέσβο). ὁ σίτος = τὰ τρόφιμα.

27. ἐνεχρόνιζον = βράδυναν (χρόνιζαν). καὶ αὐτός· δηλ. ὅπως καὶ οἱ Μυτιληνιοὶ δέν περίμεναν τὰ πλοῖα πλέον. ὀπλίζει· ἐνν. δίνει τό βαρὺ ὀπλισμό, μέ τόν ὁποῖο ὀπλίζονταν μόνο οἱ ἀριστοκρατικοί, ἐνῶ οἱ κατώ-

τερες τάξεις ύπηρετοῦσαν ὡς ψιλοί. **ψιλὸν ὄντα** = ἐλαφρά ὄπλισμένο. **κατὰ ξυλλόγους γιγνόμενοι** = συγκεντρώνονταν σέ ομάδες (ἔκαναν συλλαλητήρια). **δυνατοῦς** = ὀλιγαρχικούς. **ξυγχωρήσαντες** = ξυμβάντες = ἀφοῦ συνθηκολογήσουν.

28. **οἱ ἐν τοῖς πράγμασι** = ὅσοι ἦταν στά πράγματα (οἱ ὀλιγαρχικοί). **εἰ ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως** = ἂν ἀποκλεισθοῦν ἀπό τῆ συνθήκη. (δηλ. ἐάν γίνει ἡ συνθήκη ἀπό τό δῆμο μόνο χωρίς τούς δυνατούς). **κοινῇ** = ἀπό κοινοῦ· δηλ. μαζί μέ τούς δημοκρατικούς. **στρατόπεδον** = στρατός. **ὥστε** = μέ τόν ὄρο. **αὐτούς**· δηλ. τούς Μυτιληναίους. **ἐν ὄσῳ δ' ἂν ἔλθωσι πάλιν** = ὥσπου νά ἐπιστρέψουν. **αὕτη ἐγένετο** = ἦταν αὕτη, **οἱ πράξαντες** = αὐτοί πού ἔκαμαν τίς συμφωνίες. **μάλιστα**· στό πράξαντες. **οὐκ ἠνέσχοντο** = δέν ἔμειναν τίςυχοι. **ὁμως**· δηλ. ἂν καί ἦταν ἀσφαλισμένοι σύμφωνα μέ τῆ συμφωνία. **καθίζουσι**· ἀμετβ. = καταφεύγουν στούς βωμούς ὡς ἰκέτες. **ἀναστήσας**... ὥστε μῆ ἀδικῆσαι = (ἀφοῦ τούς ἔπεισε) νά σηκωθοῦν ἀπό τούς βωμούς μέ τήν ὑπόσχεση ὅτι δέ θά τούς βλάψει. Θεωροῦσαν πράξη ἀνόσια τῆ βίαη ἀπομάκρυνση τοῦ ἰκέτη ἀπό τό βωμό. **κατατίθεται** = τοποθετεῖ γιά ἀσφάλεια. **τοῖς Ἀθηναίοις δόξει τι** = πάρουν κάποια ἀπόφαση οἱ Ἀθηναῖοι. **καθίστατο** = τακτοποιοῦσε.

29. **σχολαῖοι** = μέ βραδύτητα (ἀργοπορία). **τούς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους**· σέ ἀντίθεση μέ ἐκείνους πού ἔμειναν στή Λέσβο. **Ἐρυθραία**· χερσόνησος τῆς Ἰωνίας ἀπέναντι ἀπό τῆ Χίο. **μάλιστα** = ἀκριβῶς. **τῇ Μυτιλήνῃ ἑαλωκυία** = ἀπό τήν ἄλωση τῆς Μυτιλήνης. **ἐκ τῶν παρόντων** = ἐπί τῆς καταστάσεως πού δημιουργήθηκε.

30. **πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι** = πρὶν μᾶς πάρουν εἶδηση. **ὥσπερ ἔχομεν** = ἀμέσως (ὅπως βρισκόμαστε). **ἀνδρῶν νεωστί**... **εὐρήσομεν** = θά βροῦμε ὅτι ἡ πόλη μέ μεγάλη ἔλλειψη προφυλακτικῶν μέτρων φρουρεῖται ἀπό ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι πρό ὀλίγου τήν κυρίευσαν. **κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ** = πρό πάντων στή θάλασσα. **ἦ** = ὅπου. **ἀνέλπιστοι ἐπιγενέσθαι**... **ἂν πολέμιον** = ἐλπίζουν ὅτι δέν μπορεῖ νά τούς ἐπιτεθεῖ κάποιος ἐχθρός. **καὶ ἡμῶν ἡ ἀλκή οὔσα** = καί ἐμεῖς (στή θάλασσα) κυρίως συμβαίνει νά εἶμαστε ἰσχυροί. **προσπίπτω** = κάνω ἐπίθεση. **τῶν ἔνδον**· δηλ. τῶν ὀλιγαρχικῶν. **καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα** = ὅτι

μποροῦμε νά γίνουμε κύριοι τῆς καταστάσεως. **μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον** = νά μὴ διστάσουμε νά πάρουμε ἐπάνω μας τὸν κίνδυνο. **τὸ καινὸν τοῦ πολέμου** = τὰ ἀπρόοπτα τοῦ πολέμου. **ὁ (κοινὸν) εἶ τις...** **ὀρθοίτο** = ἀπὸ τὸ ὅποιο (δηλ. τὸ ἄφνω καὶ νυκτὸς ἀπροσδοκῆτους προσπεσεῖν) ἐκεῖνος ὁ στρατηγὸς πετυχαίνει συνηθέστατα, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ὁ ἴδιος προφυλάσσεται, ἀλλὰ καὶ προσέχει νά βρεῖ τὴν κατάλληλη εὐκαιρία, γιὰ νά ἐπιτεθεῖ αἰφνιδιαστικά ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ.

31. **οὐδενὶ ἀκουσίως ἀφίχθαι** = ὅτι ἔχουμε ἔλθει ἀρεστοί σέ ὄλους. **τὴν πρόσοδον ταύτην**· τὸ συμμαχικὸ φόρο πού ἔστειλαν οἱ Ἴωνικὲς καὶ αἰολικὲς πόλεις. Ὁ φόρος αὐτός στά χρόνια τοῦ Ἀριστείδη ἔφθανε στά 460 τάλαντα καὶ ἀργότερα πιο πάνω ἀπὸ 600. **Ἰνα, ἦν ἐφορμῶσι...** **γίγνηται** = γιὰ νά ξοδεύουν χρήματα (οἱ Ἀθην.), ἐάν ἀναγκάζονται νά ἀποκλείσουν αὐτούς (τοὺς Πελοποννησίους). **Πισσοῦθην**· σατράπη τῆς Λυδίας. **ἐνεδέχεται** = δεχόταν. **τὸ πλείστον τῆς γνώμης εἶχεν** = ἀπέκλινε μᾶλλον στή γνώμη. **τῆς Μυτιλήνης ὑστερήκει** = εἶχεν ἔρθει ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Μυτιλήνης. **προσμείγνυμι** = προσεγγίζω.

32. **ἄρας** (τὰς ναῦς) = ἀφοῦ ἀπέπλευσε. **παρέπλει**· δηλ. κοντά στήν ἀκτὴ τῆς Ἰωνίας. **προσσχών** (προσίσχω) = ἀφοῦ πλησίασε. **Τηίων**· κάτοικοι τῆς Τέω, Ἴωνικῆς πόλεως στήν Ἐρυθραία. **Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων**· Σάμιοι ὀλιγαρχικοί, οἱ ὁποῖοι, διωγμένοι (ἐξορισμένοι) ἀπὸ τὴν πόλη τους, ἔδρυσαν κοντά στή Σάμο τὴν πόλη τὰ Ἄναια. **εἰ** = ὅτι = διότι. **οὔτε χεῖρας ἀνταιρομένους** = πού δέ σήκωσαν χέρι (ἐναντίον του). **ἐς φιλίαν προσάξεσθαι** = ὅτι θά κάμει φίλους. **ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην...** **παραβαλεῖν** = οὔτε ἔλπιζαν ποτέ, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι θά ἔπλεαν μέχρι τὴν Ἰωνία, ἐνῶ ἦταν κύριοι τῆς θάλασσας οἱ Ἀθηναῖοι.

33. **Σαλαμινία καὶ Πάραλος**· δύο ταχύπλοα πλοῖα τῶν Ἀθηναίων πού χρησίμευαν γιὰ διάφορες σπουδαῖες δημόσιες ἀποστολές. **Κλάρος**· πόλη τῆς Ἰωνίας κοντά στήν Κολοφώνα. **ὄρμων** (ὄρμew) = ἀραγμένος. **ὡς γῆ ἐκούσιος οὐ σήσων ἄλλη** = μέ τὴν ἀπόφαση νά μὴν πλησιάσει θεληματικά σέ ἄλλη χώρα. **εἰ καὶ ὡς μὴ διεννοοῦντο μένειν** = μολονότι καὶ κάτω ἀπ' αὐτὲς τίς συνθήκες δέ σκέφτονταν νά μείνουν (μολονότι δηλ. ἢ ἀτειχίστη Ἰωνία μποροῦσε νά τοὺς προκαλέσει σ' αὐτό). **ὡς** =

ἐπίρ. τροπικό = ἔτσι. αὐτάγγελοι = ἔφεραν τὴν ἀγγελία ὅτι τὸν εἶδαν οἱ ἴδιες. ὡς οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο ἐπανεχώρει = ἐπειδὴ ὁ στόλος (μὲ κυβερνήτη τὸν Ἄλκιδα) δὲ φαινόταν πλέον σὲ ἀπόσταση μέσα στὴν ὁποία μπορούσε νὰ τὸν προφθάσει, γύρισε πίσω (ὁ Πάχης). οὐ μετεώροις περιέτυχε (ταῖς ναυσὶ τοῦ Ἄλκιδου) = δὲ συνάντησε στὸ ἀνοιχτὸ πέλαγος. ἐφόρμησις = ὁ ἀποκλεισμός μὲ πλοῖα. κέρδος ἐνόμισε... ἐφόρμησιν παρασχεῖν = ἐθεώρησε κέρδος, ὅτι σὲ κανένα μέρος δὲ βρέθηκαν στὴν ἀνάγκη (τὰ πλοῖα τοῦ Ἄλκιδα) ἀποκλεισμένοι νὰ στρατοπεδεύσουν (προσορμισθοῦν) καὶ νὰ δώσουν ἀφορμὴ σ' αὐτοὺς τοὺς Ἄθην.) νὰ τὰ ἐπιτηροῦν καὶ νὰ τὰ πολιορκοῦν.

Ἄθηναίων ἀποφάσεις γιὰ τοὺς Μυτιληναίους

(Γ, 35 - 50)

35. παρίσταμαί τι = (στὴνω κάτι κοντά μου) = ἴστημί τι παρ' ἐμαυτῶ = ὑποτάσσω. οὓς κατέθετο· δέξ Γ, 28. καθίστατο τὰ περὶ Μυτιλήνην = τακτοποιοῦσε τὰ (πολεμικὰ) πράγματα τῆς Μυτιλήνης. ὑπομένων = μένοντας στὴ θέση του. ἡ ἐδόκει αὐτῶ, ἐνν. καθίστασθαι.

36. ἔστιν... ἃ ἀπάξειν Πελοποννησίους = ἂν καὶ ὑποσχόταν, ὅτι θὰ κάμει καὶ μερικά ἄλλα καὶ ἐκτός ἀπ' αὐτὰ θὰ ἀπομακρύνει τοὺς Πελοπ. ἀπὸ τῆς Πλαταιῆς· πρβλ. Γ, 68. γνώμας ἐποιοῦντο = σκέπτονταν. ὑπὸ ὀργῆς = ὀργισμένοι. ὅσοι ἠβῶσι = ὅσοι περνοῦν τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία, δηλ. εἶναι πάνω ἀπὸ 18 χρόνων. ἐπικαλοῦντες = κατηγορώντας. ἀρχόμενοι = νὰ πιέζονται. προσξυνεβάλετο... παρακινδυνεῦσαι = ἀκόμη πιὸ πολὺ τοὺς ἐρέθισε τὸ ὅτι τόλμησαν τὰ πλοῖα τῶν Πελοπον. νὰ διακινδυνεύσουν τὸ ταξίδι στὴν Ἰωνία, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσουν. Ὑποκείμε. τοῦ ρήμ. εἶναι τό: αἱ Πελοπ. νῆες,... παρακινδυνεῦσαι· τὸ δὲ ἐλάχιστον τῆς ὀρμῆς (= οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν ὀρμῆς) ἀντικείμενο. οὐκ ἀπὸ βραχείας διανοίας = ὄχι ὕστερα ἀπὸ ἐπιπόλαιη σκέψη, ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ ὄριμη σκέψη. διαχρῶμαί τινα = σκοτώνω κάποιον. μετάνοια ἦν... ἡ τοὺς αἰτίους = μετανοοῦσαν καὶ σκέπτονταν μὲ ἡρεμία, ὅτι ἡ ἀπόφασή τους ἦταν σκληρὴ καὶ πρωτάκουστη, δηλ. νὰ καταστρέψουν ὀλόκληρη τὴν πόλη μᾶλλον καὶ ὄχι μόνο τοὺς πρωταίτιους. τοὺς ἐν τέλει· δηλ. τοὺς πρυτάνεις ἢ τοὺς στρατηγούς, πού' χαν τὸ δικαίωμα νὰ συγκαλοῦν τὴν ἐκκλησία. αὐθις γνώμας προθεῖναι = νὰ

προτείνουν ἀναψηλάφηση τῆς ἀποφάσεως πού πάρθηκε. καί ἐκείνοις **ἔνδηλον ἦν** = καί ἐκεῖνοι ἔβλεπαν. **βουλόμενον τὸ πλεόν** . . . **βουλευσασθαι** = ὅτι οἱ περισσότεροι πολῖτες ἤθελαν νά δώσουν κάποιος σ' αὐτούς (τούς πολῖτες) ἀφορμή γιά νέα σύσκεψη. **ἀφ' ἐκάστων** = ἀπό διάφορους. **πιθανώτατος** = ὁ πῖο πειστικός.

Δημηγορία τοῦ Κλέωνος

(Γ, 37 - 40)

37. **ἤδη** . . . καί **ἄλλοτε** = σήμερα καί εἰς τό παρελθόν. **ἀδύνατος** = ἀνίκανος. **διὰ τὸ καθ' ἡμέραν** . . . **πρὸς ἀλλήλους** = ἐπειδὴ οἱ πολῖτες στίς καθημερινές σχέσεις δέ φοβάστε οὔτε σκέπτεσθε κακὰ ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλο. **τὸ αὐτό** δηλ. ἀδεές καί ἀνεπιβούλευτον. **καί ὅ,τι ἂν** . . . **ἀμάρτητε** = καί σέ ὅποιο σφάλμα πέσετε. **οὐχ ἠγείσθε** = δέν ἀντιλαμβάνεσθε. **ἐπικινδύνως ἐς ἡμᾶς μαλακίζεσθαι** = ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπιεικεία σας σᾶς δημιουργεῖ κίνδυνο. **οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν** = ὄχι γιά νά σᾶς χρεωστοῦν εὐγνωμοσύνη οἱ σύμμαχοι, **ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχὴν** = ὅτι ἡ ἡγεμονία πού ἔχετε εἶναι τυραννική. **οὐκ ἐξ ὧν ἂν χαρίζεσθε** . . . **περιγένησθε** = ὑποτάσσονται σέ σᾶς ὄχι γιά τίς εὐεργεσίες πού τούς κάνετε μέ βλάβη σας, ἀλλά γιά τὴν ὑπεροχή, τὴν ὅποια θά ἀποκτούσατε πῖο πολὺ μέ τὴ δύναμή σας παρά μέ τὴν ἀγάπη τους πρὸς σᾶς. Ἡ ἔννοια: οἱ σύμμαχοι ὑπακούουν σέ σᾶς ἀπό φόβο πῖο πολὺ γιά τὴν ὑπεροχή τῆς δυνάμεώς σας παρά ἀπό ἀγάπη σέ σᾶς. **εἰ βέβαιον** . . . **δόξῃ περὶ** = ἂν δέ θά μείνει τίποτε σταθερό σχετικὰ μέ ὅσα τυχόν θά ἀποφασίσουμε. **χείροσι νόμοις** . . . **ἀκύροις** = ἰσχυρότερη εἶναι ἡ πόλη πού ἔχει νόμους λιγότερο καλούς, ἀλλά ἀπαραβίαστους, ἀπὸ ἐκείνη πού ἔχει καλούς μὲν, ἀλλά ἀνεφάρμοστους. Ἐδῶ δέν πρόκειται βέβαια γιά ἀναίρεση νόμου, ἀλλά μόνο γιά ἀνάκληση ψηφίσματος· ὁ Κλέων ὁμως ἐπίτηδες τά συγχέει, γιά νά προκαλέσει τὴν ἀγανάκτηση τοῦ δήμου. **σωφροσύνη** = ἀπλότητα, μετριοφροσύνη, σέ ἀντίθεση πρὸς τὸ **ἀκολασία** = ἀπεριόριστη ἐλευθερία. **δεξιότης** = σοφία, πολυμαθία. **οἱ τε φαυλότεροι** . . . **οἰκοῦσι τὰς πόλεις** = οἱ περισσότερο ἀπλοὶ ἄνθρωποι κυβερνοῦν τίς πόλεις τίς πῖο πολλές φορές καλύτερα ἀπὸ τούς πῖο πολυμαθεῖς. **τῶν τε αἰεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι** = καί σέ κάθε διάσκεψη γιά τίς δημόσιες ὑποθέσεις νά ἐπικρατεῖ πάντα ἡ ἀτομική τους γνώμη. **ὡς ἐν ἄλλοις** . . . **τὴν γνώμην** = σάν νά μὴ μποροῦσαν

νά δείξουν τάχα τήν ἐξυπνάδα τους σέ ἄλλες σπουδαιότερες περιστάσεις. **ἐκ τοῦ τοιούτου** = ἔτσι ἐνεργώντας. **τὰ πολλὰ** = συνήθως. **σφάλλουσι** = γίνονται αἵτιοι νά δυστυχοῦν (νά κάνουν σφάλματα) οἱ πόλεις. **τῇ ἐξ ἑαυτῶν ξυνέσει** = στή σοφία τους. **ἀξιοῦσι** = παραδέχονται. **ἀδυνατώτερον μέμψασθαι** = λιγότεροι ἱκανοί (παρά οἱ πιά συνετοί) νά ἐπικρίνουν τό λόγο (ἐκείνου πού μίλησε καλά). **ἀπό τοῦ ἴσου** = ἀμερόληπτοι. **ἀγωνισταί** = ἀνταγωνιστές. **ὀρθοῦνται τὰ πλείω** = στά πιά πολλά πετυχαίνουν. **δεινότητι** ἔνν. ρητορικῇ. **ξυνέσεως ἀγωνί** = ἀπό ἄμιλλα περί τοῦ ποιός νά φανεῖ σοφότερος. **παρὰ τήν δόξαν** = ἀντίθετα πρός τίς πεποιθήσεις μας.

38. **ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ** = ἔχω τήν ἴδια γνώμη (πού εἶχα δηλ. καί στήν προηγούμενη συνέλευση). **προτιθέναι λόγον** (γνώμας, διαγνώμην)· λέγεται γιά τούς ἄρχοντες (πρυτάνεις καί προέδρους) πού συγκαλοῦν τίς συνελεύσεις τοῦ λαοῦ καί δίνουν τήν ἄδεια στους πολίτες νά μιλοῦν γιά τά συμφέροντα τῆς πόλεως. **χρόνον διατριβῆν ἐμποιησάντων** = πού προκάλεσαν χρονοτριβή. **ὃ ἔστι πρὸς τῶν ἠδίκηκότων μᾶλλον** = πράγμα πού ὠφελεῖ πιά πολύ ἐκείνους, πού ἔχουν διαπράξει ἀδικημα. **ἀμβλυτέρα τῇ ὀργῇ**· δηλ. ἡ ἐάν ἐπακολουθοῦσε ἀμεση ἐκδίκηση = μέ λιγότερη ὀργή. **ἀμύνεσθαι τῷ παθεῖν... ἂν λαμβάνοι**· ἡ ἄμυνα (ἐκδίκηση), ὅταν ἀκολουθεῖ ἀμέσως μετά τό πάθημα (τήν προσβολή), ἐπειδὴ εἶναι ἰσοδύναμη (μέ πολύ μεγάλη προσέγγιση), μπορεῖ νά παίρνει πίσω τήν τιμωρία πού ταιριάζει. **ἀξιώσων ἀποφαίνειν... καθιστάμενας** = ὁ ὁποῖος θά τολμήσει νά ἀποδείξει, ὅτι ἡ ἀποστασία τῶν Μυτιληνῶν (ἀδικία) εἶναι ὠφέλιμη σέ μᾶς, οἱ δέ συμφορές μας βλάπτουν τούς συμμάχους. 'Ο Κλέων ἐδῶ θέλει νά δείξει τήν ἀντίφαση στήν ὁποία νομίζει, ὅτι θά πέσει ὁ ἀντίθετος ρήτορας. 'Από τήν ἀδυναμία δέ νά ἀποδείξει κανεῖς τό πιά πάνω, ὅτι δηλ. ἡ ἀποστασία τῶν Μυτιλ. εἶναι ὠφέλιμη, οἱ δέ συμφορές τῶν Ἀθην. εἶναι ἐπιζήμιες στους συμμάχους, βγαίνει σάν συμπέρασμα ἡ ἀνάγκη τῆς αὐστηρότατης τιμωρίας τῶν Μυτιληνῶν. **τῷ λέγειν πιστεύσας... ἀγωνίσαιτ' ἂν** = ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στή ρητορικῇ του ἱκανότητα μπορεῖ νά προσπαθῆσει νά ἀποδείξει, ὅτι ἐκεῖνο πού ἀπό ὅλους ἀποφασίστηκε δέν ἔχει ἀποφασιστεῖ. **κέρδει ἐπαιρόμενος** = παρακινούμενος ἀπό τήν ἐπιθυμία τοῦ κέρδους (δωροδοκῆσας). **τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας** = ἀφοῦ μέ κόπο ἐτοιμάσει ὠραῖο λόγο (εὐπρεπῆ μέ ὅλα τά ρητορικά στολίδια). **παράγειν**

πειράσεται = θά προσπαθήσει νά σᾶς ἐξαπατά. ἄθλα = ὠφέλεια, τιμή. αὐτὴ δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει = αὐτὴ δὲ ἀποδέχεται τὸ βάρος τῶν κινδύνων. κακῶς ἀγωνοθετοῦντες = κακῶς διευθύνοντες καὶ κρίνοντες τοὺς ἀγῶνες. θεαταὶ λόγων· ὅπως στά θεάματα, νοιάζεστε γιὰ τὴν τέχνη τῶν ρητόρων καὶ ὄχι γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως, γιὰ τὰ ὁποῖα πρόκειται· ἀκροαταὶ τῶν ἔργων· κρίνετε τὰ πράγματα ὄχι ὅπως πραγματικά ἔχουν, ἀλλὰ ὅπως τὰ παριστάνουν οἱ ρήτορες. σκοποῦντες ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι = ἐξετάζοντας ὅτι μποροῦν νά γίνουν. εὐ = πιθανῶς, μέ εὐγλωττία. τὰ δὲ πεπραγμένα· ἐνν. σκοποῦντες = κρίνοντες τὰ πράγματα. καλῶς = μέ ὠραίους λόγους. οὐ τὸ δρασθέν... ἀκουσθέν = γιὰτὶ δώσανε πίστη ὄχι σέ κεῖνο πού εἶδατε νά γίνεται μπρός στά μάτια σας, ἀλλὰ σέ κεῖνο πού ἀκούστηκε = ὄχι σέ ὅσα γίνονται μπροστά σας, ἀλλὰ σέ ὅσα ἀκοῦτε νά λένε οἱ ρήτορες. ἐπιτιμάω = ἐλέγχω, κατακρίνω. μετὰ καινότητος λόγου... ἄριστοι = εἶστε πολὺ ἐπιτήδειοι εἰς τὸ νά παρασύρεσθε ἀπὸ νέο λόγο (ἀσυνήθιστο). μετὰ δεδοκιμασμένον δὲ = ἀπὸ λόγο δὲ πού ἀπὸ τὴν πείρα ἀποδείχτηκε ἀληθινός (ὀρθός). δουλοὶ ὄντες τῶν αἰεὶ ἀτόπων = ἀκολουθώντας δουλικὰ τίς παραδοξολογίες κάθε φορὰ. ὑπερόπται τῶν εἰωθότων = καταφρονητές κάθε συνηθισμένου. μὴ ὕστεροι... τῇ γνώμῃ = νά μὴ φαίνεστε ὅτι καθυστερεῖτε στὴν κατανόηση τῆς γνώμης πού προτάθηκε (ἢ ὅτι ἀργότερα παρακολουθήσατε αὐτοὺς μέ τὴν ἀντίληψή σας). ὀξέως δέ τι... πρόθυμοι = ἐάν κανεῖς λέγει κάτι ἐξυπνο, εἶστε πρόθυμοι νά ἐπιδοκιμάσετε αὐτὰ πού λέγονται, προτοῦ τελειώσει, καὶ νά τὰ προμαντεύσετε. ζητοῦντες... ζῶμεν = ψάχνοντας νά βρεῖτε κάποιον ἄλλο κόσμο, γιὰ νά μιλήσω ἔτσι, καὶ ὄχι αὐτόν στον ὁποῖο ζοῦμε. ἀπλῶς = σύντομα. ἀκοῆς ἡδονῇ ἡσώμενοι = παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση τῆς ἀκοῆς. σοφιστῶν θεαταῖς... βουλευομένοις = μοιάζετε μέ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι κάθονται ὡς θεατές (σοφιστῶν, διδασκάλων ρητορικῶν λόγων) πιὸ πολὺ, παρά μέ ἀνθρώπους πού σκέφτονται γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως.

39. μάλιστα δὴ μίαν πόλιν = περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη πόλη. καὶ αὐτοὶ... οὐκ ἄφρακτοι ἦσαν = ὄχι μόνον προστατεύονταν ἀπὸ σᾶς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι δέν ἦταν ἀπροφύλακτοι ὡς πρὸς τὴν ἐτοιμασία πολεμικῶν πλοίων ἀπέναντί τους. ἐς τὰ πρῶτα = τὰ μέγιστα. ἐπανέστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν· τὸ μὲν ἐπανίστασθαι (= ἀνίστασθαι ἐπὶ τινα) φανερώνει τὴν ἐπιθετικὴ ἐπανάσταση, τὸ δὲ ἀφίστασθαι τὴν ἀμυντικὴ,

πού γίνεται ύστερα από πολλή καταπίεση. Τό ίδιο συμβαίνει καί μέ τά: επανάσταση καί απόσταση. **στάντες** = ἀφοῦ ἔκαμαν συμμαχία. **ἐχειρώθησαν**· ἐνοεῖ τούς Αἰγινῆτες, Ποτειδαιάτες, Νάξιους. **παρέσχεν ὄκνον** = ἔιαμε νά διστάσουν. **δεινά** = στούς κινδύνους τοῦ πολέμου. **ἐλάσσω δέ τῆς βουλήσεως** = κατώτερα ἀπό τή θέλησή τους· ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦσαν τήν ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή τῆς δυνάμεώς μας, ἂν ἦταν δυνατὸ. **ἀξιόσαντες**... **προθεῖναι** = μιά φορά πού ἀποφάσισαν νά προτιμῆσουν τή βία παρά τό δίκαιο. **εἶωθε τῶν πόλεων**... **ἐς ὕβριν τρέπειν** = ἡ ἀπροσδόκητη εὐτυχία συνήθως κάνει ὑπερῆφανες ἐκεῖνες τίς πόλεις, στίς ὁποῖες θά ἔφθανε αὐτὴ ἡ εὐτυχία σέ πολύ ψηλὸ βαθμὸ καί σέ πολὺ μικρὸ χρόνο. **τὰ πολλά**... **ἢ παρά δόξαν** = συνηθέστερα οἱ εὐτυχίες πού συμβαίνουν στούς ἀνθρώπους σύμφωνα μέ τόν ὀρθὸ λογισμό (τὴν τακτικὴ φορά τῶν πραγμάτων) εἶναι διαρκέστερες παρά ὅσες δέν περιμένει κανεὶς. **χρῆν δέ**... **τετιμῆσθαι** = ἔπρεπε δέ οἱ Μυτιλ. καί ἀπὸ πολὺν χρόνο πρὶν νά μὴ τύχουν τέτοιας τιμῆς ἀπὸ μᾶς. **οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν** = δέν θά ἔφθαναν σέ τοῦτο τό σημεῖο τῆς ὑπερηφάνιας (δέν θά φέρνονταν μέ τόσην ἀλαζονεία). **καὶ ἄλλως**· δηλ. ἐκτός ἀπὸ τὴν προκείμενη περίσταση, γενικά. **θεραπεῖον** = κείνους πού θεραπεύουν· **τὸ μὴ ὑπεῖκον** = κείνους πού δέν ὑποχωροῦν. **ἀπολύω** = ἀθώωνω. **νῦν πάλιν**... **εἶναι** = τώρα πάλι νά ἀποκατασταθοῦν (στὴν πόλη). **τῶν ὀλίγων** = τῶν ὀλιγαρχικῶν. **κίνδυνος** = ἀγώνας. Οἱ Μυτιλ. ἐπρόκειτο νά ἀγωνισθοῦν ἢ μέ τούς ὀλιγαρχικοὺς κατὰ τῶν Ἀθην. ἢ μαζί μέ τούς Ἀθην. κατὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν. Αὐτοὶ προτίμησαν τό πρῶτο. **ἀνήκεστος** = ἀθεράπευτος. **ἡμῖν ἀποκεκινδυνεύσεται**... **ψυχαὶ** = ἡ περιουσία μας καί ἡ ζωὴ ἀμέσως θά ἀντιμετωπίσουν πολὺ φοβερὸ κίνδυνο. **τῆς ἔπειτα προσόδου**... **στερήσεσθε** = ἀπὸ δῶ καί μπρός θά στερηθεῖτε τὰ μελλοντικὰ εἰσοδήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχαμε γίνει ἰσχυροί.

40. **οὐκ οὐκ δεῖ**... **ὠνητήν** = δέν πρέπει λοιπὸν νά τούς κάμουμε νά ἐλπίζουν, ὅτι μποροῦν εἶτε νά στηρίζονται σέ λόγο πειστικὸ εἶτε μέ χρήματα νά μᾶς ἐξαγοράσουν. Σ' αὐτὸ τό σημεῖο κάνει ὑπαινιγμὸ γιὰ τούς ἄλλους ρήτορες. **ξυγγνώμην**... **λήφονται** = ὡς ἀφορμὴ συγχώρησης (ὡς ἐλαφρυντικὸ) θά ἔχουν τοῦτο, ὅτι ὡς ἄνθρωποι ἔσφαλαν. **ξύγνωμον** = ἄξιο γιὰ συγχώρηση. **τότε**· δηλ. στή χθεσινὴ ἐκκλησία (διεμαχόμεν). **διαμάχομαι μὴ μεταγνῶναι ὑμᾶς τὰ προδεδογμένα** =

ύποστηρίζω έντονα, ότι δέν πρέπει νά αλλάξετε γνώμη. (ισχυρά άνθίσταμαι σέ κάθε μεταβολή τής γνώμης σας). **ήδονή λόγων** = ή απόλαυση από τούς λόγους. **οὐτ' άντοικτιούοντας** (άντοικτίζω) = οί όποιοι δέν θά άνταποδώσουν τήν ψυχοπόνια. **έξ άνάγκης τε**· γιατί ήταν ύπήκοοι. **έξουσιν άγώνα** = θά έχουν εύκαιρία (σέ άλλη περίσταση) νά δείξουν τήν ικανότητά τους (τή ρητορική τους δεινότητα). **βραχεία ήσθεΐσα** = άφου για λίγο εύχαριστήθηκε. **έκ τοϋ εϋ είπειν...** εϋ άντιλήφονται = άπ' τόν καλό λόγο θά άσφαλίσουν ώς άμοιβή καλό κέρδος. Καί έδω συκοφαντεΐ τούς άντίπαλους ρήτορες ώς δωρολήπτες. **ή έπιείκεια...** **ύπολειπομένους** = ή έπιείκεια δίνεται πίο πολύ σέ κείνους, πού πρόκειται και στόν ύπόλοιπο χρόνο νά 'ναι πιστοί, παρά σέ κείνους πού μένουν πάντοτε άμετάβλητοι· (καί μετά τήν έπιείκεια πού δείξαμε) δηλ. όμοια έχθροί (όπως και πρωτύτερα). **οϋ χαριείσθε** = δέν θά έξασφαλίσετε τήν εύγνωμοσύνη αύτών. **ύμās αύτούς...** **δικαιώσεσθε** (= καταγνώσεσθε) = θά καταδικάσετε τόν έαυτό σας δίκαια (ότι κυβερνάτε τυραννικά). **οϋ χρεών άν άρχοιτε** = σεΐς δέν μπορείτε νά κυβερνάτε όπως άρμόζει, δηλ. κυβερνάτε αύτούς, ένω δέν πρέπει. **ξυμφόρος δηλ. ύμίν αύτοΐς** = πρός τό συμφέρον σας. **οϋ προσήκον**· αίτ. άπόλ. = ένω δέν έπρεπε. **άνδραγαθίζομαι** = δείχνω παλικαριά, γενναιοφροσύνη. **έκ τοϋ άκινδύνου** = χωρίς κίνδυνο (έκ τοϋ άσφαλοϋς). **τῆ αύτῆ ζημία**· ένν. ή άν έτιμωρήσαντο και αύτοί ύμās περιγενομένοι ύμών = μέ τήν ίδια τιμωρία, πού θά σās επέβαλλαν αύτοί, άν σάν νικοϋσαν. **άναληγτότεροι** = πίο άναίσθητοι. **διαφεύγοντες**· δηλ. τόν κίνδυνο. **προϋπάρξαντας** = άφου πρῶτοι έκαμαν άρχή τής άδικίας. **οί μη ξύν προφάσει...** **ύπολειπομένου έχθροϋ** = εκείνοι πού άδικοϋν άλλον χωρίς αίτία τόν καταδιώκουν ώσπου νά τόν έξοντώσουν έντελῶς, διότι φοβούονται τόν κίνδυνο πού θά τούς άπειλοϋσε, εάν ό έχθρός τους δέν καταστρεφόταν έντελῶς. **ό μη ξύν άνάγκη...** **τοϋ από τῆς ίσης έχθροϋ** = όποιος, χωρίς νά δώσει άφορμή, πάθει κάτι, αύτός είναι σκληρότερος, άν σωθεΐ, άπ' ό,τι θά ήταν, άν βρισκόταν σέ ίση μοίρα (δηλ. άν έβλαπτε τόν άντίπαλο έπίσης, όπως και αύτός τόν έβλαψε). **γενόμενοι ότι...** **πάσχειν** = άφου μεταφερθεΐτε μέ τό νοϋ σας όσο τό δυνατό πλησιέστερα στή στιγμή τών παθημάτων (δηλ. τῆς έπιθέσεως έναντίον σας). **νϋν άνταπόδοτε...** **άμνημονούντες** = τώρα νά τούς άνταποδώσετε τά ίσα (ό,τι ήθέλατε πάθει), χωρίς νά δείξετε άδυναμία (ύπερευαισθησία) έξαιτίας τῆς τωρινῆς τους τύχης (τῆς παρούσης δυστυχίας τους) και χωρίς

νά λησμονήσετε τόν κίνδυνο, ὁ ὁποῖος πρό ὀλίγου κρεμάστηκε ἐπάνω σας. **τῶν πολέμιων**· δηλ. τῶν κυρίως ἐχθρῶν, τῶν Πελοποννησίων.

Δημηγορία Διοδότου

(Γ, 42 - 48)

42. οὔτε τοὺς προθέοντας . . . αἰτιῶμαι = οὔτε ἐκείνους πού πρότειναν τήν ἀναψηλάφηση τῆς ἀποφάσεως πού πάρθηκε κατηγορῶ. **τοὺς μεμφομένους** = ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μέ τήν ἐπίκριση συμβουλευέουν. **μεγίστων**· δηλ. συμφερόντων. **εὐβουλία** = ὀρθή σκέψη. **φιλεῖ γίνεσθαι μετ' ἀνοίας** = ἡ ὀργή συνοδεύεται συνήθως μέ ἀπερισκεψία. τὸ δὲ (δηλ. τάχος) **μετὰ βραχύτητος γνώμης** = μέ περιορισμένο μυαλό (στενότητα ἀντιλήψεως). Ἡ διάρκεια δηλ. τῆς ὀρθῆς σκέψεως εἶναι μικρή, ὅταν κάποιος βιάζεται. **τοὺς λόγους**· αὐτό λέγεται σχετικά μέ ὅσα ἀναφέρονται στό 38, 4 «θεαταί . . . λόγων». **διαμάχεται μὴ . . . γίνεσθαι** = ἐπιμένει (ισχυρίζεται) ὅτι οἱ λόγοι δέν γίνονται ὀδηγοὶ τῶν πραγμάτων (ὅτι δέν ἐκφράζονται τά πράγματα μέ λόγους). **ἴδια τι αὐτῷ διαφέρει** = ἔχει κάποιο ἰδιαιτέρο (προσωπικό) συμφέρον (εἶναι ἰδιοτελής). **εἰ βουλόμενος . . . ἀκουσομένους**. Ἡ σύνταξη καὶ ἀνάλυση ἔχει ὡς ἐξῆς: **εἰ ἡγεῖται ὅτι, εἰ μὲν βούλοιο πείσαι αἰσχρόν τι, οὐκ ἂν δύναίτο εὐ εἰπεῖν περὶ τοῦ μὴ καλοῦ** (= τοῦ αἰσχροῦ), εἰ δ' εὐ διαβαλοί, ὅτι ἐκπλήξειεν ἂν τοὺς ἀντεροῦντας καὶ ἀκουσομένους. **εὐ διαβαλὼν** ἀντιστοιχεῖ στό «ἀπό τῶν λόγῳ καλῶς ἐπιτιμησάντων» (Κλέων). Ἐδῶ ὁ ρήτορας θέλει νά δείξει ὅτι ἡ ἐκπλήξη (ἐκφοβισμός) μέ τό εὐ διαβαλεῖν, μέ τήν ὁποία αὐτοὶ ἐξαπατῶνται, εἶναι τό ἴδιο μέ τό πείσαι αἰσχρόν τι. Ὑπαινίσσεται δέ ὅτι ὁ Κλέων δέν ἔχει τήν ἰκανότητα τοῦ εὐ πείσαι, ἀλλά τοῦ εὐ διαβαλεῖν, μέ τό ὁποῖο ὁ λέγων ἐξυπηρετεῖ τό συμφέρον του (τό εὐ διαβαλεῖν εἶναι τό ἴδιο πράγμα, πού ἐξασφαλίζεται μέ ἄλλον τρόπο). **χαλεπώτατοι δέ . . . ἐπίδειξιν τινα** = εἶναι δέ πολύ ἐπικίνδunami καὶ ὅσοι κατηγοροῦν τοὺς ἀντιπάλους των ρήτορες, προτοῦ αὐτοὶ ὁμιλήσουν, ὅτι γιά χρήματα θά κάμουν ρητορική ἐπίδειξη. Αὐτό ἀναφέρεται στό «κέρδει ἐπαιρόμενος» στό 38, 2 πού εἶπε ὁ Κλέων. **ἀπεχώρει**. δηλ. ἀπό τήν ἐκκλησία ἢ ἀπό τό βῆμα. **ξυνετώτερος ἢ ἀδικώτερος** = πῶς πολύ ἀσύνητος παρά ἀδικος. **ἀδικίας ἐπιφερομένης** = ὅταν προσάπτεται ἀδικία (δωροδοκία), **μὴ τυχῶν** = ἂν δέν ἐπιτύχει (τό σκοπὸ του). **ἄδικος**· δηλ. στήν πόλη, ἐπειδὴ πῆρε δῶρα. **ἐν τῷ τοιῷδε** : σέ τέτοια περίσταση.

φόβω: δηλ. μή κατηγορηθῶν ὅτι δέχονται δῶρα. **πλεῖστ' ἂν ὀρθοίτο** . . . **πολιτῶν** = πάρα πολλά μπορούσε νά ἐπιτύχει (ἡ πόλη), ἐάν οἱ τέτοιοι πολίτες (φιλοκατήγοροι) δέν εἶχαν τό χάρισμα τοῦ λόγου. **ἀπό τοῦ Ἰσού** = μέ Ἰσούς ὄρους, Ἰσούς πρὸς τοὺς ἀντίπαλους (πού δέν ἦταν δηλ. ὑπόπτοι δωροδοκίας, πράγμα πού τοὺς φέρνει σέ κατώτερη μοῖρα). **τῷ πλεῖστα εὖ βουλευόντι** = σέ κεῖνον πού δίδει τίς πιό πολλές ὀρθές συμβουλές. **προσπιθέναι τιμῆν**: ἀπό τό **χρή** = νά μήν ἀπονέμει νέες τιμές (ἐξαιρετικές) ἐκτός ἀπό τίς ὑπάρχουσες. **τὸν μὴ τυχόντα γνώμης** = κεῖνον πού δέν ἔδωσε ἄριστες συμβουλές. **οὐχ ὅπως** = οὐ μόνον μὴ ζημιοῦν (=μακρὰν τοῦ νά τὸν τιμωρεῖ). **ὁ κατορθῶν** = αὐτός πού πέτυχε στίς προτάσεις του. **μειζόνων** = μεγαλύτερων τιμῶν. **ὀρέγοιτο** (καί ἐνταῦθα τό **ἦκιστα ἂν**) **τῷ αὐτῷ** = τῷ παρὰ γνώμην καί πρὸς χάριν τι λέγειν (=παρὰ τὴν πεποιθησὴ του καί γιὰ νά κολακεύσει τό πλῆθος).

43. **τάναντία**: δηλ. ἐλασσοῦμεν τὸν εὖ βουλευόντα καί ζημιοῦμεν τὸν τῆς γνώμης μὴ τυχόντα (= ὑποτιμᾶμε τὸν συνετό καί τιμωροῦμε ἐκεῖνον πού ἡ γνώμη του δέν πέτυχε). **φθονήσαντες** . . . **κερδῶν** = ἐπειδὴ τὸν φθονοῦμε γιὰ τὴν ἀμφίβολη ὑποψία τοῦ κέρδους. **καθέστηκε** . . . **τῶν κακῶν** = κατάντησαν δέ τὰ ἀγαθὰ (οἱ καλές συμβουλές), ὅταν λέγονται μέ εὐθύτητα (χωρὶς ρητορικά στολίδια) νά εἶναι ὅμοια ὑπόπτα μέ τὰ κακὰ (κακές συμβουλές). **τὰ δεινότατα** = τὰ πιό διέθρια, τὰ φαυλότατα. **ψευδόμενον** = μέ ρητορικό ψεῦδος. **διὰ τὰς περινοίας** = ἔνεκα τῆς ὑπερβολικῆς εὐφυίας. Ἡ ἔννοια εἶναι: γιὰτί δέν ἀρκεῖσθε στήν ἀπλή ἀποδοχὴ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τὰ ἐξετάζετε καί τὰ διονυχίζετε μέ διάφορους τρόπους. **ἀνθυποπτεύεται** = σέ ἀνταμοιβή τοῦ ἀγαθοῦ γίνεται ὑπόπτος. **ἀφανῶς πη** = μέ κάποιο κρυφό τρόπο. **πρὸς τὰ μέγιστα** = ὅταν πρόκειται γιὰ ζωτικά συμφέροντα. **χρή ἀξιοῦν** . . . **σκοποῦντων** = πρέπει νά ἀπαιτεῖτε ἀπό μᾶς νά βλέπουμε μακρύτερα ἀπό σᾶς, οἱ ὅποιοι κρίνετε ὕστερα ἀπό ὀλιγόχρονη σκέψη. **ἐν τῷ τοιῷδε** = σέ τέτοια κρίσιμη περίσταση. **ὑπεύθυνον**: ὑπεύθυνος ἦταν κάθε ἓνας πού πρότεινε κάποια γνώμη, διότι ἦταν δυνατόν νά κατηγορηθεῖ μέ «**τὴν γραφὴν παρανόμων**», ἐνῶ ὁ δῆμος πού ἄκουε, ἦταν ἀνεύθυνος. **ὁ ἐπιστόμενος** = ὁποῖος ἀκολούθησε τὴ συμβουλή. **πρὸς ὀργὴν ἦντινα** . . . **ζημιούτε** = ἐάν κάποτε πέσετε σέ κανένα σφάλμα παρασυρμένοι ἀπὸ τὴν πρώτη ὀρμὴ τοῦ πάθους, τιμωρεῖτε τὴ μιὰ γνώμη ἐκείνου πού σᾶς ἔπεισε. **Τὸ ἦντινα τύχητε σὸ ζημιούτε**. Τό πλήρες εἶναι: πρὸς ὀργὴν (πρός), ἦντινα τύχητε (ζημιοῦντες) = σέ πρώτη τυχαία ἐξαψή σας.

44. **παριέναι και πρόσδοον ποιείσθαι**· λέγεται στήν περίπτωση τῶν ρητόρων, πού ἀνεβαίνουν στό βῆμα γιά νά ὁμιλήσουν. **ἀντερῶν**· δηλ. πρὸς τόν Κλέωνα. **ὁ ἀγὼν** = ἡ συζήτηση (στήν ἐκκλησία). **καὶ τοῦτο**· ἐτέθη στήν ἀρχή χάριν ἐμφάσεως = καὶ ὅσον ἀφορᾷ σέ αὐτό, τό ὅποιο ἰσχυρίζεται κυρίως ὁ Κλέων (στό ὅποιο κυρίως ἐπιμένει ὁ Κλέων). **ἐάν**· ἐξαρτᾶται ἀπό τό: οὐ κελεύσω. **ἐς τὸ λοιπὸν** = στό μέλλον. **τάναντία γινώσκω** = ἔχω ἀντίθετη γνώμη. **τῷ εὐπρεπεῖ λόγῳ** = ἀπό τόν ἐπιφανειακά ὀρθό λόγο. **δικαιότερος γάρ**... **τάχ' ἂν ἐπισπάσαιτο** = ἐπειδή ὁ λόγος του συμφωνεῖ περισσότερο μέ τό αὐστηρό δίκαιο (περιέχει περισσότερα ἐπιχειρήματα), ἐάν τό κρίνετε σύμφωνα μέ τήν ὀργή σας κατά τῶν Μυτιλ., εἶναι ἐνδεχόμενο νά παρασυρθεῖτε, **ὥστε τῶν δικαίων δεῖ** = ὥστε νά ἔχουμε ἀνάγκη νά ἀποδείξουμε τά δικαιώματά μας. **ὅπως χρησίμως ἔξουσι** = μέ ποιό τρόπο θά 'ναι χρήσιμοι σέ μᾶς.

45. **οὖν** = βέβαια. **πρόκεινται** = ἔχουν καθιερωθεῖ (θεσπισθεῖ). **τῷδε**· δηλ. μέ τήν ἀποστασία τῶν Μυτιλ. **τῇ ἐλπίδι**... **ἐπαιρόμενοι** = κανέναν μέχρι σήμερα ἔχοντας τή γνώμη, ὅτι δέν θά ἐπιτύχει στό ἐπιχειρημά του κατά τῶν ἐχθρῶν, ἀναδέχτηκε τόν κίνδυνο τῆς ἐπιχειρήσεως. **ἦσσω τῇ δοκῆσει** = κατώτερη κατά τή γνώμη της. **τούτω**· δηλ. τῷ δίστασθαι. **πεφύκασι** = εἶναι πλασμένοι ἀπό τή φύση. **ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ** = στήν ἰδιωτική καὶ στή δημόσια ζωή τους. **διεξεληλύθασί γε**... **προστιθέντες** = ἔχουν δοκιμάσει μέ τή σειρά ὅλες τίς ποινές οἱ ἄνθρωποι, ἐπαυξάνοντές τες σιγά σιγά. **εἰ πως**... ἐξαρτᾶται ἀπό τό ἐνν. πειρώμενοι. **παραβαινομένων δὲ τῷ χρόνῳ** = ἐπειδή μέ τόν καιρό γίνονται παραβάσεις. **ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι** = ἔφθασαν (κατέληξαν) οἱ περισσότερες μέχρι τό θάνατο. **καὶ τοῦτο**· δηλ. ἡ θανατική ποινή, οἱ νόμοι πού ἐπιβάλλουν θανατική ποινή (παραβαίνονται). **δέος** = φόβητρο. **οὐδὲν ἐπίσχει** = καθόλου δέν ἐμποδίζει. **ἡ πενία ἀνάγκη**... **ἡ δὲ ἐξουσία**... **καὶ φρονήματι** = ἐνῶ ἡ μὲν στέρηση ἐξαιτίας τῆς ἀνάγκης ἐμπνέει τήν τόλμη, ὁ δὲ πλοῦτος ἐξαιτίας τῆς ἀλαζονείας καὶ αὐτοπεποιθήσεως γεννάει τήν πλεονεξία· **αἱ δὲ ἄλλαι ξυντυχίαι**... **ἐς τοὺς κινδύνους** = οἱ ἄλλες δὲ περιπτώσεις τῆς ζωῆς ἀπό ἐξουσία τῶν παθῶν γεννοῦν κάτι ἄλλο, μέ ὅποιο τρόπο γίνεται αἰχμάλωτος μᾶς ἀκάθεκτης ὀρμῆς (ἄμυνας, τιμῆς, ἔρωτα) μᾶς παρασύρει σέ κινδύνους. Ἡ ἐννοια: ἄλλοι ἄνθρωποι παρακινεοῦνται στό ἔγκλημα ἀπό τή στέρηση (φτώχεια), πού τοὺς ἀναγκάζει νά 'ναι τολ-

μηροί, ἄλλοι ἀπό τόν πλοῦτο, πού γεννάει τήν πλεονεξία ἐξαιτίας τῆς ἀλαζονείας καί τῆς αὐτοπεποιθήσης, ἄλλοι δέ ἀνάλογα μέ τά ἀκαταμάχητα πάθη, πού τούς κυριεύουν σέ κάθε μιά περίπτωση. **ἐν παντί** = σέ κάθε περίσταση. **ὁ μὲν (ἔρωσ) τήν ἐπιβουλὴν ἐκφροντίζων, ἡ δὲ (ἐλπὶς) . . . βλάπτουσι** = ὁ μὲν πόθος σχεδιάζοντας μέ κόπο καί φροντίδα τήν ἐπιβουλή, ἡ δὲ ἐλπίδα καλλιεργώντας τήν ἰδέα τῆς πρόθυμης βοήθειας τῆς τύχης, προξενοῦν τό μεγαλύτερο κακό. **καί ἡ τύχη . . . ἐπαίρειν** = καί ἀληθινά ἡ τύχη ἐκτός ἀπ' αὐτά (ἔρωτα καί ἐλπίδα) ὁμοια συντελεῖ στήν παραπλάνηση τῶν ἀνθρώπων. **ἀδοκῆτως γάρ . . . προάγει** = διότι καθώς παρουσιάζεται κάποτε ἀπροσδόκητα, παρακινεῖ τόν ἄνθρωπο νά ἀναλαμβάνει κινδύνους καί μέ ἀνεπαρκή μέσα (= ἐξ ἐλάσσονος παρασκευῆς) (ἀπό ὅσα ἔχουν οἱ ἀντίπαλοι). **καί οὐχ ἤσσον** = καί μάλιστα. **ὄσῳ** = καθόσον, διότι. **ἄλλων ἀρχῆς** = στήν ἡγεμονία τῶν ἄλλων. **ἐπὶ πλεόν τε αὐτὸν ἐδόξασε** = ὑπερτιμᾶει ἀσυλλόγιστα τίς ἀτομικές του δυνάμεις. **ἀλογίστως** = ἀπερίσκεπτα. **πολλῆς εὐθειας, ὅστις οἰεταί** = πολύ ἀφελῆς εἶναι, ὅποιος (= εἶ τις) νομίζει. **τῆς ἀνθρωπίνης . . . πρᾶξαι** = ἐνῶ ἡ ἀνθρώπινη φύση παρακινεῖται νά πράξει κάτι πρόθυμα. **ἀποτροπὴν ἔχειν** = νά ἀποτραπεῖ (μέ τῆ δύναμη τῶν νόμων ἢ μέ κάποιο ἄλλο φοβερό πράγμα). Τήν ὁρμή πρὸς τίς ἐπαναστάσεις ὁ Διόδοτος ἀποδίδει στούς φυσικούς νόμους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀκαταγώνιστοι.

46. **καταλύω** = ἐξαλείφω, παύω. **ἔλθοι ἂν ἐς ζύμβασιν** = μπορεῖ νά ἔλθει σέ συμβιβασμό. **τὴν δαπάνην** = τὰ ἐξοδα τοῦ πολέμου, τὴν πολεμικὴ ἀποζημίωση. **καί τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν** = καί στό μέλλον νά πληρώνει φόρο. **ἐκείνως δὲ** = μέ τήν ἀντίθετη ὁμως τακτικὴ (πού ὑποδεικνύει ὁ Κλέων)· εἶναι ἀντίθετο πρὸς τό «ἔν μὲν». **τίνα οἰεσθε . . . ἐς τοῦσχατον** = ποιά πόλη νομίζετε ὅτι δέ θά τολμήσει νά παρατείνει μέ τήν πολιορκία τό χρόνο μέχρι τέλεια ἐξάντληση (μέχρις ἐσχάτων). **εἰ τὸ αὐτὸ ζυμβῆναι . . .** = ἐάν ἔχει τίς ἴδιες συνέπειες καί ἡ γρήγορη καί ἡ ἀργοπορημένη συνεννόηση (ὑποταγή). **καθημένοις** = ... **πολιορκουσι** = νά πολιορκουμάστε. **διὰ τὸ ἀζύμβατον** = γιὰτὶ δέν δεχόμαστε κανένα συμβιβασμό. **τῷδε δηλ. τῇ προσόδῳ μετρίως** = μέ ἐπιείκεια (μετριοπάθεια). **ὅπως ἐξομεν . . . χρῆσθαι . . . καὶ μὴ ἀξιοῦν** = πῶς θά μπορέσουμε στό μέλλον νά ἔχουμε στήν ὑπηρεσία μας ἀκμαῖες τίς πόλεις ἀπὸ ἀποψη χρηματικῶν πόρων. **τὴν φυλακὴν . . . τῆς ἐπιμελείας** = νά ἐξασφαλίζουμε τίς πόλεις ὄχι μέ τήν ἀυστηρότητα τῶν νό-

μων, αλλά μέ τήν προνοητικότητα τῆς διοικήσεώς μας (μέ τήν επίβλεψη τῶν πράξεών μας). **ἐλεύθερον καί βία ἀρχόμενον** = φαινομενικά ἐλεύθερο αλλά κάτω ἀπό τήν κυριαρχία μας παρά τή θέλησή του. **εἰκότως** = εὐλογα. (ἐπειδή μέ τή βία μένει κάτω ἀπό τήν ἐξουσία μας). **μηδ' ἐς ἐπίνοιαν τούτου ἴωσι** = ὥστε, ὄχι μόνο νά μή ἀποστατήσουν, αλλά μήτε νά τό βάζουν στό νοῦ τους. **ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον ἐπιφέρειν** = νά θεωρήσουν ἔνοχους ὅσο τό δυνατόν ὀλιγότερους.

47. **ὁ δῆμος** = ἡ δημοκρατική μερίδα. Τοῦτο ἀναφέρεται σ' ὅ,τι εἶπε ὁ Κλέων στό 3, 5 «τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσετε». **ἀντικαθισταμένης** = ἀντιπάλου. **καταστήσετε** = θά παράσχετε (στούς ὀλιγαρχικούς). **προδειξάντων . . . κείσθαι** = ἀφοῦ πρωτύτερα ἀποδείξατε, ὅτι ἡ ἴδια τιμωρία περιμένει (ἐκείνους πού ἀδικοῦν καί ἐκείνους πού δέν ἀδικοῦν). **μη προσποιεῖσθαι** δηλ. μή (ἀδικῆσαι αὐτούς). **καί τούτο** δηλ. θεληματικά νά ἀδικηθοῦν ἢ νά σκοτώσουν. **κάθεξις** = κατοχή, διατήρηση. **καί τὸ Κλέωνος . . . ἐν αὐτῷ** (ἐν τῷ διαφθεῖραι αὐτούς). **ἅμα γίνεσθαι** = καί ἡ συνένωση τοῦ δικαίου καί τοῦ συμφέροντος σύμφωνα μέ τόν ἰσχυρισμό τοῦ Κλέωνα στήν τιμωρία τῶν Μυτιλ. ἀποδεικνύεται ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά συμπέσει στή θανατική ἐκτέλεση τῶν Μυτιλ. Μέ ἄλλα λόγια: δέν μποροῦν νά συνυπάρχουν στήν τιμωρία τῶν Μυτιλ. δίκαιο καί συμφέρον. Μ' αὐτά ἀπαντᾷ στό κεφ. 40, 4 «πειθόμενοι μὲν ἔμοι τά τε δίκαια».

48. **γνόντες μέ ἀπαρεμφ.** = ἀφοῦ κρίνετε. **ἀμείνω** ἔνν. ἀπό τίς σκέψεις τοῦ Κλέωνα. **οἴκτω πλέον νείμαντες** = νά παρασυρθεῖτε περισσότερο ἀπό τήν ψυχοπόνια. **οἷς οὐδ' ἐγὼ εἶω προσάγεσθαι** = ἀπό τά ὅποια οὔτε ἐγὼ θέλω νά παρασύρεσθε (καί ὄχι μόνο ὁ Κλέων). **ἀπ' αὐτῶν** - ἀπ' αὐτά (τά ὅποια συμβούλευσαν ἀπό αὐτό τό βῆμα) παρακινούμενοι. **ὅστις εὖ βουλευεται . . . ἀνοίγῃ ἐπιῶν** = ὅποιος σκέφτεται ὀρθά ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν του εἶναι ἰσχυρότερος ἀπό ἐκεῖνον πού ἀσύνετα (μέ βίαία μέτρα) ἐπιτίθεται ἐναντίον τους.

49. **μάλιστα ἀντιπάλων** = ὅμοια πειστικῶν. **ἤλθον εἰς ἀγῶνα ὁμῶς τῆς δόξης** = φιλονίκησαν, μολονότι μετανόησαν γιά τήν ἀπόφαση πού πῆραν μέ τό προηγούμενο ψήφισμά τους, ποιά ἀπ' τίς δύο γνῶμες νά προτιμήσουν. **ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀγχώμαλοι** = δειχτήκαν περι-

που ισόπαλοι στην ψηφοφορία. **κατὰ σπουδὴν** = βιαστικά. **μάλιστα** = ακριβῶς. **ἄλφιτα** = ψωμί από κριθαρένιο ἀλεύρι. **ἐλαύνω** = τραβῶ κουπί. **ἄλφιτα... πεφυρμένα** = ψωμί ζυμωμένο με κρασί και λάδι. **ὑπνον ἤρουντο** = ἔπαιρναν ὕπνο. **κατὰ μέρος** = διαδοχικά. **πνεῦμα** = ἄνεμος. **ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον** = σέ πράξη ἀσυνήθιστη, ἀποτρόπαιη. **ἡ μὲν ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον...** (= ὥστε)... **ψήφισμα** = τό μὲν πρῶτο (πλοῖο) πρόλαβε και ἤρθε τόσο πρωτύτερα, ὅσο ἦταν ἀρκετό, γιά νά ἔχει διαβάσει (μόνο) ὁ Πάχης τό ψήφισμα. **ὕστερα αὐτῆς ἐπικατάγεται** = φθάνει ὕστερα ἀπ' αὐτό. **παρὰ τοσοῦτον ἦλθεν ἡ Μυτ. κινδύνου** = τόσο κοντά στόν κίνδυνο ἤρθε ἡ Μυτιλ. (τόσο πολύ κινδύνευσε).

50. **γνώμη** = μέ πρόταση. **κλήρους ποιήσαντες** = ἀφοῦ μοίρασαν τή χώρα σέ τμήματα. Οἱ κληρουχίες εἶχαν διπλό λόγο, πρώτα γιά τήν ἐπιτήρηση τῶν ὑπηκόων, ἔπειτα γιά τήν ἐγκατάσταση τῶν ἀκτημόνων. **τοῖς θεοῖς ἐξεῖλον ἱερούς** = ξεχώρισαν γιά τούς θεούς, ὥστε νά 'ναι ἱεροί. **τούς λαχόντας** = ἐκείνους πού ἐκλέχτηκαν μέ κληρο. **ταξάμενοι...** **φέρειν** = ἀφοῦ ἀνέλαβαν τήν ὑποχρέωση νά πληρώσουν· δηλ. ὅσοι πῆραν τούς κλήρους τούς μίσθωσαν στούς προηγούμενους ἰδιοκτῆτες μέ μίσθωμα δυό μῶν τό χρόνο. **ὑπήκοον** = ἦταν ὑπήκοοι.

III. ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

(B, 34 - 46)

34. **χειμῶνι**· τοῦ 431 π.Χ. νόμος = ἔθιμο. **πρῶτον**· αὐτοὶ εἶναι ὅσοι σκοτώθηκαν στίς μάχες πού ἀναφέρονται στὰ κεφ. 1 καὶ 22 καὶ στή θάλασσα καὶ στήν Ποτειδαία. **ὄστᾶ**· οἱ νεκροὶ σέ κάθε μάχη καίγονταν ἐπὶ τόπου, ἐνῶ τὴν τέφρα τῶν ὄστῶν τους τὴ μετέφεραν στήν πατρίδα γιὰ νά ἐνταφιασθεῖ μέ ἐπισημότητα. **προτίθενται** = ἐκθέτουν (σέ λαϊκό προσκύνημα, ἴσως στήν ἀγορά). **ἀπογενόμενοι** = οἱ σκοτωμένοι. **πρότριτα**· ἐπίρ. = τρεῖς μέρες πρὶν ἀπὸ τὸν ἐνταφιασμό. **σκηνή** = ξύλινο παράπηγμα. **ἐπιφέρω** = προσφέρω· οἱ προσφορές ἦταν λουλούδια, στεφάνια, ἀρώματα καὶ διάφορα σκεύη. **λάρναξ** = κιβώτιο (κάληπ πού ἔχει μέσα τὴν τέφρα). **κυπαρισσίνας**· ἐπειδὴ τὸ ξύλο ἀπὸ κυπαρίσσι εἶναι στερεὸ καὶ ἀρωματισμένο. **κλίνη** = φέρετρο. **φέρεται** = μεταφέρεται μέ τὰ χέρια. **ἐστρωμένη** = σκεπασμένη μέ νεκρικό σεντόνι. **ἀφανεῖς**· οἱ ἄγνωστοι, ἐκεῖνοι πού δέ βρέθηκαν τὰ πτώματά τους. **ἀναίρεσις** = τὸ σήκωμα· ἡ ἀνακομιδὴ γιὰ ἐνταφιασμό νεκρῶν καὶ ὄστῶν. **ξυνεκφέρει** = παρακολουθεῖ τὴν ἐκφορά (κηδεία). **ὁ προσήκων** = συγγενής. **πάρεισι**· οἱ γυναῖκες δέν συνοδεύουν τὴν ἐκφορά, ἀλλὰ μόνον παρευρίσκονται στὸν τόπο τοῦ ἐνταφιασμοῦ. **τιθέασι**· δηλ. τὰ κιβώτια (λάρνακας). **σήμα** = νεκροταφεῖο. **προαστίου** = στὸν ἔξω Κεραμεικό, κοντὰ στή σημερινή Ἑγ. Τριάδα (ὁδοῦ Πειραιᾶ). **αἰεὶ**· δηλ. ἀπὸ τότε πού καθιερώθηκε αὐτὸ τὸ ἔθιμο, πάντως πρὶν ἀπὸ τὰ Περσικά. **αὐτοῦ** (ἐπίρ.)· στὸ Μαραθῶνα, ὅπου σῴζεται μέχρι σήμερα. **γνώμη** = νοῦς. **προήκω** = ὑπερέχω. **ἀξίωσις** = ὑπόληψη. **ἐπ' αὐτοῖς** = πρὸς τιμὴν τους. **ὁπότε ξυμβαίη αὐτοῖς**· δηλ. χρῆσθαι τῷ νόμῳ = κάθε φορὰ πού τοὺς δινόταν εὐκαιρία. **οὖν** = τέλος πάντων. **καιρὸς ἐλάμβανε** = ἤρθε ἡ κατάλληλη στιγμή. **ὡς ἐπὶ πλεῖστον τοῦ ὀμίλου** = γιὰ νά τὸν ἀκοῦν ὅσο τὸ δυνατόν περισσότεροι ἀπὸ τοὺς συγκεντρωμένους.

35. **τὸν προσθέντα**· καὶ ὁ Περικλῆς πιθανόν εἶναι νά τὸν ἀγνοῦσε·

ἄλλοι ὑπέθεταν τὸ Σόλωνα, ἄλλοι τὸ Θεμιστοκλῆ, ἄλλοι τὸν Ἀριστείδη. **οἶα**· δηλ. ἡ μεγαλόπρεπη κηδεῖα, οἱ θρήνοι τῶν γυναικῶν καὶ ἡ σελιγγία ταφὴ. **τάφος** = ταφὴ. **καὶ μὴ . . . κινδυνεύεσθαι . . . πιστευθῆναι** = καὶ νὰ μὴ διατρέχουν κίνδυνο οἱ ἀνδραγαθῆς πολλῶν στὰ χέρια ἑνὸς ἀνθρώπου (νὰ δοθεῖ δηλ. σ' αὐτόν πίστη πού θὰ μιλήσει ἀντάξια ἢ κατώτερα. **μετριῶς**· (μέτρον) = ὅπως ταιριάζει, μὲ ἐπιτυχία. **ἐν ᾧ** = σέ πράγμα πού. **ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας** = ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ρήτορας λέγει τὴν ἀλήθεια. **βεβαιοῦται** = ἐξασφαλίζεται (στὴν ψυχὴ τῶν ἀκροατῶν). **ξυνειδῶς** = ὁ αὐτόπτης μάρτυρας (τῶν πράξεων αὐτῶν πού ἐπαινοῦνται). **ἐνδεεστέρας** = κατώτερα (ἐλλιπέστερα). **ἄπειρος**· δηλ. ἐκεῖνος πού δὲν ξέρει τὴ δρᾶση τῶν νεκρῶν. **πλεονάζεσθαι** = ὅτι λέγονται μὲ ὑπερβολὴ (ἐξογκώνονται). **ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ φύσιν** = κάτι πού ξεπερνᾷ τὴν δικὴν του δυνάμει. **μέχρι τοῦδε . . . εἰσί . . . ὧν ἤκουσε** = οἱ ἐπαινοὶ πού λέγονται γιὰ ἄλλους ἴσαμε ἐκεῖνο τὸ σημεῖο εἶναι ἀνεκτοί, ὅσο καθένας νομίζει ὅτι καὶ ὁ ἴδιος μπορεῖ νὰ κάμει κάτι ἀπὸ 'κεῖνα πού ἄκουσε. **τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν (ὧν ἤκουσε)** = σέ κάθε τι πού εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴν δυνάμει του. **τοῖς πάλοι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν** = (ἐπειδὴ) δοκιμασμένο στὴν πράξη ἀπὸ τοὺς παλαιούς βρέθηκε ὀρθό, ὅτι εἶναι καλὸ ἔτσι νὰ γίνεται. **χρὴ καὶ ἐμέ . . . δόξης τυχεῖν** = πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ προσπαθῶ νὰ ἀνταποκριθῶ στὴν ἐπιθυμία καὶ προσδοκία καθενός. **ὡς ἐπὶ πλείστον** = ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο.

36. **ἐν τῷ τοιῷδε** = σέ ἐπικήδεια τελετὴ, σάν τὴ σημερινή. **ἡ τιμὴ τῆς μνήμης** = ἡ προτίμησις τῆς μνημόνευσης, ἡ τιμὴ νὰ μνημονεῦνται πρῶτα. **διαδοχῇ** = μὲ τὴν κληρονομικὴ διαδοχὴ (τῶν μεταγενεστέρων). **ἐκεῖνοι**· δηλ. ὅσοι ἔζησαν ὡς τὰ Περσικά· (οἱ πρόγονοι) — **πατέρες**· δηλ. ὅσοι ἔζησαν ἀπὸ τὰ Περσικά μέχρι τὴ μάχη τῆς Κορωνείας (479 - 446 π.Χ.), ὅπως ὁ Ἀριστείδης, ὁ Κίμων, ὁ Ξάνθιππος. **ὄσσην ἔχομεν ἀρχὴν** (= ἐπικράτειαν)· αὐτὴ καθορίσθηκε μὲ τὴν τριαντάχρονη σπονδὴ τοῦ 445 π.Χ. **τὰ πλείω**· δηλ. τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν τοῦ κράτους, τὴν παγίωσιν τῆς ἡγεμονίας, τὴν αὔξησιν τῶν φόρων κλπ. **καθεστηκυῖα ἡλικία** = ἡ ὠριμὴ ἀνδρική ἡλικία (σ' αὐτὴν σταματᾷ ἡ ἀνάπτυξις τῶν σωματικῶν δυνάμεων). **μάλιστα** = περίπου. **πᾶσι**· ἐνν. χρήματα, πεζικὴ καὶ ναυτικὴ δύναμις, φρούρια. **ἐπ' αὐτά**· δηλ. στὴ σημερινὴν δύναμιν. **ἐπιτήδευσις** = διαγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου στὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον, ἀρχές. **πολιτεία** = ὁ δημόσιος βίος, πολιτικὴ. **τρόποι** = τρόποι σκέψεως.

καί ἐνέργειας, χαρακτηῖρας. ἐπὶ τῷ παρόντι = στίς σημερινές περιστάσεις. ὁ πᾶς ὄμιλος = ὄλος ὁ συγκεντρωμένος λαός. ἔπακοῦσαι = νά ἀκούσει μέ προσοχή.

37. οὐ ζηλοῦση = ἡ ὁποία δέν ζηλεύει (ὅπως δηλ. ἡ Σπάρτη, ἡ ὁποία ἀντέγραφε τούς νόμους τῆς Κρήτης). πῖσιν = σέ κάθε ἄλλον. διὰ τὸ μή... οἰκεῖν = ἐπειδή εἶναι συνταγμένο (τό πολίτευμα) ἔτσι, ὥστε νά στηρίζεται ὄχι στούς ὀλίγους, ἀλλά στό λαό (διότι δέν στηρίζεται στούς ὀλίγους, ἀλλά στήν πλειοψηφία). μέτεστι... πᾶσι τὸ ἴσον = ὄλοι σύμφωνα μέ τούς νόμους ἔχουν ἴσα δικαιώματα στίς ἰδιωτικές τους ὑποθέσεις. κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν = ὅσο πάλι γιά τὴν προσωπική ἐπιβολή τῶν προσώπων, πού ἐκλέγονται γιά τή διοίκηση τῶν κοινῶν πραγμάτων. ὡς ἕκαστος ἔν τῷ εὐδοκίμῳ, οὐκ ἀπὸ μέρους... προτιμᾶται = ὅπως καθένας προκόβει σέ κάποιο κλάδο τόν προτιμοῦν στή διοίκηση τῶν κοινῶν μέ κριτήριο ὄχι τὴν κοινωνική του καταγωγή ὅσο τὴν ἰκανότητά του (τὴν προσωπική του ἀξία)· δηλ. οἱ δημόσιες θέσεις καταλαμβάνονται ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς προσωπικῆς ἀξίας καθενός καί ὄχι τῆς κοινωνικῆς του θέσεως. Στὴ Σπάρτη, ἀντίθετα, οἱ βασιλεῖς ἐβασίλευον, ἐπειδή κατάγονταν ἀπὸ τόν Ἡρακλῆ καί ἄς μὴν εἶχαν ἀρετή, τὴν πόλη κυβερνοῦσαν μόνον οἱ ὅμοιοι. κατὰ πενίαν = ἐπειδή ἦταν φτωχοί. ἀξιώματος ἀφανεία = ἀπὸ τὴν ἀσημότητα τῆς κοινωνικῆς τάξεως. ἐλευθέρως τὰ πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν = ζοῦμε χωρὶς περιορισμούς στό δημόσιο βίο μας (στίς σχέσεις μας μέ τὴν πολιτεία). καί ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους... ὑποψίαν = καί στίς καθημερινές μας (ἐπαγγελματικές) ἀσχολίες δέν κοιτάζουμε μέ ὑποψία ὁ ἓνας τόν ἄλλον. Κί ἐδῶ ὑπαινίσσεται τὴ Σπάρτη, ὅπου ὁ Σπαρτιάτης πράττοντας κατὰ τὴν ἐπιθυμία του ἐπέσυρε τὴν περιέργεια τῶν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ζητοῦσαν νά μάθουν τί κάνει ὁ ἄλλος καί γιατί. οὐδὲ ἀζημίους μὲν, λυπηρὰς δέ... προστιθέμενοι = καί δέν παίρνουμε τὴν ὄψη στενοχωρημένου γιά πράξεις ἄλλων, οἱ ὁποῖες δέν εἶναι μὲν ἀξίες τιμωρίας, ὅμως δυσχεροῦν ἐκείνους πού τίς βλέπουν. τὰ δημόσια... οὐ παρανομοῦμεν = ὡς πολῖτες (στίς σχέσεις μας πρὸς τὴν πολιτεία) ἀπὸ ἐσωτερικό σεβασμὸ δέν παρανομοῦμε. τῶν ἐν ἀρχῇ = τῶν ἀρχόντων. ἀκροάσει = πειθαρχώντας. κείνται = εἶναι νομοθετημένοι. ἄγραφοι = οἱ ἠθικοί νόμοι (πού ὑπάρχουν στὴ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων).

38. καί μὴν καί = ὥστόσο καί ἀπὸ (ὄχι μόνο στίς ἄλλες ἐκδηλώ-

σεις τῆς ζωῆς ἐπικρατεῖ πνεῦμα φιλελεύθερο, ἀλλά καί στίς πνευματικές ἀναπαύσεις). **ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα** = ἤβραμε μέσα γιά πνευματική ἀνάπαυση (ψυχαγωγία). **διετήσιος** = ἐκεῖνος πού γίνεται ὅλο τό χρόνο. Στήν Ἀθήνα ὑπῆρχε πλῆθος ἀπό γιορτές. **νομίζοντες ἀγῶσι** = μέ τήν καθιέρωση ἀγώνων. **ἴδια κατασκευαί**: ἰδιωτικές κατοικίες καί ὁ ἐσωτερικός διάκοσμός τους (ἐπιπλώσεις). **ὧν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει** = ἡ καθημερινή εὐχαρίστηση διώχνει μακριά τή στενοχώρια. **ἐπεσέρχεται** = ἀκόμα εἰσάγονται. **καί ξυμβαίνει ἡμῖν . . . ἀνθρώπων** = καί συμβαίνει νά χαιρόμαστε τά ἀγαθὰ (προϊόντα) τῶν ἄλλων χωρῶν μέ τήν ἴδια εὐκολία, μέ τήν ὁποία χαιρόμαστε τά προϊόντα τῆς Ἀττικῆς.

39. **τῶν πολεμικῶν μελέταις** = στόν κύκλο τῆς πολεμικῆς ἐκπαίδευσως. **οὐκ ἔστιν ὅτε** = οὐδέποτε. **ξενηλασίαι** = ἀπελάσεις (διώξιμο) τῶν ξένων· ὅπως γίνονταν στή Σπάρτη ἀπό τό φόβο μήπως ἐπιδράσουν ξενικοί τρόποι στήν ἀγωγή τους. **ἀπάταις** = μέ ἀπατηλά τεχνάσματα· μέ τέτοιους τρόπους διδάσκονταν οἱ νέοι τῆς Σπάρτης, γιά νά γίνονται πολυμήχανοι καί νά ἐξαπατοῦν τοὺς ἐχθρούς. **τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῳ** (ἔχοντας ἐμπιστοσύνη) στήν προσωπική μας γενναιοψυχία κατὰ τήν ὥρα τῆς δράσεως (δηλ. στόν πόλεμο). **παιδεῖται** = τό παιδαγωγικό σύστημα (ἡ ἀνατροφή)· **τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται** = ἐπιδιώκουν τήν παλικαριά (ὡς σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς). **ἀνεμένως** = μέ ἄνεση **ἰσοπαλῆς** = ἰσοδύναμος. **καθ' ἑαυτοὺς** = μόνοι τους. **τήν τε τῶν πέλας αἰροὶ ἐπελθόντες** = ὅταν ἐμεῖς οἱ ἴδιοι μπαίνουμε στή χώρα τῶν ἄλλων. **οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ . . . τὰ πλείω κρατοῦμεν** = ἐνῶ πολεμοῦμε σέ ξένη χώρα νικοῦμε εὐκολα τίς πιό πολλές φορές αὐτούς πού ὑπερασπίζονται τά ἴδια τους τά σπίτια (ἀμύνονται «ὕπερ βωμῶν καὶ ἐστιῶν»). **διὰ τήν ἐν τῇ γῆ ἐπὶ πολλά . . . ἐπίπεμψιν** = γιατί σέ πολλές κτήσεις στέλνουμε στρατὸ ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους. **προσμείγνυμι** = ἔρχομαι στά χέρια (συγκροοῦμαι). **αὐχῶ** = καυχίεμαι, καμαρώνω. **καίτοι εἰ ραθυμῖα μᾶλλον . . . κινδυνεύειν** = καί ἀλήθεια, ἐνῶ ριχνόμαστε στοὺς κινδύνους μέ μόνο ἐφόδιο τήν ἀνετη ζωή πιό πολὺ παρά μέ ἐπιπονη ἄσκηση καί μέ μιάν ἀνδρεία πού δέν μᾶς τήν ἐπιβάλλουν τόσο οἱ νόμοι ὅσο οἱ τρόποι τῆς ζωῆς μας. **περιγίγνεται ἡμῖν . . . μὴ προκάμνειν** = ἔχουμε τά πλεονεκτήματα (τὸ κέρδος) νά μὴν κουραζόμαστε ἀπὸ πρὶν γιά μελλοντικούς κινδύνους (ἐξαιτίας τῶν ἐναγώνιων πολεμι-

κῶν παρασκευῶν, τίς ὁποῖες προκαλοῦν οἱ μελλοντικοί κίνδυνοι). **ἀειμοχθούτων** = ἀπό ἐκείνους πού βασανίζονται ἀδιάκοπα (ὑποβάλλονται σέ συνεχεῖς ἐπίμοχθες ἀσκήσεις). **ἀξίαν εἶναι** ἔξαρτ. ἀπό τό φημί πού ἔννοεῖται.

40. **εὐτέλεια** = λιτότητα (ἀπλότητα). **φιλοσοφῶ** = ἀσχολοῦμαι μέ τά γράμματα. **μαλακία** = τρυφηλότητα (νωθρότητα). **φιλοκαλοῦμεν** . . . **ἄνευ μαλακίας** = καλλιεργοῦμε τίς ὥραϊες τέχνες μέ μικρή δαπάνη καί καταγινόμαστε στά γράμματα χωρίς νά χάνουμε τόν ἀνδρισμό μας. Αὐτά λέγει ὁ Περικλῆς, ἐπειδή οἱ Λακεδ. κατηγοροῦν τούς Ἄθην. γιά πολυτέλεια καί τρυφηλότητα, ἐνῶ αὐτοί εἶχαν τό φόβο μήπως οἱ τέχνες καί τά γράμματα τούς καταστήσουν νωθούς. **πλούτῳ ἔργου** . . . **χρόμεθα** = καί χρησιμοποιοῦμε τόν πλοῦτο πιά πολύ γιά κάποιο ἔργο παρά ὡς ἀφορμή γιά ἐπίδειξη (κομπορημοσύνη). **καί τό πένεσθαι** . . . **αἰσχίον** = καί δέν εἶναι ντροπή νά παραδέχεται κανεῖς τή φτώχεια του, πιά ντροπή εἶναι νά μήν τήν ἀποφεύγει δουλεύοντας. **ἔνι** = ἐνεστι, εἶναι δυνατό. **τοῖς αὐτοῖς**· εἶναι ὅσοι ἀσχολοῦνται μέ τά πολιτικά (κυρίως). **ἐτέροις**· εἶναι οἱ ἐπαγγελματίες. **πρός ἔργα τετραμμένοις** = ἐνῶ καθένας κοιτάζει τή δουλειά του (τό ἐπάγγελμά του). **γνώναι** (ἔνι) = νά κατέχουν (νά ἔχουν πλήρη γνώση) τά πολιτικά ζητήματα. Στή Σπάρτη, στούς Σπαρτιάτες δέν ἐπιτρεπόταν νά ἀσχολοῦνται σέ χειρωνακτικά ἐπαγγέλματα, ὅσοι δέ ἀσκοῦσαν αὐτά τά ἐπαγγέλματα φαίνεται ὅτι ἀγνοοῦσαν τά πολιτικά. **ἀχρεῖος** = ἄχρηστος. **καί αὐτοὶ ἦτοι κρίνομέν γε** . . . **τά πράγματα** = καί ἐμεῖς οἱ ἴδιοι (ὅλοι οἱ πολῖτες) ἤ διατυπώνουμε τουλάχιστο γνώμη πάνω στά ζητήματα πού προτείνονται ἀπό τούς ἄλλους (κυρίως πολιτικούς) ἢ παίρνομε οἱ ἴδιοι τήν ἀπόφαση πού ταιριάζει καί τή θέτομε κάτω ἀπό τήν κρίση ἄλλων (ὡς μέλη τῆς βουλῆς). **ἀλλά μὴ προδιδαχθῆναι** . . . **ἔργῳ ἔλθειν** = (θεωροῦμε βλάβη) τό νά μή φωτιστοῦμε (διδασχτοῦμε) πρῶτα μέ τό λόγο, πρὶν φτάσουμε νά ἐνεργήσουμε ὅσα πρέπει νά γίνουν. **διαφερόντως καί τότε ἔχομεν** = καί αὐτό τό ξεχωριστό ἔχομε (ὑπερέχομε καί κατά τό ἐξῆς). **ὥστε τολμᾶν** = ὅτι ἔχομε τόλμη. οἱ αὐτοὶ = (συγχρόνως) μαζί. **ἐκλογίζομαι** = συλλογιέμαι καλά-καλά (ὑπολογίζω μέ ἀκριβεια). **μάλιστα**· νά τό ἀναφ. καί στά δύο ἀπαρέμφατα. **ὅ** = τοῦτο δέ = τουναντίον ὅμως. **ἀμαθία** = ἡ ἀγνοια τῶν κινδύνων. **θράσος** = πρᾶλο-γη τόλμη (ἀποκοτιά). **λογισμός** = συλλογή (ὀρθή, μελετημένη σκέψη).

κράτιστοι τὴν ψυχὴν = ὅσοι ἔχουν μεγάλη δύναμη στὴν ψυχὴ. **τὰ δεινὰ** = οἱ κίνδυνοι, **διὰ ταῦτα** = καὶ ὅμως (διὰ τὸ γιγνώσκουν). **καὶ τὰ ἐξ ἀρετῆν ἐννηντιώμεθα τοῖς πολλοῖς** = καὶ στὴν καλὴ (ἐνεργητικὴ) διάθεση δὲν ἔχουμε τὴν ἴδια γνώμη μὲ τὸν πολὺ κόσμο. **βεβαιότερος ὁ δράσας**... **σφῆζιν** = ἐκεῖνος πού εὐεργέτησε εἶναι πιὸ σταθερὸς φίλος ἔτσι, ὥστε νὰ φροντίζει νὰ κρατήσῃ τὴ χάρη πού τοῦ χρωστοῦν μὲ τὴ συμπάθεια πού θὰ δείχνει σ' αὐτόν πού ὠφέλησε. (νὰ διατηρεῖ τὴν εὐγνωμοσύνη ἐκείνη πού εὐεργετήθηκε μὲ τὴ διαρκὴ εὐνοιά του πρὸς αὐτόν). **ὁ δ' ἀντοφείλων**... **ἀποδώσων** = ἀντίθετα, ἐκεῖνος πού χρωστᾷ κάτι δὲν εἶναι τόσο πρόθυμος νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του, γιατί ξέρει πὼς θὰ δείξει καλωσύνη (θὰ ἀποδώσῃ εὐεργεσία), ὅχι γιὰ μιὰ χάρη πού θέλει νὰ κάνει (ὅχι γιὰ νὰ τοῦ χρωστιέται εὐγνωμοσύνη), παρά γιὰ ἓνα χρέος πού ξοφλάει. **τοῦ συμφέροντος λογισμῶ** = ἀπὸ ὑπολογισμό τοῦ συμφέροντος (ἀποβλέποντας στό συμφέρον). **τῆς ἐλευθερίας τῶ πιστῶ** = ἀπὸ τὴν πίστη πὼς εἴμαστε ἐλεύθεροι ἄνθρωποι (τὴν πεποίθηση, πού τὴν ἐμπνέει ἡ εὐγένεια τῶν αἰσθημάτων). **ἀδεῶς** = ἄφοβα, (χωρὶς νὰ φοβούμαστε ἀγνωμοσύνη ἢ ζημία). Παραδείγματα βοήθειας τῶν Ἀθηναίων σὲ ἄλλους χωρὶς ὑπολογισμό τοῦ συμφέροντος, ἀναφέρει ἡ ἱστορία, ὅπως τὴ βοήθεια στοὺς Ἴωνες πού ἀποστάτησαν ἀπὸ τὸ Δαρεῖο, τὴ βοήθεια στοὺς Σπαρτιατὲς μὲ ἀρχηγό τὸν Κίμωνα κατὰ τὸν τρίτο Μεσσηνιακὸ πόλεμο.

41. **ξυνελὼν** = μὲ συντομία (μὲ δυὸ λόγια). **παίδευσιν τῆς Ἑλλάδος** = σχολεῖο, πνευματικὸ κέντρο τῆς Ἑλλάδας. **καθ' ἕκαστον δοκεῖν**... **αὐταρκες παρέχεσθαι** = μοῦ φαίνεται (νομίζω) ὅτι ὁ κάθε πολίτης θὰ μπορούσῃ νὰ παρουσιάσῃ (παρέχεσθαι ἂν) τὸν ἑαυτὸ του αὐτάρκη σὲ πάρα πολλὰ καὶ διάφορα εἶδη ἀσχολιῶν. (= ἐπὶ πλεῖστα εἶδη) μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιδεξιότητα καὶ χάρη (= μετὰ χαρίτων μάλιστα ἂν εὐτραπέλως). **κόμπος λόγων** = κομπορημοσύνη (παινέματα). **ἔργων ἀλήθεια** = πραγματικὴ ἀλήθεια. **ἡ δύναμις τῆς πόλεως**: γιὰ τὴ στρατιωτικὴ καὶ οἰκονομικὴ δύναμη τῆς πόλης στὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου ἔγινε λόγος στὴν εἰσαγωγὴ. **τρόπων**: γι' αὐτούς μίλησε στό κεφ. 37. **μόνη τῶν νῦν ἀκοῆς κρείστων ἐς πείραν ἔρχεται** = εἶναι ἡ μόνη πού ἀπ' τὶς σημερινὲς δείχνεται ἀνώτερη ἀπὸ τὴ φήμη της στὴν ὥρα τῆς δοκιμασίας (ἀνώτερη ἀπὸ τὴ γνώμη πού ἐπικρατεῖ γι' αὐτή.) **τῶ πολέμῳ**... **ὕφ' οἷων κακοπαθεῖ** = δίνει στόν ἐχθρό ἀφορμὴ νὰ ἀγα-

νακτεῖ (νά θυμώνει), γιατί κακοπαθεῖ ἀπό τέτοιους ἀνθρώπους (ἀνάξιους ἀντιπάλους). **κατάμεμψιν** = ἀφορμή γιά παράπονα. **σημεῖα** = ἀποδείξεις (σημεῖα πού καθώς σώζονται μέχρι σήμερα ἐπιβεβαιώνουν ὅσα λέγει ὁ Περικλῆς). **οὐ δὴ** = ὄχι δά. **τοι** = βέβαια. **οὐδὲν προσδεόμενοι** . . . **οὔτε ὅστις ἔπεσι** . . . **ἡ ἀλήθεια βλάψει** = δέν ἔχουμε καθόλου ἀνάγκη οὔτε ἀπό ἕναν Ὅμηρο, γιά νά μᾶς ἐπαινέσει οὔτε ἀπό κανέναν ἄλλο, πού θά μᾶς εὐχαριστήσῃ μὲν γιά μιὰ στιγμή μέ τούς στίχους, ὅμως ἡ πραγματική ἀλήθεια (θά ζημιώσει τή γνώμη πού θά γεννηθεῖ γιά τά ἔργα μας) θά διαψεύσει τήν εἰκόνα τῶν περιστατικῶν (τήν ποιητική παράσταση τῶν πράξεων = τήν ὑπόνοιαν). **ἐσβατός** = προσιτός, κεῖνος πού μπορεῖ κανεῖς νά τόν πλησιάσει. **ζυγκατοικίσαντες** = καί ἐστήσαμε (ἰδρῦσαμε) σέ κάθε τόπο (ἐκτός τῶν ἀποικιῶν) μνημεῖα. **κακῶν τε κάγαθῶν** ἡ πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων κοντά στή Μέμφη τῆς Αἰγύπτου ἀποτελεῖ τεκμήριο γιά τό μεγαλεῖο τῆς πόλης τόσο πειστικό ὅσο οἱ περιφανεῖς νίκες τοῦ Κίμωνα κοντά στόν Εὐρυμέδοντα. **δικαιῶ** = ἀναγνωρίζω ὡς καθῆκον. **λειπόμενοι** = ἐκεῖνοι πού μένουν στή ζωή. **εἰκός** (ἐνν. ἔστω) ἐθέλειν. **κάμνω** = κοπιᾶζω.

42. **τῶνδε**· δηλ. τῶν πλεονεκτημάτων τῶν Ἀθηναίων. **ὁμοίως** = στόν ἴδιο βαθμό. **εὐλογία** = ἔπαινος, ἐγκώμιο. **σημείοις** = μέ χειροπιαστές ἀποδείξεις. **αὐτῆς**· δηλ. τῆς εὐλογίας. **τά μέγιστα** = τά πῶς πολλά καί σπουδαιότερα σημεῖα. **οὐκ ἂν πολλοῖς** . . . **φανείη** = γιά λίγους Ἕλληνας θά μπορούσε νά φανεῖ ὅτι ὁ λόγος ἰσορροπεῖ μέ τά ἔργα, ὅπως γι' αὐτούς ἐδῶ τούς νεκρούς (= λίγοι Ἕλληνας ὑπάρχουν, ὅπως αὐτοί οἱ νεκροί, στούς ὁποίους ταιριάζει τέτοιος ἔπαινος). **δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν** . . . **καταστροφῇ** = μοῦ φαίνεται δέ ὅτι ὁ θάνατος αὐτῶν ἐδῶ τῶν νεκρῶν, εἴτε αὐτός εἶναι τό πρῶτό φανέρωμα τῆς παλικαριᾶς (γιά τούς νέους), εἴτε εἶναι ἡ τελευταία ἐπισφράγιση τῆς (γιά τούς γεροντότερους), εἶναι τρανή ἀπόδειξη τῆς ἀνδρειοσύνης τους. **καί γάρ τοῖς τάλλα χεῖροσι** . . . **προτίθεσθαι** = γιατί καί αὐτοί ἀκόμη, πού ἀπό κάθε ἄλλη ἄποψη εἶναι κακοί, ἔχουν τό δικαίωμα νά προβάλλουν γιά ὑπεράσπισή τους τήν παλικαριά πού ἔδειξαν στούς πολέμους γιά τήν πατρίδα. **ἀγαθῶ** = μέ τή γενναίη, πατριωτική πράξη. **κακῶν** = τό ἠθικό σφάλμα. **κοινῶς** = στό γενικό συμφέρον (στήν κοινή προσπάθεια) **ἐκ τῶν ἰδίων** = μέ τά σφάλματα καί τίς παρεκτροπές τῆς ἰδιωτικῆς τους ζωῆς. **μαλακίζομαι** = δείχνομαι δειλός. **τήν ἔτι** = τή συνέχιση (τήν μακρό-

τερη). **ὡς κἄν ἔτι διαφυγῶν...** **πλουτήσειεν** = ὅτι ἂν γλύτωνε ἀπό τῆ φτώχεια ἦταν ἐνδεχόμενο νά πλουτίσει. **τοῦ δεινοῦ** = τοῦ κινδύνου. **αὐτῶν** εἶναι ἡ συνέχιση ἀπόλαυσης τοῦ πλοῦτου καί ἡ ἐλπίδα νά γλυτώσουν ἀπό τή φτώχεια. **λαβόντες** = ἀφοῦ λογάριασαν. **μετ' αὐτοῦ**· δηλ. τοῦ κινδύνου (= κινδυνεύοντες). **ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ...** τῶν **δὲ ἐφίεσθαι** = ἀποφάσισαν ὑπομένοντας τόν κίνδυνο τούς μέν ἐχθρούς νά ἐκδικηθοῦν, τά ἄλλα δέ ἀγαθά νά τά ἐπιθυμοῦν (ἀπόλαυση καί πλοῦτο) (νά διατηρήσουν δηλ. τόν πόθο, γιατί ὁ ἀγῶναςμποροῦσε νά ἔχει εὐνοϊκή ἔκβαση γι' αὐτούς). **ἐλπίδι τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθῶσειν ἐπιτρέψαντες** = ἐμπιστεύτηκαν στήν ἐλπίδα τὴν ἀβεβαιότητα (τό ἄγνωστο) τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀγῶνα. **ἔργῳ δὲ περι...** **ἀξιούντες πεποιθέναι** = ὁμῶς στήν πράξη θεωροῦσαν καθήκον τους νά ἐμπιστεύονται στήν προσωπική τους παλικάριά τὴν ὥρα πού μπρός στό μάτια τους ἔβλεπαν πιά τόν κίνδυνο. **ἐν αὐτῷ**· δηλ. στόν κίνδυνο. **τὸ αἰσχρὸν τοῦ λόγου** = ἡ ντροπή τῆς δειλίας (κατηγορία γιά δειλία). **τὸ ἔργον** = τὴ μάχη. **καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ...** **ἀπηλλάγησαν** = καί στήν πίο κρίσιμη, βραχύτατη στιγμή τῆς τύχης σκοτώθηκαν, μέ τὴν ἐλπίδα πίο πολύ ὅτι ἦταν νικητές παρὰ νικημένοι.

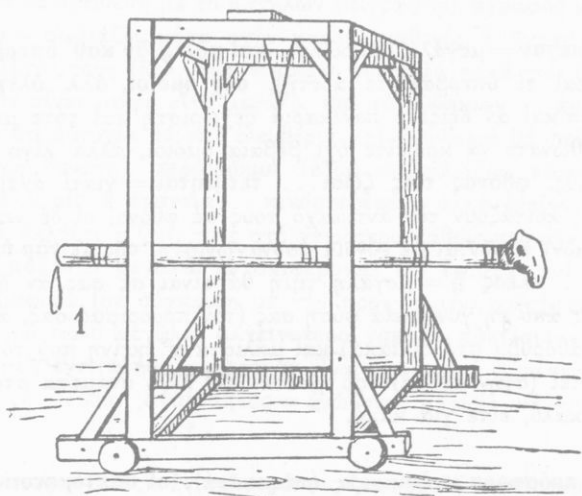
43. **τοὺς δὲ λοιπούς...** **διάνοιαν ἔχειν** = ὅσοι μέινετε στή ζωή πρέπει νά παρακαλεῖτε τούς θεούς ἡ τύχη σας νά εἶναι πίο εὐνοϊκή, ἀλλά νά μὴ καταδέχεσθε νά ἔχετε τό φρόνημά σας ἀτολμότερο μπροστά στους ἐχθρούς. **λόγῳ σκοπεῖν τὴν ὠφελίαν** = νά ἐξετάζετε κατὰ τό λόγο (τῶν ρητόρων) τὴν ὠφέλεια (μὴ περιοριθεῖτε νά ἀκούετε τὰ καλὰ μόνο ἀπό τό λόγο μου). **ἔργῳ θεώμενοι** = νά βλέπετε μέ θυμικισμό τὰ ἔργα τῆς πόλης (ὅπως παρουσιάζεται αὐτὴ ἀπό τὰ πράγματα). **ἐν τοῖς ἔργοις** = στίς μάχες. **ὁπότε καὶ πείρα του σφαλεῖεν** = εἴποτε καὶ πειρώμενοί τινος σφαλεῖσαν = ἂν καμιὰ φορά δοκιμάζοντας κάτι τύχαινε νά μὴν πετύχουν (συνέβη νά ἀποτύχουν). **οὐκ οὖν** = ὁμῶς γι' αὐτὸ δέν... **κάλλιστον ἔρανον τῇ πόλει προϊέμενοι** = προσέφεραν τὴ ζωή τους ὡς τὴν πίο ἐνδοξη εἰσφορά γιά τὴ σωτηρία τῆς πατρίδας. **ἰδίᾳ** = προσωπικά. **παρὰ τῷ ἐντυχόντι...** **καιρῷ** = σέ κάθε εὐκαιρία πού παρουσιαζόταν κάθε φορά εἶτε στό λόγο (ὅταν δηλ. στό πανηγύρια ἐκφωνοῦνται λόγοι, θά μνημονεύονται αὐτοί) εἶτε στήν πράξη (ὅταν στή μάχη θά παρακινοῦν τούς μαχητές νά τοὺς μιμοῦνται). **σημαίνει** = φανερώνει (διατηρεῖ τὴ μνήμη τους). **οἰκείᾳ δηλ. γῆ μὴ προσήκουσα** =

ἡ ξένη. **ἄγραφος μνήμη** = ἄγραφη θύμηση (αὐτὴ πού εἶναι γραμμένη στήν καρδιά σέ ἀντίθεση μέ τό «στηλῶν ἐπιγραφή»). **ἄγραφος μνήμη** . . . **ἐνδαιτυτᾶται** = φωλιάζει μέσα στήν καρδιά καθενός ἡ ἄγραφη θύμηση τοῦ φρονήματός τους (δηλ. τῶν νεκρῶν) πιό πολύ παρά τοῦ ἔργου πού ἔκαμαν, εἴτε εἶναι μικρό εἴτε μεγάλο. **καί τό εὐδαιμον** . . . **κρίναντες** = θεωρώντας ὅτι εὐτυχία θά πεῖ ἐλευθερία καί ἐλευθερία θά πεῖ γενναιοψυχία (ψυχὴ δυνατή). **περιορῶμαι** (ἐδῶ) = δειλιάζω. **κακοπραγῶ** = δυστυχῶ. **ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία** . . . **κινδυνεύεται** = ἀλλά ἐκεῖνοι πού κινδυνεύουν νά ἀλλάξει ἡ ζωὴ τους στό χειρότερο καθὼς περνάει ὁ καιρός· **καί ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα** ἐνν. ἔσται = καί στοὺς ὁποίους ἡ διαφορά (σέ σύγκριση μέ τήν προηγούμενη κατάστασή τους) θά εἶναι πάρα πολύ μεγάλη. **ἀλγεινότερα γάρ** . . . **κάκωσις** = γιατί γιὰ τόν ἄνδρα πού ἔχει ἀλήθεια φιλότιμο εἶναι πιό πικρὴ ἡ ταπείνωση πού ἀκολουθεῖ τῇ δειλία. **ἀναίσθητος** = ἀνώδυνος (χωρὶς νά γίνε ἀντιληπτός).

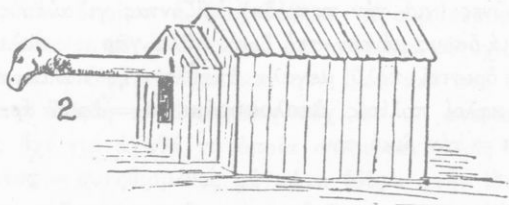
44. **τοκεὺς** (γονιός). **ἐν πολυτρόποις ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες** = ξέρουν ὅτι ἀνατράφηκαν μέσα σέ ποικίλες ἀλλαγές τῆς τύχης. **εὐπρεπεστάτης τελευτῆς** = ἐνδοξότατου θανάτου. **οἷς ἐνευδαιμονῆσαι** . . . **ξυμεμετρήθη** = τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ δόθηκε σέ συμμετρικὴ ἀναλογία, ὥστε νά τὴν περάσουν μέ εὐτυχία καί νά πεθάνουν εὐτυχισμένοι (τούς ὁποίους συνόδευσε ἡ ἴδια εὐτυχία καί στή ζωὴ καί στό θάνατο). **ὦν** (ἀναφ. αἰτιολ.) = ἐπειδὴ αὐτῶν. **λύπη οὐχ ὦν** . . . **στερίσκηται** = λυπεῖται κάποιος ὄχι γιὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα στερεῖται χωρὶς νά τὰ δοκιμάσει. **ἐθάς τινος** = συνηθισμένος μέ κάτι. **ἰδίᾳ** = στήν ἰδιωτικὴ ζωὴ. **τῶν οὐκ ὄντων** . . . **ἔσονται** = ὅσοι γεννηθοῦν ἀργότερα θά κάνουν μερικούς νά ξεχάσουν ἐκείνους πού σκοτώθηκαν. **ξυνοῖσει** ὑποκ. τό ἐπιγίγνεσθαι παῖδας (ἢ τό τέκνωσιν ποιεῖσθαι). **οὐ γὰρ οἶόν τε ἴσον** . . . **κινδυνεύουσι** = γιατί δέν μπορεῖ νά ἀποφασίζουσ γιὰ τὰ δημόσια πράγματα ὅμοια ὀρθὰ καί δίκαια ἐκεῖνοι, πού δέν ἔχουν παιδιὰ νά δώσουν γιὰ τόν πόλεμο καί δέ βρίσκονται στόν κίνδυνο νά τὰ χάσουν, καί οἱ ἄλλοι πού ἔχουν παιδιὰ στόν πόλεμο. **παρηβῶ** = εἶμαι περασμένος στά χρόνια. **τόνδε** ἐνν. τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ. **κουφίζομαι** = παρηγοριέμαι. **τό φιλότιμον ἀγήρων μόνον** = ἡ αἴσθησις τῆς τιμῆς (φιλοτιμία, φιλοδοξία) εἶναι τό μόνο πού δέ γεράζει. **οὐ τό κερδαίνειν μᾶλλον τέρπει, ἀλλά τό τιμᾶσθαι** = δέν εὐχαριστεῖ τόσο τό κέρδος, ὅσο ἡ τιμὴ (δόξα). **ἀχρεῖος** = ἀχρηστος (ἀνωφέλευτος).

45. **μέγαν** = μεγάλο (δύσκολο), **καὶ μόλις ἂν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς** (= καὶ εἰ ὑπερβάλοιτε ἀρετῇ). **οὐχ ὁμοῖοι, ἀλλ' ὀλίγω χείρους κριθεῖτε** = καὶ ἂν δείξετε παλικάρια ξεχωριστὴ καὶ τότε μὲ δυσκολία θά κατορθώνατε νὰ κριθεῖτε ὄχι βέβαια ὁμοῖοι, ἀλλὰ λίγο κατώτεροι ἀπὸ αὐτούς. **φθόνος τοῖς ζῶσι... τετίμηται** = γιατί ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς κοιτάζουν τὸν ἀντίμαχό τους μὲ φθόνο, οἱ δὲ νεκροὶ (= τὸ μὴ ἐμποδῶν) τιμῶνται μὲ εὐνοια ἀσυναγώνιστη, **τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως... κλέος ἦ** = μεγάλη τιμὴ θά εἶναι σέ σᾶς, ἂν δὲ φανεῖτε κατώτερες ἀπὸ τὴ γυναικεία φύση σας (τὸν προορισμό σας, ἂν ἀσχολεῖσθε δηλ. ἀθόρυβα στὰ οἰκιακά) καὶ μάλιστα σ' ἐκείνη πού τὸ ὄνομά της θά ἀκουστεῖ (στὴν ἀγορά) ὅσο γίνεται πιὸ λίγο ἀνάμεσα στοὺς ἄνδρες, εἴτε γιὰ καλὸ, εἴτε γιὰ κακό.

46. **πρόσφορα** = ἐπίκαιρα (ταιριαστά). **οἱ θαπτόμενοι κεκόσμηνται** δηλ. μὲ τὴ συμπάθεια τῶν πολιτῶν καὶ τὴν πρόνοια τῆς πόλης. **ὠφέλιμον στέφανον... προτιθεῖσα** = ὠφέλιμο στεφάνι ὡς βραβεῖο σέ τέτοιους ἀγῶνες (γιὰ τὴν πατρίδα) ὀρίζοντας γι' αὐτούς ἐδῶ τοὺς νεκρούς καὶ γιὰ ὅσους μένουν στὴ ζωὴ. **ἄθλα γάρ... πολιτεύουσι** = γιατί ὅπου ἔχουν ὀριστεῖ πολὺ μεγάλα ἔπαθλα τῆς παλικάριας, ἐκεῖ ζοῦν καὶ οἱ πιὸ καλοὶ πολῖτες. **ἀπολοφυράμενοι** = ἀφοῦ ἀρκετὰ ἐκλάψετε. **ὄν προσήκει** = τὸν δικό του.

1. Κριός κρεμαστός.

2. Κριός κρυμμένος μέσα σέ χελώνη (καμουφλαρισμένος).
Καί τά δύο είδη του κριού τά χρησιμοποιούσαν για νά γκρεμίζουn τείχη.

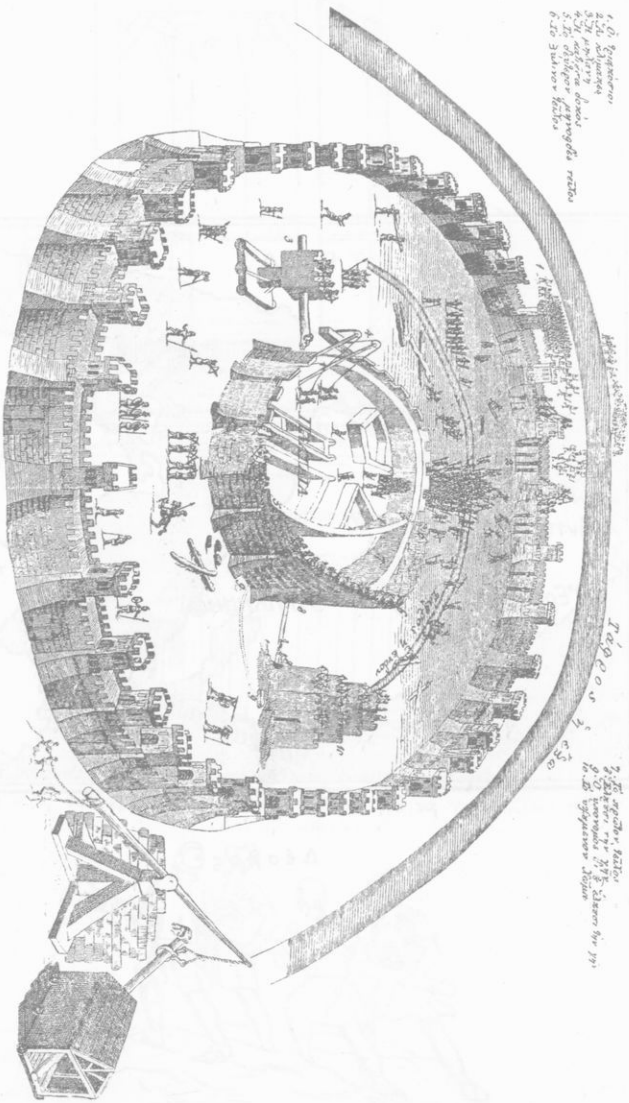

3. Κριός φορητός (για νά παραβιάζονται οί πύλες).

Λέσβος

Τείχος Πελοποννησίων

1. Ο Τείχος
2. Ο Τείχος
3. Ο Τείχος
4. Ο Τείχος
5. Ο Τείχος
6. Ο Τείχος
7. Ο Τείχος
8. Ο Τείχος
9. Ο Τείχος
10. Ο Τείχος

1. Ο Τείχος
2. Ο Τείχος
3. Ο Τείχος
4. Ο Τείχος
5. Ο Τείχος
6. Ο Τείχος
7. Ο Τείχος
8. Ο Τείχος
9. Ο Τείχος
10. Ο Τείχος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Εικόνα του Θουκυδίδη	5
Εισαγωγή	
Ι. 'Ο Θουκυδίδης	7
ΙΙ. 'Η πρό του Πελοποννησιακού πολέμου κατάσταση στήν 'Ελλάδα	10

ΜΕΡΟΣ Α'

Ι. Πλαταιικά	
α) Εισβολή τῶν Θηβαίων στίς Πλαταιάς (Β, 1 - 6)	15
β) Πλαταιέων πολιορκία (Β, 71 - 78)	20
γ) Πλαταιέων ἔξοδος (Γ, 20 - 24)	25
δ) Πλαταιέων παράδοση (Γ, 52)	29
ε) Δημηγορία Πλαταιέων (Γ, 53 - 59)	30
ς) Δημηγορία Θηβαίων (Γ, 61 - 67)	36
ζ) Πλαταιέων καταδίκη (Γ, 68)	41
ΙΙ. Λεσβιακά	
α) 'Αποστασία Μυτιληναίων (Γ, 1 - 18)	43
β) Λακεδαιμονίων βοήθεια πρός Μυτιληναίους. Μυτιληναίων παράδοση (Γ, 25 - 33)	48
γ) 'Αθηναίων ἀποφάσεις γιά τούς Μυτιληναίους (Γ, 35 - 50)	53
δ) Δημηγορία Κλέωνος (Γ, 37 - 40)	54
ε) Δημηγορία Διοδότου (Γ, 42 - 48)	59
ΙΙΙ. Περικλέους ἐπιτάφιος (Β, 34 - 46)	65

ΜΕΡΟΣ Β'

'Ερμηνευτικές σημειώσεις	75
------------------------------------	----

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

3. ΔΕΛΤΙΑ

4. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

5. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

6. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

8. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

9. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

10. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

11. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

12. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

13. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

14. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

15. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

16. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

17. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

18. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

19. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

20. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

21. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

22. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

23. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

24. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

25. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Έκδοση ΚΘ', 1978 (III) - Αντίτυπα 110.000 - Σύμβαση 3014/16-2-78

Έκτύπωση: «ΓΕΝ. ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ» ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥ & ΣΙΑ Ε.Ε.
Βιβλιοδεσία: Ι. ΜΟΥΓΙΟΣ

